

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİMDALI
RESİM İŞ EĞİTİMİ BİLİMDALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ORTAOKUL (6.7. ve 8. SINIF) ÖĞRENCİLERİNİN
GÖRSEL SANATLAR DERSİNE YÖNELİK SAHİP
OLDUKLARI METAFORLARIN ÇİZDİKLERİ RESİMLER
YOLUYLA İNCELENMESİ**

Arife SOYUPAK YALÇINKAYA

DENİZLİ - 2020

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİMBİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİMDALI
RESİM İŞ EĞİTİMİ BİLİMDALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORTAOKUL (6.7. ve 8. SINIF) ÖĞRENCİLERİNİN GÖRSEL
SANATLAR DERSİNE YÖNELİK SAHİP OLDUKLARI
METAFORLARIN ÇİZDİKLERİ RESİMLER YOLUYLA
İNCELENMESİ

Arife SOYUPAK YALÇINKAYA

Danışman

Doç. Dr. Nuray MAMUR

DENİZLİ - 2020

TEŞEKKÜR

Bu araştırma birçok insanın katkılarıyla oluşmuştur. Araştırmanın her aşamasında beni görüş ve önerileriyle destekleyen herkese teşekkür ederim.

Araştırma sürecinde elini hiç üstümden çekmeyen, tüm sorularımı sabırla cevaplayıp büyük bilgi birikimiyle bana ışık olan sayın hocam Doç. Dr. Nuray MAMUR' a teşekkürü bir borç bilirim. Yüksek lisans eğitimim boyunca yardım, bilgi ve tecrübeleri ile bana sürekli destek olan Pamukkale Üniversitesi Resim-iş Öğretmenliği bölümündeki tüm hocalarıma, sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu araştırmanın oluşumuna katkı sağlayan öğrencilere, ayrıca yarı yapılandırılmış görüşme sorularına büyük bir samimiyetle cevap veren 9 öğrenciye, o okullarda araştırma yapma isteğimi geri çevirmeyen okul idarecilerine teşekkür ederim.

Araştırmada değerli uzman görüşleri ve önerileriyle veri toplama araçlarının geçerliğine katkı sağlayan Doç Dr. Nalan OKAN AKIN, ve Arş. Gör. Ceren TEKİN KARAGÖZ'e, veri analizinde yardımcı olan Dr. Sevcan SARIBAŞ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma süresi boyunca beni destekleyen kaygılarımda ve sorunlarımda hep yanımda olan ve bilgi birikimini benimle paylaşan, çıkmaza düştüğüm zamanlarımda sevgi ve desteğiyle atlatmama yardımcı olup bana koşulsuz inanan ve yüreklendiren sevgili eşim Etem YALÇINKAYA'ya, süreçte hep yanımda olan kızım İzgi YALÇINKAYA'ya bana olan inanç ve sevgilerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım. Görsel Sanatlar eğitimim sürecinde maddi manevi destekleri kadar sevgi ve inançlarından dolayı anneme ve babama sonsuz teşekkür ederim.

Arife SOYUPAK YALÇINKAYA

2020

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu; atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı; bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Arife SOYUPAK YALÇINKAYA

ÖZET

Ortaokul (6.7. ve 8. Sınıf) Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Sahip Oldukları Metaforların Çizdikleri Resimler Yoluyla İncelenmesi

SOYUPAK YALÇINKAYA, Arife

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri ABD,
Resim İş Eğitimi Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nuray MAMUR
Ocak 2020, 113 sayfa

Bu araştırma ortaokul (6-7 ve 8. Sınıf) öğrencilerinin Görsel sanatlar dersini nasıl kavramsallaştırdıklarını çizdikleri resimler yoluyla anlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilen bu çalışma İzmir ilinin Tire ilçesinde üç farklı okuldan 300 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın modeli olgu bilim çalışmasıdır. Araştırmada veriler; öğrenci resimleri(çizimleri) metafor yazıları ve yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanmıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde araştırmacı dışında iki alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur.

Araştırmanın sonucuna göre öğrenciler Görsel sanatlar dersini zihinlerinde rahatlatan, mutlu eden ve özgür oldukları bir ders olarak kodlamışlardır. Görsel sanatlar dersi öğrenciler için bir ifade yöntemidir. Öğrenciler ders sürecinde kendilerini sınırlandırılmış hissetmemektedirler. Bulgulara göre ders süresinin kısıtlı olması ve dersliklerin Görsel sanatlar dersine uygun olmaması çocukların biten sanatsal çalışmalara verdiği hazzı yaşayamamalarına neden olduğu ve bu durumun öğrencilerde mutsuzluk yarattığı görülmüştür. Aynı zamanda düşünme süreçleri bağlamında öğrencileri yaratma sürecinde zorladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Görsel sanatlar, metafor, resim, çocuk

ABSTRACT**The Analysing of Secondary School (Grande 6.th, 7.th and 8.th) Students' Metaphors
on Art Class by Using of Their Drawings**

SOYUPAK YALÇINKAYA, Arife

Master of Science Thesis, Department of Fine Arts Education,
Art Education Program

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Nuray MAMUR

January 2020, 113 Pages

This research is done to understand how the secondary school (6.th, 7.th and 8.th grande) students conceptualize Art class by screening their drawings. This study is done by qualitative research in Tire a town İzmir province, with 300 students from different schools. The model of the research is phenomonologic method. The data of the research is gathered from the students' pictures (drawings), metaphor scripts and semi-structures interview questions. In analysis of the research is data, it is colculated to two proficients' idea except from the researcher.

According to result of the research, students coded the Art class as relaxing, giving happiness anda feeling free. Art class is a way of expressing themselves for students. Students don't feel limited during the class. A class without limiting students, developed the point of views on their artistic creation process and improvement is observed in their expressing themselves. It is concluded students feel free without any limitations in expressing themselves while doing different activities in class. According to some findings, the classrooms not appropriate for the Art classes and time of classes are not enough. It causes the students' not having the joy of completing an artwork and this makes their unhappy. It is also concluded that this class needs a lot of thinking force in the process of creation. But with the help of opportunities given to the students (both time, place and different activities) they will be able to obtain efficiency and follow as a path in their life.

Keywords: Art Class, metaphor, picture, child

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ETİK BEYANNAMESİ	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLO VE ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
RESİMLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ	xv
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Problem Cümlesi	5
1.4. Alt Problemler (Amaçlar)	5
1.5. Araştırmanın Önemi	5
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.7. Tanımlar.....	6
İKİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Sanat ve Eğitim	7
2.1.1. Görsel Sanatlar Eğitimi	10
2.1.2. Görsel Sanatlarda Öğrenmenin Anlamı	12
2.1.3. Görsel Sanatlar Öğretiminin Amacı ve Temel İlkeleri.....	13
2.1.4. Etkili Bir Görsel Sanatlar Öğretiminin Bileşenleri.....	15
2.2. Çocuklarda Algı.	16
2.2.1. Algılama Farklılıklarına Göre Çocuklar	17
2.2.1.1. Görücü (İzlenimci) Tipler.....	18
2.2.1.2. Yapıcı (İnşacı) Tipler	19
2.2.1.3. Karışık (Birleştirici) Tipler	19
2.2.2. Çocuklarda Görsel Sanatlar Algısı	19
2.3. Çocuk ve Sanat Eğitimi	20
2.3.1. İlköğretim Çağı (6-14) Çocuklarının Genel Özellikleri.....	22
2.3.1.1. İlkokul Çağı (6-10 yaş) Çocuklarının Genel Özellikleri	23
2.3.1.2. Ortaokul Çağı (10-14 yaş) Çocuklarının Genel Özellikleri.....	24

2.3. 2. Çocuk Resimleri ve Gelişim Dönemleri.....	25
2.3.2.1. Karalama Dönemi (2-4 yaş).....	26
2.3.2.2. Şema Öncesi Dönem(4-7 yaş)	27
2.3.2.3. Şematik Dönem(7-9 yaş).....	28
2.3.2.4. Gerçekçilik Dönemi(9-12 yaş).....	29
2.3.2.5. Görünürde doğalcılık Dönemi(12-14 yaş).....	30
2.3.3. Çocuk Resimi ile İlgili Araştırmalar	31
2.4. Metafor ve Eğitimde Metaforlardan Yararlanma	33
2.5. İlgili Araştırmalar	34
2.5.1. Çocuk Resimleriyle Algıların Belirlenmesine Yönelik Araştırmalar	34
2.5.2. Görsel Sanatlar Dersine İlişkin Çizimlerin Belirlenmesine Yönelik Yapılan Araştırmalar.....	35
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM.....	39
3.1. Araştırmanın Deseni.....	39
3.2. Çalışma Grubu	40
3.3. Verilerin Toplanması.....	41
3.4. Veri Toplama Araçları	41
3.4.1. Çocuk Resimleri (Çizimleri)	42
3.4.2. Benim Resmim (Metafor Formu)	42
3.4.3. Görüşme	43
3.5. Verilerin Analizi	44
3.6. Geçerlik ve Güvenirlik	46
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR.....	47
4.1. Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Ders Sürecine İlişkin Geliştirdikleri Metaforlar	47
4.2. Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Ders sürecine ilişkin Geliştirdikleri Metaforların Kategorileri.....	49
4.3 Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Sanatsal Çalışmalara İlişkin Metaforlar	63
4.3.1.Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Sanatsal Çalışmalara İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Kategorileri	65
4.4.Ortaokul Öğrencilerinin Ders Süreci ve Derste Yapılan Sanatsal Çalışmalara Dair Metaforların Karşılaştırılması	85
4.5 Ortaokul Öğrencilerinin Geliştirdikleri Metaforların Cinsiyet Bazında Karşılaştırılması	86
BEŞİNCİ BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	91
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	91

5.2. Öneriler	96
5.2.1. Görsel Sanatlara Yönelik Öneriler	96
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	97
KAYNAKÇA.....	98
EKLER	103
EK 1: Araştırma İzni.....	103
EK 2: Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersine İlişkin Görüşleri.....	104
EK 3: Alt Amaçlarla Görüşme Analiz Verilerinin Karşılaştırılması	107
EK 4: Benim Resmim Merafor Formu	111
EK 5: Yarı-yapılandırılmış Görüşme Soruları	112
ÖZGEÇMİŞ	113

TABLO VE ÇİZELGELER LİSTESİ

Tablo 3.1. <i>Çalışma Grubuna Katılan Öğrencilere İlişkin Bilgiler</i>	40
Tablo 3.2. <i>Veri Toplama Araçlarının Alt Amaçlarla İlişkisi</i>	41
Tablo 3.3. <i>Araştırmanın Alt Amaçlarla Doğrultusunda Belirlenen Kategoriler</i>	45
Tablo 4.1. <i>Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Ders Sürecine İlişkin Geliştirdikleri Metaforlar</i>	48
Tablo 4.2. <i>Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Ders Sürecine İlişkin Sahip Oldukları Olumlu Metaforların Kategorileri</i>	51
Tablo 4.3. <i>Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Ders Sürecine İlişkin Sahip Oldukları Olumsuz Metaforların Kategorileri</i>	60
Tablo 4.4. <i>Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Sanatsal Çalışmalara Dair Geliştirdikleri Metaforlar</i>	64
Tablo 4.5. <i>Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Sanatsal Çalışmalara İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Kategorileri</i>	66
Tablo 4.6. <i>Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Sanatsal Çalışmalara İlişkin Geliştirdikleri Olumsuz Metaforların Kategorileri</i>	83
Tablo 4.7. <i>Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Ders Süreci ve Derste Yapılan Sanatsal Çalışmalara Dair Oluşturdukları Metaforların Karşılaştırması</i>	86
Tablo 4.8. <i>Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Ders Sürecine İlişkin Cinsiyet Bazında Geliştirdikleri Metaforlar</i>	87
Tablo 4.9. <i>Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Ders Sürecine İlişkin Cinsiyet Bazında Geliştirdikleri Metaforların Karşılaştırması</i>	89

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 4.1.</i> Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Ders Sürecine İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Kategorileri.....	50
<i>Şekil 4.2.</i> Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Ders Sürecine İlişkin Geliştirdikleri Olumsuz Metaforların Kategorileri.....	60
<i>Şekil 4.3.</i> Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Çalışmalara İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Kategorileri	66
<i>Şekil 4.4.</i> Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Çalışmalara İlişkin Geliştirdikleri Olumsuz Metaforların Kategorileri	83

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Sembolik Karalama	28
Resim 2: Saydam Çocuk Resmi.....	30
Resim 3: Rahatlatan Bir Melodi.....	53
Resim 4: Rahatlama.....	53
Resim 5: Uzayda Gezinti	54
Resim 6: Hayal.....	55
Resim 7: Özgür Olmak	55
Resim 8: Balonla Peri Bacalarında Gezinti	56
Resim 9: Doğadaki Huzur	56
Resim 10: Ormanda Hamakta Sallanmak.....	57
Resim 11: Dünyayı Değiştirmek	57
Resim 12: Büyüteç	58
Resim 13: Yağmur Damlaları	59
Resim 14: Gökkuşluğu Altında Islanmak	59
Resim 15: Mars'a Dokunmak	61
Resim 16: Küçük Bir Çocuğun Büyük Bir Taş Kaldırması	61
Resim 17: Yarım Kalan İş	62
Resim 18: Güneşe uzanan Karartı.....	63
Resim 19: Havaya Bırakılan Umutsuz Balon	63
Resim 20: Uzayı Dolaşmak	69
Resim 21: Hazine Bulmak	70
Resim 22: Rahatlatıcı	70
Resim 23: Terapi.....	71
Resim 24: Futbol Oynamak	72
Resim 25: Kendini Temsil Etmek	72
Resim 26: Eser	73
Resim 27: Bütün Renkler	73
Resim 28: İçimizin Yansıması	74
Resim 29: Günlük	74
Resim 30: Eğlence.....	75
Resim 31: Lunaparkta Eğlenmek	75
Resim 32: Hayal Etmek.....	76
Resim 33: Uzayı Dolaşmak	76

Resim 34: Hayatın Renkleri.....	77
Resim 35: Su	77
Resim 36: Özgürce Uçmak	78
Resim 37: Özgür Olmak	79
Resim 38: Huzur Verir	79
Resim 39: Dinlenmek	80
Resim 40: Mutluluk Verir.....	80
Resim 41: Güzel Geçen Zaman	81
Resim 42 : Kültür Kumbarası	81
Resim 43: Emek	82
Resim 44: Matematik İşlemi.....	84
Resim 45: Karmaşık ve Zor	84
Resim 46: Vaktin Az olması	85
Resim 47: Sessiz Bir Ortama Yürümek.....	86

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

Akt : Aktaran

Ö : Öğrenci

K : Kız öğrenci

E : Erkek öğrenci

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Eğitim, bireylerin zihinsel yaşantılarında ve davranışlarında değişiklik meydana getiren, belirli aşamalarda gerçekleşen bir süreçtir. Bireyler eğitim sürecinde kendisini tanıma, belirlenen hedeflere ulaşma ve istenilen kazanımları elde etme davranışlarını edinirler. Eğitim, içerisinde çeşitli uygulamaların olduğu çok yönlü bir süreç içerisinde gerçekleşmektedir.

“Sanat eğitimi, yaratıcılık eğitiminin ön planda tutulduğu, iraksak düşünmenin geliştirildiği, her öğrencinin kişisel gelişimi ve eğilimleri paralelinde yönlendirilmeye çalışıldığı en güvenilir ortamlardan biridir”(Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.18). Sanat eğitimi ile görsel algısı gelişmiş, kendini sanatsal yollarla ifade edebilen, içinde yaşadığı kültürü tanıyan, öğrenen, koruyan ve gelecek nesillere taşıma sorumluluğunu üstlenen, dünya kültür mirasına saygılı, yaratıcı ve yapıcı bireyler yetiştirilmesi hedeflenir. Sanat eğitiminin bu amaçlarını gerçekleştirebilmesi için eğitimin her kademesinde, kesintiye uğramadan, seviyeye uygun programlarla yerini alması önemlidir.

Sanat eğitimi, toplumun her kesimini çeşitli yönleriyle kapsamakta ve toplumu oluşturan bireylerin bir bütün olarak yetişmesini sağlamaktadır. Yine sanat eğitiminin bireyi yetiştirmedeki rolü ile ilgili olarak bütün yönleriyle bireyi ele alıp geliştirdiğini söylemek kaçınılmazdır. Artut’a (2004) göre “sanat eğitimi bireylerin tüm ruhsal ve bedensel eğitimi bütünlüğü içinde estetik kaygı, düşünce ve görüşlerin geliştirilmesini, yetenek ve yaratıcılık gücünün olgunlaştırılmasını, sanatsal değerlere hoşgörü ile yaklaşma çabasını esas alır” (s.91). Bu ifadelerdeki gibi sanat eğitimi bireylere olgular bütünü kazandırmakta ve bireyleri çeşitli yönleriyle geliştirmektedir.

Bireylerin yetişmesinde, yaratıcılıklarının gelişmesinde ve kendilerini ifade etmelerinde en etkili disiplin sanat eğitimidir. Sanat eğitimi bireylerin yaşadığı dünyayı kavramasında, karşılaştığı problemleri çözmesinde, gördüğü, hissettiği şeylere karşı davranış geliştirmesinde son derece önemli bir görev üstlenir. Kuşkusuz sanat eğitimi insanın hem bilişsel, hem duyuşsal, hem de psiko-motor alanındaki gelişimine katkıda bulunmakla kalmaz; insanın, yaratıcı yeti, estetik beğeni, duyarlılık ve sanatsal bakış açısı geliştirmesine de katkıda bulunur. Çocuğun duygusunu, düşüncesini ve izlenimlerini

anlatabilme yeteneklerini ve yaratıcı gücünü estetik bir düzeye ulaştırmak sanat eğitimi çerçevesinde mümkündür.

“Bireylerin topluma sundukları sanat etkinlikleri kök saldıkça geleceğe yönelik atılımların artacağı bilinmelidir. Araştıran, yaratan, yorumlayan, estetik beğenileri gelişmiş bireyler yetiştirmek ancak sanat eğitime gerekli önemin verilmesiyle mümkündür”(Özmen, 2010, s.4). Bu bağlamda sanat eğitimi bireylerin gelişimlerini tamamlayan eğitimin en önemli unsurlarından biridir. Bireyi sanat yoluyla eğitmekle ilgilenmektedir. Aral’a (1999) göre “çocuklar çeşitli etkinliklerde ve özellikle de sanatla ilgili çalışmalarda yaratıcılıklarını sergileyebilirler. Kendine güven, kendini bulma ve yaratabilme, elinde bulunanlardan amaçladığı yönde başka bir şey üretebilme, olaylar karşısında pratik çözüm yolları bulabilme yeteneği sanat eğitimi ile kazandırılabilir” (s.12).

Görsel sanatlar dersi öğrencilerin elde ettikleri bilgileri, günlük yaşantıları ve diğer derslerde öğretilen konuları içine alarak bunlar arasında mantıklı bağlantılar kurmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. “Görsel sanatlar dersinde öğrencinin yaptığı ürünler hakkında düşünmesini sağlamak, her zaman aynı konuların çizilip boyanmadığını ve ezberin olmadığı uygulamalar gerçekleştirmek; sorgulamanın ön plana çıktığı, öğrencilerin derse aktif katılımının sağlandığı bir program etkin bir öğrenmeyi de gerçekleştirmiş olacaktır”(Alakuş ve Mercin, 2009, s.15-16). Görsel sanatlar dersi öğrencilerin bir konu, nesne ya da eser üzerinde düşünmelerini sağlar, bazen de bunu kendi çizimleri üzerinde yapmaları sağlanarak hem eleştirel hem de yaratıcı düşünme becerisine katkı sağlanır.

Görsel sanatlar dersi öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmesi, sanata ve sanatçıya olan duyarlılıklarının artırılması açısından son derece önemlidir. Görsel sanatlar dersi yaratma gücü ve buna bağlı olarak zihinsel birikim gerektirir. Bu derste öğrenciler tasarım güçlerini ortaya koyar, sanat eserlerini kendilerine özgü yorumlar.

Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2018) Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı incelendiğinde; genel olarak edinilen bilgilerin özümsemesi ve sanat eserlerinin daha anlamlı değerlendirilmesi, sanat çalışması oluşturmada ve sanatı takdir etmede kişisel değer ve fikirlerin iletimi; sanatçıların formları, materyalleri ve sembolleri eserlerinde nasıl kullandıklarının analiz edilmesi ve değerlendirilmesi; sanat eserinin meydana gelmesinde yaratıcı sürecin araştırılması, analizi ve keşfi, sanat elemanları ve tasarım ilkeleri doğrultusunda geleneksel ve çağdaş sanat materyallerinin kullanılarak tasarım yapılması,

görsel sanat dilinin geliştirilmesi, sanatın anlamının ve değerinin araştırılması; görsel sanat çalışması oluşturulurken farklı tekniklerin bir arada kullanılması üzerine durulduğu görülmektedir.

Görsel sanatlar dersine ilişkin son yıllardaki araştırmalara bakıldığında; Güneş (2016) “Ortaokullardaki Görsel sanatlar dersinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi” adlı makalesinde ilkököl ve ortaokul Görsel sanatlar dersi ile ilgili çalışmaların yetersiz olduğu sonuçlarına ulaşmıştır. Aslan ve Gökdemir (2018) “ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik tutumlarını” çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda, ortaokul öğrencilerinin Görsel sanatlar dersine yönelik tutumları ile sosyo-ekonomik düzeyleri ve anne eğitim durumları arasında anlamlı farklılık elde edilmemiştir.

Sanatsal yaratıcılığın ortaya çıkarılması ve bireylerde sanat algısının oluşmasında Görsel sanatlar dersinin rolü büyüktür. Bireylerin sanatsal algılarını ortaya çıkaran bir alan olarak düşündüğümüzde; Görsel sanatlar derslerinde ortaya çıkan ürünleri incelemek en doğru yol olacaktır. “Bu ders öğrencilerin yaratıcılığının geliştirilmesi, estetik bir bilinç kazandırılarak sanata duyarlı bireyler yetiştirilmesi ve böylece, bilinçli sanat tüketicilerinin topluma kazandırılması gibi temel işlevleri üstlenmektedir” (Türkkan, 2008, s.8). Bir ifade dersi olan Görsel sanatlarda öğrencilerin çizimleri çok önemlidir. Çizimler yoluyla öğrencilerin görsel sanatlar dersini algılama, sanatsal faaliyetleri anlama, yorumlama ve uygulama biçimlerini ortaya çıkarmak mümkündür.

Görsel sanatlar dersi, yaratıcı sürecin araştırılması, analizi ve keşfi, sanat elemanları ve tasarım ilkeleri doğrultusunda geleneksel ve çağdaş materyallerin kullanılarak tasarım yapılması, görsel sanat dilinin geliştirilmesi, sanatın anlamının ve değerinin araştırılmasına odaklanır (MEB, 2018). Öğrenci resimlerinden hareketle sanatsal yaratıcılık, sanatın anlamı ve değerinin anlaşılması öğretim programının temel amacıdır. Öğrenci çizimlerinden hareket ederek programda belirtilen amaçlara ne kadar ulaşıldığını belirlemek görsel sanatlar dersi algısı ile doğrudan ilişkili olacaktır. Dersin öğrencilerde nasıl bir etki yarattığını ancak öğrenci çizimlerini, eskizlerini ve metaforlarını inceleyerek ortaya çıkarmak mümkün olacaktır.

Ortaokul görsel sanatlar dersinde öğrencilerin bu dersi nasıl algıladıkları sanatsal yaratıcılığın ortaya çıkarılması bakımından önemlidir. Öğrenciler, kendilerini dersin

kazanımları ve işlenen konular üzerinden ifade etme olanağı bulmaktadır. Öğrencilerin yaptıkları resimlerde ne anlatmak istedikleri, kendilerini ifade biçimleri onların derse karşı bakış açısını oluşturur.

Öğrencilerin, sahip oldukları becerilerle, yaratıcılıklarını ortaya koydukları ürünler incelendiğinde, onların dünyasında görsel sanatlar dersinin ne anlama geldiği ortaya çıkacaktır. Öğrencilerin kendi izlenimlerinin, duyu durumlarının, kişiliklerinin yansımaları sonucunda bu ürünler oluşmaktadır. Burada üzerinde durulması gereken öğrencilerin çalışmaları üzerinden görsel sanatlar dersini nasıl algıladıklarını ortaya koymaktır. Her öğrenci, resimlerini kendine göre yorumlayacağından kişisel duyu ve düşünceleri çalışmalarında ayrıntılarıyla ortaya çıkaracaktır.

Ülkemizde sanatın algılanması ve anlaşılması, üzerinde durulması gereken konulardan biridir. Görsel sanatlar dersi üzerinden bu konunun irdelenmesi görsel sanatlar dersi ile ilgili sorunların çözümü açısından daha doğru olacaktır. Öğrenciler tarafından oluşturulan somut örnekler üzerinden araştırma yapmak problemin boyutunu ortaya koymak bakımından en doğru yol olarak görünmektedir. Görsel sanatlar alanının ürünleri öğrenci resimlerinden ve çizimlerinden oluşmaktadır. Bu alanda Tütüncü (2006), Aydın (2008), Büyükkarabacak (2008), Marangoz (2008), Yaşar ve Aral (2009), Batı (2012), Tekin Karagöz (2014), Demirkale (2015), Halmatov (2016) tarafından yapılan çalışmalarda Görsel sanatlar dersinin algılanışına ilişkin daha çok öğretim programı, uygulayıcılar (öğretmenler) üzerinde durulduğu; öğrenci tutumları ve ders başarısının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu çalışmada öğrencilerin metaforlar ve çizdikleri resimler üzerinden görsel sanatlar dersine yönelik algıların durumunu ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, ortaokul (6-7 ve 8. Sınıf) öğrencilerinin görsel sanatlar dersini nasıl kavramsallaştırdıklarını çizdikleri resimler yoluyla anlamayı amaçlar. Çalışmada öğrencilerin algılarını derinleştirmek için “görsel sanatlar dersi” ve “görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalara” ilişkin metaforlarını ve görüşlerini de inceler. Böylelikle görsel sanatlar dersinin ortaokul öğrencilerini nasıl etkilediği, öğrencilerin bu derse zihinlerinde nasıl kavramsallaştırdıklarını belirlemeyi ve görsel sanatlar öğretiminin nasıl düzenleneceği üzerine öneriler geliştirmeyi amaçlar.

1.3. Problem Cümlesi

Ortaokul (6.7. ve 8. Sınıf) öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik sahip oldukları metaforlar çizdikleri resimlere nasıl yansımaktadır?

1.4. Alt Problemler/Amaçlar

- 1- Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar ders sürecine ilişkin;
 - a) Metaforları nelerdir?
 - b) Sahip oldukları metaforlar ortak özellikleri ve çizdikleri resimler bağlamında hangi kategoriler altında toplanmaktadır?
- 2- Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde yapılan (sanatsal) çalışmalara ilişkin;
 - a) Metaforları nelerdir?
 - b) Sahip oldukları metaforlar ortak özellikleri ve çizdikleri resimler bağlamında hangi kategoriler altında toplanmaktadır?
- 3- Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine ilişkin;
 - a) Ders süreci ve derste yapılan sanatsal çalışmalara dair sahip oldukları metaforlar arasında farklılıklar nelerdir?
 - b) Geliştirdikleri metaforlar bağlamında cinsiyetler arasında farklılıklar nelerdir?

1.5. Araştırmanın Önemi

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda genel olarak öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerileri elde etmelerini hedefleyen kazanımlar olduğu görülmektedir. Programda sanat türlerini ve anlamlarını değerlendirmeyi sağlayabilen, farklı kültür-sanat objelerinin karşılaştırılarak yorumlanabileceği mekânların kullanımını teşvik eden, bir sanat eserinin değerini kendi yaş grubuna göre açıklayabilen ve bu bilgiler ışığında kendi çalışmalarını yapabilmelerine olanak veren ifadelerin üzerinde oldukça fazla durulmuştur.

Görsel sanatlar dersi, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini çizgi, biçim ve renklerle yansıttıkları bir ifade dersidir. Aynı zamanda, öğrencilerin öğrendikleri konuları nasıl

algıladıklarını da ortaya koyan bir derstir. Bu derste öğrenciler yapmış oldukları etkinliklerde kendilerine ait fikirleri, kendi duygularını da katmaktadır.

Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı genel olarak öğrencilerin tasarım yapmalarını, duygu ve düşüncelerini çalışmalarına yansıtmasını, yaratıcı sürecin araştırılmasını, sanatın amacı ve anlamını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Öğrencilerin yaptıkları çizimler bilimsel yollarla incelendiğinde bu amaçlara yönelik algıları ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma öğrencilerin çizimleri üzerinden derse yönelik algılarına ilişkin bilimsel veriler ortaya koymasından önemlidir. Elde edilen verilerin görsel sanatlar öğretimine yönelik uygulamaların çeşitlendirilmesi açısından, öğretim programı hazırlayanlara, konu uzmanlarına ve programı uygulayan eğitimcilere ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1. 2018-2019 eğitim öğretim yılıyla,
2. İzmir'in Tire ilçesi örneklemeyle,
3. Üç farklı sosyo-ekonomik düzeye mensup Ortaokul (6-7 ve 8. Sınıf) öğrencilerinden gönüllü 300 öğrenciyle,
4. Araştırmacının maddi imkanlarıyla sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Görsel Sanatlar:“Desen, resim, özgün baskı, heykel; film, televizyon, grafik üretim tasarımı gibi iletişim ve tasarım sanatları; kentsel tasarım, iç mimarlık ve manzara tasarımı gibi mimarlık ve çevresel sanatları; halk sanatlarını; içeren geniş bir sınıftır”(Özsoy, 2007, s.252).

Metafor: “Bir fenomeni/olguyu başka bir fenomene/olguya göre anlamak ve tecrübe etmektir” (Lakoff ve Johnson, 2005, Akt. Güveli, İpek ve Atasoy, 2011, s.140)

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sanat ve Eğitim

Eğitim, belirlenen hedefler çerçevesinde davranış değişikliği amacıyla yapılan bir süreçtir. Demirel (1993), eğitimi “bireylerin davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişimi meydana getirme sürecidir” ifadeleriyle tanımlamaktadır. Bu süreç içerisinde eğitim yoluyla bir taraftan istenilen değerlerin aktarımı yapılırken, diğer yandan da sosyal, kültürel, sanatsal bilgi ve becerilere sahip bireyler yetiştirilmektedir.

Eğitim planlı ve programlı bir süreçtir. Eğitimde istenilen sonuçlara ulaşmak için izlenilecek yol önceden belirlenerek eğitim programları oluşturulur. Oluşturulan bu programlar ülkenin eğitim sisteminin temel esasları doğrultusunda ve süreç içerisinde gerçekleştirilir. Bilgi toplumunda eğitim, sınıf ve okul ile sınırlı değildir. Eğitim sürecinin büyük bir bölümü okullarda gerçekleşmektedir. Eğitimde her çocuk farklı özellik ve yeteneklere sahiptir. Eğitim; bireyler arasındaki farklılıkları değerlendirip, bireyleri geliştirmeli, program ve yöntemleri ile yaratıcılığa katkı sağlamalıdır.

Sanat, çeşitli yollarla kendini ifade etme bir şeyler yaratma çabasıdır. Sanat aracılığıyla insan bir taraftan ortaya bir nesne, bir ürün koyarken diğer taraftan da kendini anlatma olanağı bulur. İnsanın, yaşadıklarından gördüklerinden ya da aldığı eğitimlerin bütününden yola çıkarak kendini gerçekleştirme sanat ile gerçekleşir. Sanat, bu bağlamda insanın olgunlaşmasını, gelişmesini ve üretmesini sağlamada önemli bir yere sahiptir.

İnsanların hayattaki ihtiyaçlarından birisi de ifade etme ihtiyacıdır. Bu ihtiyacın karşılığını sanat karşılamaktadır. Sanatla ilgili tanımlamalarda da bu durum açıkça görülmektedir. “Sanat insanın vazgeçemediği gereksinimlerinden biridir. Yani sanat, insanın ruhsal, duygusal, zihinsel ve fiziksel gereksinimlerini karşılayan, sanatçısına ve tüketicisine mutluluk veren bir olgudur” (Alakuş ve Mercin, 2011, s.1 “Sanat, insani bir faaliyettir ve insanı etkileyen her şey, sanatı da etkilemektedir” (Ergün, 2008. s.1). Özsoy’a (2008) göre “Sanat, eski bakış açılarının yeni görüşlerle karşılaştırılmasını sağladığı gibi, var olan düşüncelerin özgün açıklamalarını da sunar” (s.19).

Sanat eğitimi, kimilerine göre çok eskiye dayanmakta, kimilerine göre de yirminci yüzyılda önem kazanan bir yapıdır. Sanat eğitimi konusunda genel kanı daha çok son

yüzyılda eğitimin önemli unsurları arasında var olmaya başlamasıdır. “Yüzyılımızda giderek önem kazanan sanatla eğitim, duyuların ve tüm tinsel(manevi) eğitimin giderek daralıp sınırlanmış ve bir çeşit yalnızlığa terk edilmiş olduğu görüşleri üzerine ortaya atılmıştır”(San, 1979, s.1).

“Sanat eğitimi insanı özgürleştirir. Kendini ve dış dünyayı tanıtır, yaratıcılığı geliştiren bir eğitim biçimidir. Sanat eğitimi kişiyi yaratıcı faaliyetlere yöneltmesi, estetik beğeni kazandırması ve hobiler oluşturması ile insanları ruhsal çöküntüden kurtarabileceği düşüncesi yaygındır”(Karayağmurlar, 1991, s.368). Sanat eğitiminin merkezinde bireyin gelişmesi ön plandadır. Sanat eğitimi yoluyla bireyler kendine güvenen, olaylara karşı estetik bir bakış açısı geliştirebilen, eleştirel düşünebilen bir yapıya sahip olmaktadır.

Sanat eğitimine önem vermeyen bir birey, öncelikli olarak estetik anlayıştan uzak kalmış demektir. Göze hoş geleni aramak ve onu diğerlerinden ayırabilmek estetik eğitimini zorunlu kılmaktadır. Estetik anlayışın gelişmesi sanat eğitimine verilen öneme bağlıdır.

Toplumda sanat eğitimi ve bu eğitimin durumu ile ilgili bazı sorunlar karşımıza çıkmaktadır. “Öğrencilerin derse olan ilgisizliği, üniversite sınavlarında sanat eğitimi ile ilgili soru olmayışı, hazırlık aşamasında bu dersin gereksizliğini ortaya koyarak ilgiyi azaltabilmektedir”(Özsoy, 2003, s.207). Bu durumla ilgili özellikle günümüz koşullarına göre bakarsak sınavda çıkmayacak veya çok nadir çıkacak bir eğitim ailelerce gereksiz görülmektedir. Çünkü aileler boşa zaman kaybı olarak görüp çocuklara da bunu dikte etmektedirler. Bu basit bir aile isteksizliği gibi görülse de asıl olan sanat eğitiminin uyguncu eğitime ve uyaşımıcı öğretime direnç göstermesi olarak görülmektedir. Kişi sanat eğitimiyle toplumun dayatmasından çok kendi istediği hedef için çabalayacaktır. Sanat eğitimi almak aslında topluma yaptırımları kasışında karşı koyup çıkıntı olmak değildir. Amaç toplum yararına en iyiyi sorgulayıp topluma öncü olmaktır.

Gelişmiş toplumlarda eğitim sorunlarında sanat eğitimi önem verilen konuların başında gelir. Sanat eğitimine sadece bir kademede değil bütün kademelerde gereken değer verilmektedir. MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü (2011) verilerine göre; İngiltere’de sanat dersleri genel dersler arasında yer almaktadır ve haftalık ders süresi ilkokul 1. ve 2. Sınıflarda 50 dakika, 3. ve 6. Sınıflarda 60 dakika, III. Kademedede 60 dakika ve IV. Kademe 120 dakikadır. “Araştıran, yaratan, yorumlayan, estetik beğenileri

gelişmiş bireyler yetiştirmek ancak sanat eğitime gerekli önemin verilmesiyle mümkündür” (Özmen, 2010, s.4).

Sanat eğitiminin amacına ulaşılabilmesi için haftada bir saat görsel sanatlar dersi yeterli olmamaktadır. Sanatla ilgili derslerin başarılı olabilmesi için dersten önce sanatçı ve sanatsal uygulamalarla ilgili hazırlık yapılması gerekir. Ders içi uygulamalarda da zamana bağlı olarak eksik kalmakta ve öğrenciler ortaya tam bir ürün çıkaramadığı için zihinsel ve duygusal olarak tatmin olamamaktadır. Kısacası, dersin bir saat olması yeterli olmadığı için görsel sanatlar dersinin amaçlarına ulaşılmasında zorluklar yaşamaktadır.

Gelişmiş ülkelerde görsel sanatlar eğitimi, eğitimde üzerinde durulan önemli alanlardan birini oluşturmaktadır. Ülkemizde ise sanatın eğitim sistemimizdeki yeri ve önemi tam olarak anlaşılmış değildir. Sanat eğitimi bireylerin kendilerini ifade etmesinde, yaratıcılıklarının gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. “Sanat eğitimi çocuklara, kültür, sanat ve tarih değerlerini kazandırırken aynı zamanda onların yaratıcı düşüncelerini özgürce ortaya koyabilecekleri bir süreç olmalıdır” (Buyurgan ve Buyurgan, 2007, s.23).

Günümüzde çağdaş eğitim içerisinde sanat eğitimi; bireyleri, çeşitli yönlerden destekleyerek bireylerin farklı düşünebilmelerini, estetik algılarının gelişmesini amaçlamaktadır. Sanatın estetik amaçları dışında, öğretici amaçları eğitici ve öğretici amaçları üzerinde durmak gerekir. Çağdaş sanat eğitiminin eğitim sürecinde birtakım genel amaçlarının yanında belirli özel amaçları da bulunmaktadır. Bu amaçlarla öğrencilerin çeşitli yönlerden geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu amaçlara genel bir çerçevede baktığımızda MEB 2018 göre;

- Sanatsal etkinliklerin ve yaratıcılığın doğasını tanımaları ve benimsemeleri.
- Duyu,duygu ve bilgi temelli , bilgisel entelektüel etkinliklere bağlı artistik becerileri kazanmaları.
- Sanatsal etkinliklerle ilgili ortaya çıkan düşünce ve hareket özgürlüğü ile ilgili bazı olasılıkları öğrenmeleri.
- Görme, görsel duyarlılığın gelişimi ve görsel olan her şeyin netleştirilmesine olanak sağlayan aktif bir algılama işlevi olduğu şeklinde beceri kazanmaları.
Sanat yapıtlarını değerlendirebilecek, görsel duyarlılığı geliştirecek nitelikli, sanat tarihi ve estetiksel bilgi birikimine sahip olmaları.
- Günümüzün en önemli sorunlarından biri olan çevre kavramını sanat ile açıklarsa; ne anlama geldiğini anlamaları ve yetişkin bir birey olarak onun geliştirilmesi için duyarlı olmaları, sorumluluk almaları.
- Araştıran, inceleyen, sorgulayan, hoşgörülü, geniş, özgür bireyler olmaları.
- Toplumsal ve kültürel yaşamda kendine güvenen katılımcı, sorumluluk sahibi, üretken kişiliklerin oluşması hedeflenmektedir.

2.1.1. Görsel Sanatlar Eğitimi

Sanat eğitiminin önemli bir bölümünü görsel sanatlar eğitimi oluşturmaktadır. Geçmişte Resim iş eğitimi olarak adlandırılan program daha sonra Görsel sanatlar adıyla eğitimde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen birtakım amaçlarla yer bulmuştur. Bu öğretimin kapsamı içinde, pratik sanat etkinlikleri, sanat yapıtı inceleme, sanat tarihi ve estetik yer alır. Öğretim programı içerisinde; sanat eğitimi, araç - gereç, müfredat programları, çalışma düzeni, değerlendirme gibi yöntemsel konuları yer almaktadır. Kapsamlı bir tanımla görsel sanat eğitimi, eğitimin bir alanı olarak sanat ve estetik, yaratıcılık, tasarım gibi konularla öğrencileri yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Görsel Sanatlar dersi, çeşitli görsel öğeler aracılığıyla ortak bir iletişim dili oluşturmayı amaçlar. görsel Sanatlar dersi yaratıcı süreçlerin geliştirilmesini sağlamayı amaçlayan bir derstir. Sanat eğitiminin önemli bir parçası olan görsel Sanatlar derslerinde, yaratıcı sürecin, öğrencilerin estetik algılarının ve estetik bakış açılarının geliştirilmesi üzerinde durulur. “Bu doğrultuda görsel sanatlar dersi bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel özelliklerinin birlikte bütünleşerek duygu ve düşüncelerinin şekillenmesini sağlar” (Şahin, 2015, s.25). Kazanımlar, çocukların doğrudan gözlenebilir davranışları ile bilgi, beceri, tutum ve değerleri içerir. Görsel Sanatlar dersinde öğrencilere eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, araştırma, iletişim, problem çözme, bilgi teknolojilerini kullanma becerilerinin kazandırılması amaçlanmaktadır.

Görsel Sanatlar dersinin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik kazanımları şunlardır, (MEB, 2018):

- Görsel sanat çalışmasını yaparken güncel kaynaklara dayalı yeni fikirler geliştirme,
- Temel Sanat ve Tasarım bilgisini kuramsal ve uygulamalı olarak kavrayabilme becerisi,
- Temel Sanat ve Tasarım becerisini diğer alanlarla ilişkilendirme,
- İki ve üç boyutlu düşünme becerisi,
- Formu ikinci boyuta, iki boyutlu şekli de üçüncü boyuta aktarabilme becerisi,
- Tasarım problemlerini çözme ve özgün fikirler üretme becerisi,
- Eleştirel düşünme becerisi,
- Düşündüklerini görsel ve sözel yolla aktarabilme becerisi,
- Algı ve problem çözme becerisi,
- Kavramsal düşünme ve düşündüklerini ifade etme becerisi,
- Bir düşünceyi, bir kavramı veya bir olguyu görsel yolla yaratıcı biçimde ifade etme becerisi.

Görsel Sanatlar dersinin okul içindeki durumuna bakıldığında dersler kadar önemsenmediği görülür. Bu şekilde bir anlayışın gelişmesinin temel nedenini ise öğrenci velilerinin ve okul yönetimlerinin genellikle sanat derslerinin yeteneği olan öğrencilere hitap etmesi gerektiği fikridir. Sanatla ilgili derslerin temel amacı; çocukların yeteneklerini

geliştirmek, onları eğitim ve öğretimin yoğun programları içerisinde rahatlamalarını sağlamaktır. Toplumdaki bir kısım bireylerin Görsel sanatlar derslerine karşı olumsuz bir tutumla en çok sordukları soruların başında; “Ressam mı olacak?” sorusu gelmektedir. Toplumda önemli bir işleve sahip eğitimcilerin bile bu derse karşı önyargıya sahip olması sanat eğitimi açısından doğru değildir. Sanat eğitimi ile ilgili cumhuriyet yıllarında önemli yapılmıştır. “ABD’li eğitim felsefecisi John Dewey, 1924 yılında Türkiye’de bir süre kalarak eğitim sistemi hakkında rapor hazırlamıştır. Bu raporda, Türk gençlerinde sanatsal yeteneklerinin güçlü olduğunu, bunların iyi eğitilmeleri halinde güzel sanatlar kültürüne yapacakları katkının, ülkenin uygarlık düzeyinin belirlenmesinde yaratacağı etkiyi vurgulamaktadır” (Özsoy, 1996, s.115). Güzel sanatlar eğitiminde, cumhuriyet döneminde Sanayi Nefise Mektebi’nin Güzel Sanatlar Akademisi’ne dönüştürülmesi, Orta Muallim Mektebinde resim bölümünün açılması önemli gelişmeler olmuştur. Daha sonra ülke genelinde 1982 yılından itibaren de resim iş eğitimi bölümleri açılmıştır. Resim iş eğitimi ders programı da 1992 yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenmiştir. Son olarak 2018 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ortaokul görsel sanatlar öğretim programı uygulamaya konulmuştur. Uygulanmaya başlanan bu program çerçevesinde öğrenme alanları ve kazanımlar oluşturulmuştur.

Görsel sanatlar dersi MEB (2018); 1-Görsel iletişim ve biçimlendirme, 2-Kültürel Miras, 3-Sanat eleştirisi ve estetik olmak üzere üç öğrenme alanından oluşmaktadır. Öğrenme alanları ile belirlenen kazanımlara ulaşılması hedeflenmiştir. Bu öğrenme alanlarında sanattan zevk alan, bilinçli, estetik bakış açısına sahip, eleştiri yapabilen düşüncelerini sanatla ifade edebilen bireyler yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Öğrenme alanları değerlendirildiğinde;

1-Görsel iletişim ve biçimlendirme alanında, görsel iletişim kurabilen öğrenciler yetiştirmek, öğrencilerin sanatla ilgili duygu ve düşüncelerini ifade etmelerini sağlamak, sanatsal çalışmalarında tasarım ilkelerini, renk, çizgi, biçim, doku gibi sanat elemanlarını kullanmaları ve ders araç gereçleri ile uygulamalar yapmalarını sağlama,

2-Kültürel miras alanında, sanat eserleri ve sanatçıları tanıma, müze ve diğer alanlardaki sanat eserlerini inceleme, kültür ile sanat ilişkisini öğrenme ve Türk kültürünün sanatsal unsurlarını tanıma,

3-Sanat eleştirisi ve estetik alanında ise; sanat eleştirisi yöntemlerini öğrenme ve bu yöntemlerle sanat eserlerini değerlendirme, sanat eserlerini analiz etme, sanat ile ilgili düşüncelere saygılı olmayı öğrenme amaçlanmıştır.

2.1.2. Görsel Sanatlarda Öğrenmenin Anlamı

Sanat eğitiminde olduğu gibi Görsel sanatlar eğitiminde de duygu, düşünce ve izlenimler yetenek ve yaratıcılıkla birleşerek öğrenmeyi ortaya çıkarır. Görsel Sanatlar ile kazanılan öğrenme yaşantıları, bireylerin sanata ve sanat faaliyetlerine bakışından hayatın birçok alanına kadar çok farklı etkiler oluşturmaktadır. Etkili bir görsel sanatlar eğitimi özellikle öğrenmenin sanatsal boyutunda azımsanamayacak bir yere sahiptir.

Görsel sanatlar sayesinde öğrenilen bilgi ve becerilerin ne kadar anlamlı olduğu çok açıktır. Bu alanda öğrenilen bilgilerin değeri ile ilgili bazı görüşler de bu durumu ortaya koymaktadır. “Görsel sanatlar eğitimi, öğrencilerin elde ettikleri bilgileri, günlük yaşantıları ve diğer derslerde öğretilen konuları da içine alarak bunlar arasında mantıklı bağlantılar kurmalarını sağlamayı amaçlayan geniş kapsamlı bir eğitim şeklidir” (Alakuş ve Mercin, 2009, s.16).

Görsel sanatlarda öğrenme; tasarlama, yorumlama, kendini ifade ederek çeşitli özgün ürünler ortaya koymayı sağlayan alandır. Bu alanda yapılan öğretim, çocuğun gelişimini sağlamada çok önemli işlevlere sahiptir. “Görsel Sanatlar dersi ile çocuğun güzel sanatlarla ilgili bilgileri kazanması, sanatsal yaratıcılığını geliştirerek her alana transfer edebilmesi, sanat yoluyla kendini ifade etmesi ve çevresini güzelleştirmesini sağlayacak estetik kişilik kazanması amaçlanmaktadır” (Türkkan, 2008, s.9).

Öğrencilere sanatın anlamını ve önemini kazandıran görsel sanatlar dersleri, uygulama olanağı sağladığından sanatsal çalışmaların gelişmesini ve teşvik edilmesi açısından da önemlidir. Okul yaşantıları içinde yaratıcılığın geliştirilmesinde en önemli rollerden birini de görsel sanatlar eğitimi dersleri üstlenmektedir. Bu derste bireyler güzel sanatlarla ilgili bilgiler kazanır, sanatsal yaratıcılığını geliştirir ve sanat yoluyla kendisini ifade eder. Görsel sanatlar dersinde öğrenilen bilgi ve beceriler, bireylerin hayatları boyunca sanatla ilgili kazanımlarını artırır. Öğrenciler bu derste ortaya bir ürün, bir çalışma çıkarırken sanatla olan ilişkisi de gelişir ve yaşantısında karşılaştığı sanatla ilgili her faaliyette kendini ifade etme imkânı bulur.

2.1.3. Görsel Sanatlar Öğretiminin Amacı ve Temel İlkeleri

Görsel sanatlar kavramı, belirli amaca yönelik estetik kaygıların ve hayal gücünün, çeşitli araçlarla yansıtılması ile oluşan sanat eserlerini ifade eder. Bu eserler çeşitli alanlardaki sanat eserlerinden oluşmaktadır. Görsel sanatlar öğretiminde sanatsal eser üretimi ile yaratıcı düşünme becerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Çocuklar için Görsel sanatlar dersi sanatı ve anlamını öğrendikleri bir derstir. Birçok alandan farklı olarak kendilerinin de çeşitli çalışmalar yaparak sürece katıldıkları bir derstir. “Görsel sanatlar dersi, çocukları araştırmaya, yaratıcılıklarını kullanmaya üretmeye yönlendiren ve bunları yaparken onları dinlendiren, eğlendiren yönleriyle her zaman çok ilgi uyandıran bir ders olmuştur” (Özsoy, 2006, s.19).

Görsel sanatlar eğitimi, bireyleri bir sanatçı olarak ya da özel yetenekli bireyler olarak yetiştirmelerini sağlamaz. Görsel sanatlar eğitimi, öğrencilerin kendisini ifade edebilme bilincine sahip olması, estetik bakış açısı kazanması için önemli bir eğitim alanıdır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2018’de güncellenen Görsel sanatlar öğretim programında temel hedefler şöyle belirtilmiştir:

- Görsel okuryazarlık, algı ve estetik bilincine sahip,
- Görsel Sanatlar alanındaki temel kavram ve uygulamalar konusunda bilgi, beceri ve anlayışa sahip,
- Görsel Sanatlar ile ilgili tartışmalara etkin olarak katılan ve bu tartışmaları değerlendiren,
- Görsel Sanatların doğası ve kökenini inceleyen, değerini sorgulayan,
- Güncel kültür-sanat nesnelere/tasarımlarını bilinçli olarak izleyen,
- Görsel kültür, sürdürülebilirlik (ekonomik, çevresel vb.) kavramlarının farkına varan, buna yönelik araştırma yapabilen, etkinliklere katılan veya düzenleyebilen,
- Kendi kültürü ile diğer kültürlerle ait kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan,
- Görsel sanat çalışmalarında bilgi, malzeme, beceri, teknik ile teknolojiyi etkin ve güvenli bir şekilde kullanarak düşüncelerini ifade eden,
- Görsel Sanatları diğer disiplinlerle ilişkilendiren,
- Sanat alanında etik davranış gösteren,
- Sanat alanıyla ilgili meslekleri tanıyan,
- Çevresini inceleyen, ondan esinlenen ve onu gelecek nesillere aktaran,
- Eleştirel düşünebilen, aynı zamanda eleştiri ahlakına sahip,
- Cesaret ve girişimcilik davranışı sergileyen,
- Ekonomik ve kültürel kalkınma ile sürdürülebilirlik konusunda sanatın önemini kavrayan,
- Öğrendiği bilgi ve becerileri gerçek yaşamda kullanan,
- Her bireyin farklı becerilere sahip olduğunu dikkate alan,
- Grupla veya birlikte çalışma kültürünü destekleyen,

- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanan,
- İnsani, toplumsal, ahlaki ve vatandaşlık değerlerine sahip,
- Görsel Sanatları öğrenmeye ve uygulamaya istekli bireyler yetiştirmektedir.

Bu öğretim ilkeleri incelendiğinde; her çocuğun yaratıcı bir potansiyele sahip olduğu, bu potansiyelin öğretim etkinlikleri ile geliştirilebileceğini görülür. Bir başka ifadeyle programda her çocuğun farklı algısal özelliklere, kişisel ve duygusal yetilere sahip olduğu görülmektedir. Görsel sanatlar eğitimi ile öğrencilerin bireysel yaratıcılıklarının istenilen düzeye ulaştırılması hedeflenmiştir.

Gardner'ın çoklu zekâ kuramında sekiz zekâ alanını belirlenmiştir. Ancak bireylerin farklı zekâ alanlarına sahip olmasına rağmen bu alanlardaki kapasiteleri farklılık göstermektedir. Buna göre eğitimde yapılması gerekenlerden biri de, bireyleri eğitim yoluyla geliştirirken zekâ alanlarına göre sahip oldukları kapasiteleri kullanmalarını ve gelişmesini sağlamaktır. “Sanatsal zekânın belirlenmesi, yönlendirilmesi ve geliştirilmesinde eğitim öğretim önemli bir faktördür. Bireyin doğru seçilen bir sanat dalında yeterlik kazanması, o kişinin zihninin en geniş anlamda kullanılması demektir” (Kırıçoğlu, 1993, s.53). Bu zekâ alanlarından Görsel sanatlar yetisini eğitim yoluyla geliştirecek olanlar arasında görsel uzamsal zekâ ve kişisel/içsel zeka alanları bulunmaktadır. Bu zekâ alanlarının geliştirilmesi için Görsel sanatlar eğitim programlarında gerekli düzenlemelere ve etkinliklere yer verilmelidir.

Çocukların farklı özelliklerinin dikkate alınması “çocuğa görelik” olarak adlandırılan öğretim ilkesinin bir gereğidir. Görsel Sanatlar dersi programı aynı zamanda bu ilkeye göre çocukların farklı özelliklerini dikkate almalıdır. Bu ilkeye göre düzenlenen öğretim etkinliklerinde; bir yandan çocuğun düzeyine uygun yaşantılara yer verilirken diğer yandan bu yaşantıların öğretici olmasına dikkat edilmelidir. Böylece; çocuklar gözlem yapma, farklılıkları keşfetme, algıladıklarını çizgi ve renklerle ifade etme konusunda tecrübe kazanır. Dolayısıyla çocuklar görsel-uzamsal alandaki kapasitesini doğru ve etkili bir şekilde kullanırken sanatsal alandaki yeteneklerini de geliştirme fırsatı bulur. Çocuklarda bu gelişim süreci onların gelecekte üstleneceği çeşitli roller ile ilgili duyarlılık kazanmalarını sağlayacaktır.

Programda ölçme ve değerlendirme yaklaşımları ile ilgili; her çocuğun gelişim süreci, bireysel farklılıkları, öğrenme öğretme sürecine katılımı ve sınıf içi performansı esas alınarak yapılması ilkesine yer verilmiştir. Bu ilkeye göre; görsel uzamsal zekâ

bakımından öğrencilerin aynı olmadıkları kabul edilmekte, değerlendirmenin öğrencilerin kendi içlerinde sağladıkları gelişmeye göre yapılması esas alınmaktadır. “Öğrencileri birbirleriyle kıyaslayarak değil potansiyellerini kullanabilme düzeylerine bakarak değerlendirme günümüzde genel kabul gören önemli bir eğitim ilkesidir.” (Aşılıoğlu, 2012, s.236). Değerlendirme program açısından en önemli bölümlerden biridir. Yapılan her türlü uygulamanın sonuçları değerlendirme yoluyla ortaya çıkmaktadır.

2.1.4. Etkili Bir Görsel Sanatlar Öğretiminin Bileşenleri

Görsel sanatlar öğretiminin etkili olabilmesi için özellikle öğrencilerin derse duyarlı ve uygulamalarda aktif olmalarını sağlamak amacıyla bazı etkenler üzerinde durmak gerekir. Dersin öğretim programı, derse ayrılan zaman, okulun fiziki durumu, uygun atölyelerin bulunması, öğretmenlerin mesleki yeterliliği, öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu gibi etkenler bunların bazılarıdır. Bu etkenler üzerinde durmak Görsel sanatlar öğretimi açısından faydalı olacaktır.

Görsel sanatlar dersinin, alan uzmanından eğitimin ikinci kademesinde öğrenilmeye başlanması, bu dersin öğretiminde önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü; bir öğretmenin her alanda yeteri derecede konuya hakim olması beklenemez. Eğitimde ilk kademe çocuklarının yaratıcılık anlamında en iyi olduğu dönemlerdir. Bu zamanı çok iyi kullanmak gerekmektedir. İlkokul öğretmeni görsel sanatlar dersinde alanın uzmanı kadar olmasa da elinden geleni yapmaktadır. Ancak çocukların sanatsal yaratıcılığı destekleme ve yaratıcılığı engellememe ile ilgili alan uzmanı kadar bilgi sahibi olmadıklarından öğrencilerin yaratıcılıklarına ket vurabilmektedirler. Çünkü olumsuz yapılan bir yorum dahi çocuğun yaratıcılığına büyük bir darbe vurmaktadır. Öğrencilerin ikinci kademe eğitime başlayana kadar, karşılaşılan bazı sorunlar da, yaratıcılıkları engellenmekte, zaman zamanda da farklı çalışmalarda cesaretleri kırılarak bu durum derse karşı olumsuz bir durum sergilemelerine neden olmaktadır.

Öğretim programında dersin kazanımları, uygulamaları ve derse ayrılan süre belirtilmiştir. Burada üzerinde durulması gereken bazı faktörler vardır. Ders kazanımlarının istenilen sürede tamamlanmasının zorluğu, uygulanmada okulların eğitim ve öğretim durumlarındaki farklılıkların dikkate alınmaması Görsel sanatlar öğretiminin etkili olmasına engel olmaktadır.

Derse ayrılan zaman, Görsel sanatlar öğretiminin verimli olmasını etkileyen bir başka faktördür. Okul türlerine göre ders saatleri değişmektedir. İlkokulda iki olan ders saati çocukta soyut düşünmenin ve sanat kavramının olduğu ortaokulda bir ders saati ile sınırlıdır. Bu sınırlı zamanda dersin algılanması ve anlaşılması mümkün olmadığı gibi yapılan çalışmalar da eksik kalmakta, tamamlanması mümkün olmamaktadır.

Okul ve çevre şartları, okulların fiziki durumları, derslik durumları da Görsel sanatlar öğretimini etkilemektedir. Öğrenci sayısı fazla olmasına rağmen bazı okullarda yeterli atölyeler bulunmamaktadır. Okulların yeterli fiziki donanımına sahip olmaması, okullarda derslik sisteminin uygulanmaması ya da yeterli derslik olmaması dersin etkili olmasındaki en büyük engellerdendir. Öğrencilerin içinde buldukları çevre ve aile şartları da öğrencilerin sanata bakışlarını, hazır bulunuşluluklarını etkilediğinden Görsel sanatlar öğretimi etkili olamamaktadır. Bunların dışında Görsel sanatlar öğretiminin etkili olmasına engel olan durumlar Başbuğ ve Başbuğ'a (2016, s.85) göre şunlardır:

- Okullarda eğitimin bir üst kademesine geçişte girilen bazı sınavların (LGS, LYS vb.) öğrencide meydana getirdiği kaygı ve görsel sanatlar dersi gibi bazı derslerin öneminin öğrenci ve veli gözünde azalması,
- Okul idarecilerinin konuya ve derse duyarlı yaklaşmamaları, teknolojik materyalleri sağlamada maddi destek sağlamamaları,
- Okul içinde görev yapan diğer branş öğretmenlerinin gerekli yardım ve desteği göstermemeleri,
- Okulun gerekli maddi desteği gösterecek bir ödeneği olmaması,
- Çevrede müze ya da sanat galerisi gibi dersle ilgili ziyaret edilecek bir mekân bulunmaması,
- Ailelerin görsel sanatlar dersine yönelik tutumları.

Görsel sanatlar eğitiminin etkili, öğrenci ilgi ve isteklerini karşılaması için üzerinde durulması gereken bazı unsurlar bulunmaktadır. Okul, çocuğun ailesi ve sosyal çevresi, öğretmenler bunların başında gelmektedir. Görsel sanatlar eğitiminde bu unsurlar üzerinde durulması ve olumsuz tutum ve durumların ortadan kaldırılması dersin öğrenciler üzerindeki etkisini artırmak için önemlidir.

2.2. Çocuklarda Algı

Bireyin gördüklerini ayırt etmesi, hangi görüntüleri kodlayıp ne tür anlamlar ve değerler yüklediği konusu algılama konusuna girmektedir. Algılama; duyularla beyine iletilen mesajın yorumlanması, çevremiz hakkında doğrudan bilgi edinme süreci olarak tanımlanmaktadır. "Algılama bireyin zihinsel kuruluşu, geçmiş yaşantıları, ön bilgileri,

güdülenmişlik düzeyi ve pek çok başka içsel faktörden etkilenir. Bu durumda işleyen bellekteki bilgi, objektif gerçek değil, algılanan gerçektir” (Senemoğlu, 2005, S.292-293).

Morgan’a (1986) göre, algılamada duyular çok önemlidir; çünkü dünyayı algılama tüm duyuların etkileşimi ile gerçekleşir. Algı, duyularla elde edilen bilgilerin işlenerek belirli bir yapı ve organizasyona dönüşmesi işlemidir. “Duyular yoluyla gelen uyarıcıların getirdiği bilgi ve veriler çeşitli biçimlerde işlenip depolanır; ancak bu işlemler olurken özetleme, sınıflama ve indirgeme gibi zihinsel süreçler söz konusudur” (San, 2010, s.44-45).

Çocuklar görsel uyarımlarla karşılaştıkları sürece öğrenme devam etmektedir. Çocuklar dünyayı algılayarak dünya ile ilgili zihinlerinde çeşitli formlar oluştururlar. Algılama, öğrenme, beceri edinme ve çeşitli alanlarda ürünler ortaya çıkarmada önemli bir yere sahiptir. Çocuklarda öğrenmenin temel yolu algılamadır. Algılama, çocuk için yaşadığı ortam hakkında bilgi edinmenin önemli yollarını oluşturmaktadır. Algı gelişimi hem olgunlaşma hem de öğrenme ile ilgilidir. Çocuk büyüdükçe benzerlikleri kavrama ve farkları görme yeteneği artmaktadır. Getman’a (1952) göre “görme zekâ ile eşdeğer tutulmaktadır. Ona göre çocuk ancak gördüğü ve anladığı şeyleri bilir ve değerlendirir.” (akt: Sayın, 1990, s.69).

Çocuk, dünyayı kendi algılayış özellikleri açısından değerlendirir. Çocuğun yaratıcılığı içinde bulunduğu ve etkileşime girdiği çevrede öğrendikleri kadarıyla gelişir. Dünyaya bakışını ve yaşam biçimini algılayış ve kavrayış davranışlarına yansır. Her çocuğun yapısında doğuştan gelen belli oranda yaratıcılık özellikleri vardır. Çocuğun yapısında var olan yaratıcılığın geliştirilmesi, çocuk için gerekli eğitimin hedeflerine uygun olarak işlenmesi ve bu eğitime gereken önemin verilmesiyle doğrudan ilgilidir. Aral’a (1999) göre “çağdaş eğitim bireylere bilgi aktarımı yanında beceri kazanmayı, ilgi ve yetenekleri gerçekleştirilmeyi, bireyde var olan yaratıcılık yeteneğini açığa çıkararak, topluma yapıcı, yaratıcı ve üretici kişiler kazandırmayı amaçlamaktadır”(s.11).

2.2.1. Algılama Farklılıklarına Göre Çocuklar

Çocukların algıları ve resimleri her çocukta farklıdır. Yetişkinler gibi çocuklar da algıladıklarını farklı yorumlar, resimlerine farklı yansır. Aynı teknik ve malzemeleri kullansalar bile algılama özellikleri farklı olduğundan birbirinden tamamen ayrı resimler oluştururlar.

Çocuk resimleri her yaş döneminde birbirinden farklı özellikler gösterir. Çocuk; yaşadığı çevrenin bütün özelliklerinden etkilenir. Bu koşullar kişiliğinin şekillenmesinde oldukça etkilidir. Çocuklar benzer yaş grubunda ya da çevrelerde olsalar da farklı özelliklere sahiptirler. Bu durum çocuklarda algılama farklılıkları ortaya çıkarır. “Algı farklılıkları; sanatsal etkinliklere, farklı davranış ya da anlatımlara yönelmeyi, bu anlatım ve davranışların bir tip özelliği olarak kişiliğin bir parçası olmasına sebep olur” (Yolcu, 2004, s.141).

Resim yapan çocukların algıladıklarını ortaya koymaları, renkleri kullanım biçimleri, resimlerindeki çizgiler birbirinden farklılık gösterir. “Her çocuk boyaları kullanmaktan, kağıt üzerine çizimler yapmaktan haz duyar ancak; bu haz her bir çocuğa göre farklılık gösterir. Biçimlerini kendi algısı doğrultusuna çizer, kağıdına yerleştirir, istediği gibi boyar” (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.31).

Algılama özellikleri bakımından çocukları üç ana grupta toplamak mümkündür.

- 1- Görücü (izlenimci) Tipler
- 2- Yapıcı (insancı) Tipler
- 3-Karışık (birleştirici) Tipler

2.2.1.1. Görücü (izlenimci) tipler. Konuyu bütünüyle ele almak görücü tip çocukların en önemli özelliğidir. Görücü tiplerin çizimlerinde bir bütünlük vardır ve ayrıntı üzerinde fazla durmazlar. Bu tip çocuklar daha çok resimlerde genel ifadeler kullanırlar. “Görücü tip çocuklar, bir nesnenin resmini, çizgiyi hiç kesintiye uğratmadan çizerler. Konuyu bir bütün halinde ele alarak, insanın baş, gövde, kol ve bacaklarını ayrıntısız çizerler. İnsan vücudunu bir bütün içinde gösterirler” (Türkdoğan, 1982, s.35). Bu tip çocuklar, figür çizimlerinde olduğu gibi diğer nesnelerin çizimlerinde de genel hatlarıyla detaya girmezler. “Ağaç çiziminde yapraklar ya da dallar bir bütün içinde yapılırlar. Bu nedenle bu tip çocukların yaptıkları ağaç resimlerinde genellikle ağaç gövdesi, dairesel ya da oval yapıda yapraklar lekesinden oluşur” (Yolcu, 2004, s.143). Algı olarak önce bütünü görme eğilimde olan görücü tip çocuklar, doğayı bir bütün içinde kavramakta ve bütünden ayrıntıya doğru yönelmektedir. Resimlerinde figürleri önce parçalar halinde düşünüp sonra bütünü oluştururlar. Parçalardan bütüne giderler.

2.2.1.2. Yapıcı (inşacı) tipler. Çocuklar arasında detaycı olan, parçalardan bütüne ulaşanlar bu grupta yer alır. Bu tip çocuklarda figürler ve nesnelere ayrı ayrı çizilerek oluşturulur. “Bu gruba giren çocuklar; figürleri, nesnelere parçalar halinde düşünerek ayrı ayrı tamamlayarak bir bütün elde ederler. Örneğin, bir insan figürü çizerken; ilk önce baş, daha sonra kol ve bacakları birleştirerek figürü ortaya çıkartırlar” (Artut, 2006, s.238). Bu özelliklerden dolayı bu gruptaki çocuklar inşacı tip olarak adlandırılmaktadır. Bu çocuklar; insan, hayvan, çiçek, ağaç gibi farklı konuların ifade edilmesinde önce parçaları ayrıntılı olarak görür ve sonraki aşamada bu parçaları birbirine ekler. “Yapıcı (inşacı) tip çocuklar renkli resimlerde daha bilinçli görülürler. Üç boyutlu anlatımlarda daha yaratıcı bir yeteneğe sahip olarak bu farklılıklarını ortaya koyarlar” (Türkdoğan, 1982, s.37).

2.2.1.3. Karışık (birleştirici) tipler. Karışık tip çocuklar hem görücü hem de yapıcı tip çocukların özelliklerine sahiptir. Karışık tip çocuklarda genel çerçeve, resimlerinde önce bütünü algılamaları daha sonra bütünün içerisine parçaları yerleştirmeleridir. Çizimlerinde zorlanan bu tip çocuklar zaman zaman zorlandıklarında cetvel, pergel gibi materyallerden yararlanırlar. Bu çocuklar hem boya hem de üç boyutlu madde ile çalışarak yaratmaktadırlar. Araştırma ve incelemelerden çıkan sonuçlara göre, çocukların %90'ı bu gruba girer (Göktaş, 1999). Bu gruba giren çocuklar, görücü tip ve yapıcı tip çocukların göstermiş olduğu özelliklerin tamamına yakınına çalışmalarına yansıtırlar.

2.2.2. Çocuklarda Görsel Sanatlar Algısı

Çocuklarda resim algısı; resim yoluyla kendini ifade etme, duygularını dışa vurma şeklinde başlamaktadır. Bu süreçte çevresinde gördüğü görsel dünyayı çeşitli şekillerde resmederek algısal süreç hızlanmaktadır. Çocuk açısından resim yapmak kendi algıları ve yorumları çerçevesinde, özgürce ve içinden geldiği gibi yapılan faaliyetlerdir. Bu denemeler sonucunda; ortaya çıkan çizimlerle kendini ifade etmiş olur. Onun bu çabalarının temelinde çocuksu bir yaratıcılık yatar. Çocuk çizimlerinin, çocuk için bir anlamı ve açıklaması vardır.

Öğrenenin derse olan ilgi ve isteğini etkileyen temel unsurlardan biri de algı ve tutumdur. Görsel sanatlar dersine karşı tutum ise; bu derse yönelik öğrencilerin sahip olduğu zihinsel yaklaşımlardır. Ortaokul öğrencileri görsel sanatlar dersi yoluyla kendilerini ifade etmektedir. Bu dönemde öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmesi önemlidir. Çünkü öğrenciler bu yaş dönemlerinde biçimsel işlemler evresindedirler. Bu evrede öğrenciler kendilerini çevreye anlatma da farklı iletişim yolları

ararlar. Görsel sanatlar dersi kişinin iç dünyasını aydınlatmayı, duygularını ve zevklerini sorgulatmayı amaçlayan ve evrensel değerlere sahip öğrenci oluşturmayı planlayan bir derstir (MEB, 2006). Milli Eğitim Bakanlığı öğretim programında da belirtildiği gibi ortaokul döneminde Görsel sanatlar dersine öğrencinin olumlu tutum geliştirmesi oldukça önemlidir. Bu dönemde öğrencilerin iç dünyası, duyguları ve zevkleri resim yoluyla ortaya çıkmaktadır. Görsel sanatlar dersinin öğrenci üzerinde, onun dış dünyayı algılama becerisini geliştirme açısından çok fazla katkısı olmaktadır.

Öğrencilerin eğitim hayatları boyunca derslere karşı algı ve tutumları öğretimin etkisini belirler. Derse veya ders sürecinde yaşananlara negatif bir tutum gösteren öğrencilerin, dersin hedeflerine ulaşma noktasında beklenen noktaya ulaşmaları zorlaşmaktadır. Bu sebeple öğrencilerin ders ve ders sürecinde yaşananlara yönelik algı ve tutumlarının belirlenmesi oldukça önemlidir.

Öğrencilerde Görsel sanatlar algısı ve yaklaşımları dersle ilgili uygulamalardan derse karşı ilgi ve tutumlarına, öğrenme ortamları ve çevresel şartlar gibi birçok boyuta göre değişmektedir. Dersten önce hazırlık yapılması, öğretim etkinliklerinin içeriği, kullanılan materyallerin amaca uygunluğu, ders işlenişinde kullanılan yöntem ve teknikler, öğretmenin konu alanı uzmanlığı, öğrencilere yönelik tutum, sınıf ortamı gibi unsurlar öğrencilerin derslere yönelik yaklaşımlarında önemli bir yer tutar. Görsel sanatlar algısı da bu ifadeler çerçevesinde ders ortamlarından çevre şartlarına, derslerde kullanılan öğretim materyallerine kadar birçok faktörden etkilenmektedir.

2.3. Çocuk ve Sanat Eğitimi

Çocuklar bedensel ve ruhsal gelişimlerini tamamlamamış bireylerdir. Çocukların gelişiminde resim yapmak kendilerini ifade etmeleri için bir araçtır. Resim yapan çocuk duygularını, zihinsel dünyasını yaptığı resimler yoluyla anlatır. Resim, çocuk için bir ifade aracıdır. Öğrenciler, yaptıkları resimlerle kavram, algı, duygu ve düşüncelerini kelimelerden daha güçlü ve etkili bir şekilde ifade ederler. Çocuğun resim yapma becerisi, ilk kalemi alıp bir yerlere iz bırakmasıyla başlamakta ve yaşının ilerlemesine paralel olarak etkili ve farklı özellikler barındıran çeşitli evrelerle gelişme göstermektedir.

Piaget'e (1953) göre: "Resim yapmak çocuk için simgesel bir oyundur. Çocuğun bu oyunda ortaya koyduğu şey onun duygusal ve düşünsel yaşamıyla ilgili imgeleridir"(akt. Kırıçoğlu, 1991, s.57). Çocuğun çevreye, topluma çeşitli yönleriyle uyum sağlaması için

gereken toplumsal çelişkileri, istekleri, sevinç ve tedirginliklerinden oluşan bir iç dünyası vardır. Birinciye ortak anlatım aracı olan dil ile anlatabilen çocuk ikinciye bu dil ile anlatamayacaktır. Bu nedenle çocuğun çocuk sanatı olarak adlandırılan, bu kendiliğinden simgesel anlatımları çevreyi toplumu kısaca nesnel gerçekleri, benimseme ile “ego”nun dışavurumunun bir bileşkesinden başka bir şey değildir.

Çocukların resim yapmadan önce bir hazırlık aşaması yapmazlar. Örneğin, resmine başlamadan önce eskiz yapan bir çocuğa pek rastlandığı söylenemez. Bu yüzden çocukların resim eğitimine algısal olarak hazır olmaları sonucunda, eğitim yoluyla resim yeteneğini, sanatsal becerilerini geliştirmeleri mümkün olmaktadır. Bazı çocuklar yapacağı resme başlama aşamasında zihinsel olarak çizimlerini tasarlayamamaktadır. Bu yüzden Görsel sanatlar eğitimi çocukların gelişimini destekler, yaratıcı bireyler olmalarını sağlar.

Sanat ile çocuk birleştiği zaman çocuk sanatı, çocuk resmi gibi uygulamalar ortaya çıkacaktır. Öncelikle çocuğun zihinsel ve bedensel gelişiminde sanat faaliyetlerinin rolü büyüktür. Bilmek gerekir ki her çocuk yaratıcıdır. Önemli olan, çocuğun gelişim evrelerini takip edip ona göre davranıp, yönlendirmektir. Çocuğun sanatsal anlamda gelişimine baktığımız zaman karalama, tamamlama gibi evrelerden geçtiğini görmemiz mümkündür ve bu gelişim evreleri dünyada her çocukta aşağı yukarı aynıdır. Her çocuk kendi içinde değerlendirilmelidir. Şöyle ki bu gelişim evrelerini; biri daha yavaş, diğeri daha hızlı değiştirebilir. Fiziksel ve ruhsal bir olgu olarak da çocuğun gelişim basamaklarını atlama ve hızlandırması mümkün değildir.

Sanat bilincinin temelleri çocukluk döneminde atıldığından, ilköğretim döneminde verilen görsel sanatlar dersinin önemini artırmaktadır. Görsel sanatlar eğitimine erken yaşlarda başlayan bireyler doğru estetik yargılara daha kolay ulaşır. “Çocuk, sanat eğitimi programlarıyla imgelemine ve tasarımlama gücünü geliştiren çeşitli sanatsal uğraşlar yanında, sanatın yaş ve olgunluk düzeyine göre kendisini ilgilendirebilecek pek çok alanına da izleyici, değerlendirici ve gereğinde eleştirici olarak katılır” (San, 1983, s.139). Görsel sanatlar eğitimiyle; sanatı çeşitli boyutlarla yaşatılarak eğitilen çocuğun olay ve olguları bu boyutluluklar içinde görüp yorumlaması kolaylaşır. Yeniliklere, yeni biçimlere ve biçimlendirmeye açık hale gelir. Çağdaki toplumsal ve kültürel değişimleri anlaması kolaylaşır. Kendisini geliştirmiş, sanatsal bilince sahip, bu alandaki her türlü faaliyetlere katılan aynı zamanda dinamik bir kişiliğe sahip olur.

Çocukların kendilerini rahatça ifade etmeleri yanında, yaratıcı olmalarını, çok yönlü düşünebilmelerini, olaylara değişik yönlerden bakabilen kişiliği gelişmiş bir birey olarak yetişmelerinde resim eğitiminin çok büyük bir rolü vardır. Çocuklar, duygu ve düşüncelerini, tutumlarını, dileklerini ve isteklerini resimlere yansıtmaktadırlar. “Resimler içindeki duyguların gösterimi için sembolik bir destek sağlamak ve ilişkileri yansıtmak için bir model olarak kullanılmaktadır” (Solomon ve George, 1999). Çocuklar çevreleri hakkındaki gözlemlerini resim yoluyla ifade edebilmektedirler. Çocuk, kendi resimlerinde, bize imgelerini, düşüncelerini ayrıntılarıyla ifade etme olanağı bulmaktadır. “Çocuk, objeleri betimlemek üzere figüratif düşünce etkisinde formlar oluşturur. Burada önemli olan görsel olarak yansıtılan konunun ne ifade ettiği” (Yavuzer, 2017, s.12). Bu yönüyle çocukların çevresini ve insan ilişkilerini nasıl algıladığını resim yoluyla belirlemek mümkün olmaktadır. Resim çocuk için bir ifade ediş biçimi oluşturmaktadır.

2.3.1. İlköğretim (6-14) Çağı Çocuklarının Genel Özellikleri:

İlköğretim çağı çocuklarının içinde bulunduğu dönem son çocukluk dönemi (6-12 yaş) ile ergenlik dönemlerinin ilk yıllarını kapsar. Bu dönemde çocuklar okulla birlikte zihinsel ve kişisel becerilerini geliştirirken ergenliğe de geçiş olgunluğu kazanırlar. Bu dönemde çocuklar zihinsel bir gelişim gösterirken bedensel olarak da gelişim ve değişim gösterirler.

Çocuklarda gelişim bir bütünlük içerisinde değerlendirilmelidir. “Son çocukluk döneminde her gelişim alanında edinilecek beceriler, çocuğun gelecek yılları için bir rehber niteliğindedir. Bu nedenle her gelişim alanı aynı derecede dikkat ve özenle ele alınıp, bütüncül bir yaklaşım benimsenmeli, çocuğun bütün becerilerinin gelişmesi desteklenmelidir” (Okul Öncesi Eğitim Programı, 2013).

Okul çağında bedensel gelişim, okul öncesi dönemde olduğundan daha yavaştır. Bununla birlikte dönemin sonlarına doğru bedensel gelişim aniden hızlanır. Çocuklar bu dönemde kendi cinslerine özgü bir görünüm kazanmaya başlarlar. “Bu dönemde kızlar ve erkekler kendi aralarında gruplaşarak oyunlar oynar” (Yörükoğlu, 1998, s.54).

Zihinsel gelişim açısından bakıldığında çocuklar somut düşünce biçimindedirler. Somut düşünce, çocuğun gözüyle görebildiği, duyu organlarıyla dokunabildiği eşya ve olaylar üzerindeki çok boyutlu bir mantıksal düşünce biçimidir. Okul çağı çocukları bilgiyi, sistemli ve mantıklı bir biçimde işleyebilirler ama bunu, bilgi somut biçimde

verildiği zaman yapmaktadırlar. Dönem içerisinde artık çocuklar somut düşünceden soyuta geçmeye başlarlar. Soyut bilgiler verildiğinde bu bilgiler de çocuklar tarafından algılanıp öğrenilmeye başlar.

Çocuklarda dönem boyunca sayı, zaman, mekân, boyut, hacim ve uzaklık kavramları gelişmeye devam ederken, nesnelere ve bunların sınıflandırılması konusunda da önemli bir değişim yaşanır. Olayların ve nesnelere sadece adlarını değil özelliklerini, farklılıklarını ve benzerliklerini de öğrenmeye başlarlar. Ortaöğretim çağı, eğitim ve öğretim açısından son derece önemlidir. Çocuğun ilk defa düzenli, programlı bir eğitimle karşılaştığı ve toplumsal hayata katıldığı bir dönemdedir. “Çocuk üzerinde etkili faktörlerden biri de okuldur. Okula başlamadan önce, anne ve babasını model olarak alan ve onların hareketlerini taklit eden çocuk, okula başladıktan sonra öğretmenini örnek almaya ve onun hareketlerini taklit etmeye başlar” (Koç, 2002, s.156).

Dönemin sonlarına doğru çocukların zihinsel süreçlerinde niteliksel bir değişim görülür, 11-12 yaşlarından itibaren artık eşya ve olayların görünmeyen yanlarını da içine alan soyut düşünme biçimine kavuşurlar. Soyut düşüncenin açılmaya başladığı bu evrede çocuklar, nesnelere ve olayları görmeden de bunlar hakkında düşünebilir ve kavram geliştirebilirler. Özel deneyimlerine dayanarak sebep-sonuç ilişkileri kurmaya ve genel ilkelere ilişkin görüş geliştirmeye başlarlar. Kendi düşüncelerini eleştirebilir ve bunlar üzerinde düşünebilirler. Kendi görüşlerinin olabilecek tek görüş olduğu düşüncesinden, insanların farklı algıları, farklı düşünceleri ve farklı tepkileri olabileceğini fark etmeye doğru bir gelişim gösterirler.

2.3.1.1. İlkokul (6 - 10 yaş) çağı çocuklarının genel özellikleri. Çocukların ilkokul yılları 6-10 yaş aralığını kapsamaktadır. Bu dönemde çocuklar içinde bulunduğu çevreden ve aileden çok okula yönelmektedir. Okul çocuklar için odak noktasıdır. Çocukların yaptıkları bütün faaliyetler okul ile ilgilidir.

Çocuklar için bu dönemde okul temel bilgi ve beceriler edindiği bir yerdir. Çocuk bu süreçte, içinde doğup büyüdüğü ve kendini güvende hissettiği aile kurumunun dışındaki bir kuruma ve farklı bir ortama adım atmaktadır (Erkan, 2011). 6 yaşlarında çocukların zihinsel gelişimindeki en önemli sürecin başlaması okul döneminin başlangıcıyla keşşmektedir. “Yaşamın oldukça karmaşık görünümünden her biri, yeni örgütlenme biçimlerinin ortaya çıkışına yardımcı olacaktır ve önceki dönem boyunca girilen

kuruluşları sona erdirecektir; bir dizi ve sürekli yapıları başlatırken, onlara daha kararlı bir denge sağlayacaktır” (Piaget, 2004, s.57).

İlkokul çağı başlarına kadar geçen dönemdeki çocukların kaba motor becerileri hızlıca gelişmektedir. Bu yaşlarda çocukların büyük bir çoğunluğunun çeşitli becerileri gelişmiştir. Örneğin, makas ile kağıt içerisinden şekiller çıkarabilir, çeşitli çizgisel çizimler yapabilir. Yedi yaşı geçen dönemde motor becerilerin kasların gelişimi ve kaslara hakim olma yeteneğinin geliştiği görülür. “Bu dönemin sonuna gelindiğinde çocuklar müzik aleti çalma, sanat çalışmaları yaratma gibi uğraşlar için gerekli olan ince motor becerilere sahip olurlar ve ince motor becerilerdeki gelişim özellikle ilkökul öğrencilerinin el yazısını yazabilmesine olanak sağlar” (Çöteli, 2017. s.61).

İlkokul çağındaki çocuklar somut bir dönüşüm gerçekleştirmektedir. Belirli bir zamanda bir durumu birçok yönden ele alırlar. Soyut bilgi verildiğinde yetersiz olmaktadır. 12 yaş ve üzerine bakıldığında artık soyut işlemler yapmaktadırlar. Bu yaşlarda varsayımlar oluşturmada, mantıksal sonuçlar çıkarmaktadırlar. Çocuklar ister somut ister soyut biçimde sunulsun, karmaşık sorunları sistemli olarak çözmektedirler. “Bu evre 11-12 yaş dolaylarında başlamakta 14-15 yaşlarında kararlılık kazanmaktadır” (Gander ve Gardiner, 2001, s.460).

Dönemin sonundaki çocuklar, bir yandan büyürken, diğer yanda da çocuk olma özellikleri göstermektedir. Bu yaşlarda grup çalışması yapmayı tercih ederler. Çocuklar, zaman kavramı geliştirmeye, sebep-sonuç ilişkisi kurmaya, problem oluşturmaya, problemlere alternatif çözüm bulmaya ve bunun sonuçları hakkında karar vermeye başlarlar. Dönem sonundaki çocuklarda, veri toplama ve düzenleme yetenekleri gelişmiştir. Çocuklar, çalışma ve paylaşımlar yapar, fikirlerini ifade eder, aktif hale gelirler. “Haritalara, kişisel koleksiyonlara, eğitici oyunlara, taklitlere, grup çalışmalarına, konuşma yapmaya ve tecrübe kazanmaya karşı ilgi duymaktadırlar”(Barth ve Demirtaş, 1997, s.218).

2.3.1.2. Ortaokul (10-14 yaş) çağı çocuklarının genel özellikleri. Ortaokul çağı, çocukların artık ilkökulda aldıkları bilgi ve becerilerini geliştirdikleri, yaptıkları faaliyetler ve zihinsel süreçler açısından değiştikleri bir dönemdir. Bu dönemde genel olarak çocukların aldıkları eğitimle birlikte sanatsal faaliyetleri de değişmektedir. Renk ve biçim algısı gelişen çocukların artık resimleri bu dönemde daha özgündür.

Ortaokul döneminde çocuklar çeşitli işlemler yapmaktadır. “Son çocukluk dönemi olarak kabul edilen 8-11 yaş grubu Piaget’in bilişsel gelişim kuramında somut işlemler dönemi olarak yerini almıştır. Benmerkezcilikten uzaklaşan bu yaş grubu, nesnelere birden çok boyut geliştirerek (renk, şekil gibi) gruplandırabilir” (İnanç, Atıcı ve Bilgin, 2007, s.50).

11-12 yaşlarında çocuklarda işbirliği, tutum ve davranışlarında gerçekten karşılıklı anlayış ve yardımlaşma görülmektedir. Piaget’in çalışmalarında bir çocuğun zekâsının gelişmesinde iki evrenin çok önemli olduğu ortaya konulmuştur. Bunlardan birincisi beş-altı yaş grubu, ikinci evre çocuğun somut düşünceden soyut düşünceye geçişi gerçekleştirdiği on bir on dört yaş grubudur. “Bu dönemlerde düşünmeye yöneltilen öğrencilerin bilişleri hızlanmaktadır. Bu dönemlerinde düşünceye değil ezbere yöneltilen bir öğrenci önemli bir kapasitesini geliştirme fırsatını ömür boyunca kaybetmektedir” (Tekeli, 2002, s.27). 11 ve 13 yaşlar arasında çocukların dil, konuşma ve zihinsel yeteneklerinde önemli gelişmeler olmaktadır. Bu dönemde çocukların karşılaştığı ve başa çıktığı zihinsel talepler sonraki basamakta başka bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Sayısal sembollerin ve matematiksel işlemlerin öğrenildiği ve çocukların bunları ifade ettiği kavramları oluşturduğu bir dönemdir.

Ortaokul dönemi, öğrencilerin sanat anlayışlarının olgunlaştığı dönemdir. Çocuklar bu dönemde ayrıntılara daha çok dikkat ederler ve sanat çalışmalarında sıklıkla gerçekliği yansıtmaya çalışırlar. “Sanat eğitimcileri, bu dönemdeki öğrencilerin, tekniği öğrenmelerini sağlamalı, çalışırken özgün olmalarını vurgulamalı ve öğrenciler üç boyutlu çalışmalara karşı hevesli ise onlara yeni malzemelerle deney yapmalarında yardımcı olmalıdır” (Daniel, 1998, s.33).

2.3.2. Çocuk Resimleri ve Gelişim Dönemleri

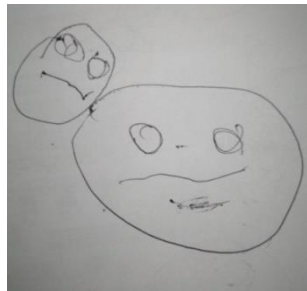
Çocukların tanıştıkları sanatsal çalışmaların başında resim gelmektedir. Çocukların resim yapmaları belli aşamalarda gerçekleşen bir süreçtir. Çocuklar bu süreçte önce ellerine ilk geçen kalem ya da benzeri aletlerle hiç düşünmeden ilk karalamalarını yaparlar. Yapılan karalama zaman geçtikçe değişir, özgünleşir ve yetişkin düzey kadar gelişir. Çocuklar bu aşamalarda kendi kendilerine severek ve isteyerek ilerlerken, resim eğitimi ve görsel sanatlar dersleri ile çabalarını birleştirerek uzun bir süreçten geçerler. Çocuk resminin gelişim aşamaları: Karalama dönemi (2-4 yaş), şema öncesi dönem (4-7 yaş),

şematik dönem (7-9 yaş), gerçekçilik (9-12 yaş), görünürde doğalcılık döneminden (12-14) oluşur.

2.3.2.1. Karalama dönemi (2-4 Yaş). Çocuk resimlerinde ilk dönem karalama evresidir. Çocuk bu dönemde resim yaparken kalemi hiç kaldırmadan karalamalar yapar. Kas gelişimi yeterli olmadığından daha çok dairesel çizimler yapar. Yaptığı çizimlerin bir anlamı yoktur. Bu evredeki çocukların yaptıkları resimlerin genellikle düzensiz, dairesel şekillerden oluşan karalamalar olduğu görülmektedir.

Çocuklarda bu dönem bir buçuk yaş civarında başlar. “18. ay civarında ilk karalamalar ortaya çıkar. Çocuklar istemediği bir şekilde kağıt üzerinde dolaşırken çizgiler bırakırlar, bu çizgileri görürler ve onların yaratıcısı olduklarını anlarlar. Bu eserleri yetişkinler anlamsız bulsalar da çocuk için bu kişiliğinin bir yansımasıdır” (Yavuzer, 2017, s.32). Bu dönemde çocuklarda renk algısı henüz oluşmadığından renkleri fırça darbeleriyle oluştururlar. Genellikle tek renk kullanırlar. Dönemin sonuna doğru dört yaş civarında resimlerde artık detaylar görülmektedir.

Linderman’a (1997) göre çocuk çizimlerinin ilk ve önemli evresini oluşturan karalama dönemi; rastgele düzensiz karalamalar, kontrollü karalamalar ve isimlendirilen karalamalar olmak üzere üç evreden oluşmaktadır. Çocuklarda bu karalamaların özelliklerine baktığımızda, çocukların rastgele düzensiz karalamalarında bir kâğıt üzerine gelişigüzel karalamalar yaparken kâğıdın da tamamını kullanmaktadır. Çok sayıda çizgi çizen çocuk düzensiz karalamalar yapmaktadır. Kontrollü karalamalarda çocuklar artık çizgilerini şekillere dönüştürür. Çizime yoğunlaşan çocuklar artık belirli bir parça üzerinde durmaktadır. Çocuklarda üç yaşlarında isimlendirilen karalamalar başlamaktadır. Çocuk bu dönemde artık karalamalara isim vermekte ve çizgiler üzerinden çeşitli hikâyeler oluşturmaktadır. Kellog’un (1996) mandala ismini verdiği dairesel çizgilerin içine çapraz çizgiler çizilmesi de bu dönem çizimlerinin bir özelliğidir.

Resim 1: Sembolik karalama, İzgi, 2 yaş

Çocuklar bu dönemde çizgiler çizmeye rastgele istemsiz olarak başlar. Bazen onu çizgiler çizmeye çevresinden gördüğü bir uyarının yaptığı onun kağıda ve kaleme merak duymasına neden olur ve kalemi eline alıp her yere şekiller çizer. “Bir çocuk tarafından çizilen bir taslak, çocuğun çevresini, tecrübelerini ve çocuk için önemli olan şeyleri ifade eder. Bilişsel teoriye göre, çocuklar bildikleri şeyleri çizerken dış dünya ve kendi dünyası ile iletişim kurabilirler ve bunlar çocuğun kişiliğini yansıtır” (Collado, 1999, s.15). Çocukların yaptığı karalamalar istemsizce yapılır. Yaptığı uygulama hoşuna gittiği sürece buna devam edecektir. Yapılan birçok çalışmada bu yapılan karalamaların bir şey ifade etmediği söylenir. Çocuk kendini artık bu şekilde de ifade etmeye başlamıştır. Bu çocuk için çok farklı ve büyük keşiftir ve duygusal olarak kendini bu karalamalarla tatmin etmektedir. Yaptığı çalışmaya dokunur, onu inceler ve bu yaptığının sahibi kendi olduğunu anlar ve yavaş yavaş bir şeyler yaratmanın hazzını yaşar. Bu haz onun için paha biçilmezdir.

Çocuklar kalem tutmayı zamanla öğrenirler. İlk zamanlar kalemi tutarken kolunu omuzdan kullanır, daha sonra yaptığı karalamalarda artık bileğini ve parmaklarını kullanmayı öğrenir. Çocuk yaptığı karalamalar yoluyla kaydettiği ilerlemenin farkına varır. “Hem Luquet hem de Piaget ilk dönem karalamalarını yalnızca oyun ve alıştırmaya olarak görmüşlerdir” (Yavuzer, 1992, s.32). Çocuğun artık dirseğini kullanmaya başlayıp bileğide işin içine katması karalama şekillerinin değişmesini de sağlar. Önceden yukarı aşağı şeklinde olan çizgiler artık dirsek ve bilek yardımıyla kendini dairesel çizgilere ve eğri zikzaklara bırakır. Üst üste kaptığı bu karalamalar artık güçsüz değil kendini gösteren birbiri üzerine yapılan karalamalara dönüşür.

2.3.2.2. Şema öncesi dönem (4-7 Yaş). Bu dönemin genel özelliği çocukların resimlerinde artık renklerin çeşitlenmekte ve detaylanmakta olduğunu görülmesidir. Bu dönemdeki resimlerde çizilen nesnelere oran oluşmaya başlamaktadır ancak; başka bir nesne ile karşılaştırıldığında tam da oluşmadığı görülmektedir. Birkaç tane çiçek çizen çocuk çiçek boyutlarını birbirine yakın çizmekte ancak; insan figürü ile kıyaslandığında çizimin çok büyük olduğu görülmektedir.

Bu dönem çocukların hayal dünyaları gelişir, kendini algılayıp çevreyi tanımaya başlar, duygularını ve hayallerini de resimlerine yansıtırlar. Bu dönemde el kasları fazla gelişmemiş olan çocuklar imgeleri vermekte zorlanmakta, çizimleri şema yerine sembol şeklinde vermektedir. Yaş ve bilişsel gelişim arttıkça çocuğun sembolleri şemaya

benzemeye başlar. Eğitimciler ve ailelerin şema ile ilgili çocukların gelişimsel özelliklerini bilmeleri, özellikle ilk dönemlerde çocuğun yaratıcılığı ve becerilerini geliştirmesi açısından çok önemlidir.

Bu yaşlarda çocukların resimlerine genellikle aile bireyleri, arkadaşları, eşyalar, ağaçlar ve hayvanlar figür olarak yansımaktadır. “Kendilerinin ve ailelerinin resimlerini yapmak en sevdikleri konulardır” (Malchiodi, 2005, s.123). İnsan resimlerinde kollar ve bacaklar baş olarak çizilen yuvarlakta birleşir. Renk konusunda dönemin başlarında yapılan resimlerde henüz gerçek hayatla karşılığı bulunmayan boyamalar dikkat çeker. “Çocukların yaptıkları resimler, sadece kendileri için değil algısal gelişimlerini izlemek açısından anne, baba ve öğretmenleri için de önemlidir. Vücut oranları ölçsüz, perspektif endişesi taşımadan sevdikleri renklerle resim yaparlar” (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.48).

Çocuk çizimlerinin bu dönemde saydamlaşması resimlerin belirgin bir özelliğidir. Çocuk resimlerinde ev çizen bir çocuğun evin içerisini de betimlediği görülmektedir. Çizilen resimlerde evin eşyaları, aile bireyleri ayrıntılarıyla ifade edilir. Bu çizimlerde çocuk algısının bu yönde olması yani saydam olması çocukta oluşmuş şemalarla ilişkilendirilir. Çocukların dönemin genel özelliğinden kaynaklanan durumu resimlerde saydamlaşmaya neden olmaktadır.

Resim 2: Saydam çocuk resmi, Yavuzer, 2017

2.3.2.3. Şematik dönem (7-9 Yaş). Çocukların bilişsel gelişimlerine paralel kavram gelişimindeki ilerlemenin olduğu ve bu durumun çizimlerine de yansıdığı dönem şematik dönemdir. Bu dönemde renk ve mekân algısı da gelişmiştir. Renkler gerçek renklere benzemeye başlar. Bu dönemde kavram biçimleri netlik kazandıkça çizimlerinde kullandıkları semboller şemalara dönüşmeye başlar.

Çocuklar bu dönemde belirli şemalar oluşturur. Algılanan çevre ve çevrede görülen nesnelere, insanlar gibi unsurlar gerçekçi çizilmeye çalışılır. “Bu dönem çocuklarının form ve figürleri geometriksel olarak vermelerinin asıl nedeni sembollerin şemaya dönüştüğü bu dönemde gerçeği yansıtmaya isteği küçük kasların gelişmemiş olmasından dolayı gördüklerini anlatmakta başarı gösterememeleridir” (Özsoy, 2005, s.48).

Bu dönemde çocuk resimlerinde hareketlilik vardır. Çizilen figürler eylem yapmaktadır. Örneğin top oynayan çocuklar resmedilirken çocuklar hareketlidir. Çizilen resimler çocuğa özgüdür. Her çocuk kendine göre şema oluşturmaktadır. Çizimlerde tekrarlar da görülmektedir. Her çocuğun gelişim dönemi farklılık gösterdiği gibi çocukların şemaları da farklılık göstermektedir. Çocuklardan biri ev çizerken kendine göre bir resim oluşturmakta, bir başkası ise evle beraber başka bir nesne düşünmektedir.

Bu dönemde çocuklar, kendine özgü insan figürü şemaları geliştirir, kullanmaya başlar. İnsan figürü artık tamdır; kollar, bacaklar, baş yerli yerine oturur. “1987 yılında Golomb, yaptığı bir araştırmada çocukların, çizilen nesnelere bir kompozisyon oluşturma ve anlam bütünlüğü sağlamadaki yeterliliğe 9 yaşında ulaştıkları ve bu yaştan sonra da çizimi planlamada bir gelişme olmadığını tespit etmiştir” (Kındap ve Sayıl, 2005, s.27). Bu dönemde mekân kavramı da nesnelere arasındaki ilişki ve iç-dış ayrımı, henüz tam olarak netleşmemiştir. Şematik evredeki çocuklar bu belirsizliği gidermek adına çözümler bulurlar. İç-dış ayrımını zihinlerinde netleştirinceye kadar; bir mekânın hem içini, hem dışını aynı karede gösterirler. Bu yöntem “röntgen resim” olarak adlandırılır. kaynak

Bu dönemde çocuklar çevresiyle etkileşim içerisindedir. Çocuklar okula başladıkları için resimlerinde okulun etkisi görülür. Gözlem kabiliyetleri yüksektir. Nesne algıları gelişir, böylece yaptıkları çizimler gerçeğe daha çok benzer.

Çocuk resimlerinde bu dönemde içinde buldukları duygusal durumların izleri de görülür. Sevmedikleri kişilerin resimlerde küçük çizilmesi, annesi gibi sevdiği kişileri de resimlerine oldukça büyük çizmesi gibi durumlarla karşılaşılır. Kısacası çocuk kendine özgü insan şeması oluşturmuş ve resimlemiştir.

2.3.2.4. Gerçekçilik dönemi (9-12 Yaş). Bu dönemdeki çocuk birey olduğunun farkındadır ve toplumun bir parçası olmasını çizgilerine yansıtır. Çizimleri gerçeğe daha yakındır ve çocuk için çiziminde ayrıntılarda önemli olmaya başlamıştır. Bu gerçekçi çizim yapma isteği çocuğa resimlerini göstermekten hoşlanmamaya yöneltmiştir. Ara renklerde

de gerçeğe yakınlık aranmaktadır. Bu dönmedeki çocuk artık kendi yaşlıları arasındaki ilişkilerini kendisi yönlendirir. Bir başkasına ihtiyacı kalmamıştır. En büyük gereksinimi kendi kişiliklerini bulma çabasıdır.

Bu dönemde çocukta özgür çizimlerinden ve renklerinden uzaklaşmaya başlayıp beğenilme kaygısı oluşur. Figür çizimlerindeki oran-orantı ve renklerde gerçeğe yakınlık dikkat çekmektedir. Doğa çizimlerinde de bu gerçeğe yakınlık vardır. Figür çizimlerinde cinsiyete önem verilmiştir ve mekân algısı ve yer çizgisi belirginleşmeye başlamıştır. Bu dönemde perspektif kullanılmaya başlandığı görülür.

Çocukların cinsiyete göre konu seçimleri farklılaşmaya başlamıştır. Erkek ve kız çocuklar ilgi alanlarına göre çizimler yapmaya başlamışlardır. “Kız ve erkek çocukların resimlerinde farklılıklar görülür. Kızlar daha çok bebek resmi, elbiseler çizerken erkekler ise araba, uçak, vb. resimler çizer” (MEB, 2001, s.21). Dönem gereği yapılan çizimler ince elenip sık dokunur. Çocukların yapamam düşüncesi onların cesaretlerinin kırılmasına neden olur. Büyüdükleri için çizimlerini de kusursuz isterler ve önceki dönemde yaptıkları çizimler onları doyuma ulaştırmaz.

Görsel sanatlarda bazen tekniklerin ve çizim şeklinin çocuğa öğretilmesi onların kendi başına araştırıp kendine özgü çizimleri yapmasında engel teşkil eder. Onların yaratıcılıklarına gem vurmamak için onlara uygun ortamı ve malzemeleri sağlayıp kendine güven duygusunu alevlendirmeniz yeterli olacaktır.

2.3.2.5. Görünürde doğalcılık dönemi (12-14 Yaş). Çocuklarda bu dönem ergenliğe rastlamaktadır. Ruhsal ve bedensel olarak oldukça hassas bir dönemdir. Yaratıcılıkları da fazlasıyla gelişmiştir. Ama duygusal olarak yaşanan büyüme ataklarından dolayı beğenilmeme kaygısı ergenin yaratıcılığını kısıtlamaktadır. Eleştirilmek onlarda büyük bir kaygı oluşturmaktadır. Eleştiri yaparken onları kırmadan ve eleştiri olduğunu fark ettirmeden yapmak onların yaratıcılıklarına katkı sağlayacaktır. Gözle gördüğü her şeyi çizimlerinde de olduğu gibi yansıtmaya çalışır ve bu onu zorlar. Gördüğü her şeyi en küçük ayrıntılarına kadar resmetme çabası vardır.

Çocuk ya da ergen çevresinin farkındadır ve çizimlerinde orantı ve derinliğe önem vermektedir ve bu da çizgilerine yansır. İnsan figürüne verilen önem diğer dönemlere göre bariz fazladır. Hayvan figürlerinde çizimlerine hayvanın hareketini dahi vermeye çalışırlar. “13-14 yaşlarına geldiğinde resim yapmaya devam eden çocukların resimlerinde

perspektifin tam ve etkin bir şekilde kullanıldığı görülür. Resimdeki ayrıntılar artar. Renk ve desene daha çok dikkat edilir. Soyut imgeler üretmeye başlarlar” (Malciodi, 2005, s.140). Ölü doğa çizimlerinde ışık gölgeye önem vermektedirler. Bu dönemde perspektifi de çizimlerine katmaya başlamıştır, uzakta ve yakında olan nesne veya figürü gerçeğe uygun olarak resmetme çabası fazlasıyla görülmektedir.

Cinsel özelliklere duyulan ilgi çizimlere de yansımaktadır. Zaten dönem gelişimi dolayısıyla cinsel merak fazladır. Vücudundaki hızlı oluşan farklılıklar onu bazen bunalımlı bir duruma dahi sokabilmektedir. Duygusal çelişkilerini de resme istemsiz bir şekilde yansıtabilirler. Her şeyden memnun olmama duygusu çizimlerini de beğenip beğenmeme durumunu ortaya çıkarmaktadır. Kısaca; bu dönemde mükemmeliyetçilik ön plandadır.

Doğal çevresinin ve göze hitap eden her rengin farkındadır. Bu renkleri çok iyi kullanır. Renk tonlarını da çizimlerine en iyi bir biçimde aktarabilmektedir. Özellikle renklendirme konusunda çok hassastırlar. Boyama aşamasını sanki bir yetişkin edasıyla ve titizlikle yapmaya gayret gösterirler. Bu döneme bazı kaynaklarda mantık dönemi de denilmektedir. Bu da çocuğun ya da ergenin her şeyi mantık süzgecinden geçirip çizimine yansıttığını göstermektedir.

2.3.3. Çocuk Resmi ile İlgili Araştırmalar

Çocuk resimleri, çocukların resimlerde kullandıkları çizim ve boyama tekniklerinden çocukların resimlerde kullandıkları figürlere ve kendilerini ifade etme biçimlerine kadar araştırma konusu olmuştur. Çocuk resimleri ile ilgili araştırmalar sonucunda çocukların resimlerindeki ifadeler, anlatımlar belirli yönleriyle açıklanmıştır. Bazı araştırmacılar çocukların çizimlerinden yola çıkarken, bazıları da kullandıkları renkler üzerinde durmuştur.

Çocuk resimlerinde yaratıcılık kavramı araştırmacılar tarafından üzerinde durulan önemli bir özellik olmuştur.“Birçok sanat eğitimcisi bugün tüm çocukların doğuştan hem yaratıcı oldukları, hem de sanat öğretimiyle geliştirilebilecek takdir etme yeteneklerinin olduğu inancını paylaşmaktadır” (Hurwitz ve Day, 1995, s.29). Çocuk resimleri incelendiğinde hepsinin birer yaratıcı ifadelerinin yansması olduğu görülür.

Çocuk resimlerinde renk konusu ile ilgili araştırmalara bakıldığında; Perkins, (1977) 3-12 yaş grubu çocukların renk kullanımı ile ilgili araştırmada çocukların renk tercihlerinde kırmızı ve siyah renklerin oranının yüksek olduğunu sonucuna ulaşmıştır. Bach (1990) daha çok araştırmasında çocukların renk kullanımı ile ilgili canlı renklerin fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yavuzer, (1993) renklerin göreceli olduğunu, kullanılan renklerin çocukların ruh hallerine göre anlamlarının farklılaşması üzerinde durmuştur. Çocukların resim yapmaya başladıkları ilk yıllarda renklerdeki tercihlerinin istem dışı olduğu vurgulanmaktadır. Burkitt ve Newel (2005) yaptığı araştırmada resimlerinde çoğunlukla sarı ve turuncu rengi kullanan çocukların mutlu çocuklar olduğunu, mutsuz çocukların tercihlerininse siyah ve kahverengini renkler olduğunu vurgulamıştır. Çocukların renk kullanımı ile ilgili araştırmalarda özellikle Bach (1990) ve Furth'un (2002) araştırmaları dikkat çekmektedir.

Çocuk resimleri üzerine yapılan araştırmaların ortak özellikleri renklerin duyguları ifade etmeye yarayan önemli bir araç olmasıdır. Schultz (2007) araştırmasında çocuk resimlerinde kullanılan renklerin ifade açısından genellenemeyeceğini vurgular. Gier (2015) araştırmasında çocuk resimlerinde kullanılan renklerin çocukların duygusal durumlarını yansıttığını, her çocuğun renk ifadesinin farklı olduğuna işaret etmektedir. Çocukların renk kullanımları incelendiğinde; renklerin duygu ve düşüncelerinin birer ifadesi olduğu görülür. Kramer (2014) 3-6 yaş arasındaki çocukların içinde buldukları dönemden kaynaklı somut kavrama ihtiyacında olduklarını; sonraki dönemlerde özellikle altı yaşından büyük çocukların ise resimlerindeki figürleri kendilerini ifade etmek için kullandıklarını vurgular.

Çocuk resimlerini sanatsal bir yaklaşımla ele alan araştırmaların en belirgin ortak görüşü çocuğun duygusal, algısal ve entelektüel deneyimlerin çizdiklerine yansıtmakta olduğuna işaret etmesidir. Lowenfeld, Arnheim ve Kellogg erişkin sanatçı ile çocuk arasındaki ayrıma dikkat çekmektedir. Bir taraftan da sanatçıyı sanatçı yapan düşünsel, duygusal ve algısal sürecinin çocukta da var olduğunu vurgulamaktadır.

Çocuk resimlerindeki figürler üzerinde duran araştırmacılar ise daha çok aile çizimlerinin çoğunlukta olduğunu belirtir. Mott (1954), yaptığı araştırmada 4 ve 5 yaşlarındaki çocukların kendi anne ve babasının resimlerini karşılaştırmıştır. Çocukların annelerini kendilerinden uzun babalarından kısa çizdiklerini görmüştür. Ayrıca annenin resmindeki detayların daha fazla özen gösterildiği ve ailenin merkezine yerleştirildiğini

fark etmiştir. Britain (1970) ise 4 ve 5 yaş grubu çocuklarda stresin aile resmine etkisi olduğunu araştırmasında bulmuştur. Stres altında kalmış çocukların resimlerinin yamuk, düzensiz, parçalanmış ve çizgi kalitesinin zayıf olduğunu tespit etmiştir. “Goodenough 1926 yılında ve Haris 1963 yılında, insan figürü çizmede yaşla ilgili normları zeka yaşıyla ilişkilendirerek araştırmışlardır. Koppitz 1968 yılında, çocukların yaptıkları insan figürlerinin çocuğun ruhunu yansıttığını ileri sürmüştür” (Malciodi, 2005,s.26).

2.4. Metafor ve Eğitimde Metaforlardan Yararlanma

Metafor, bilinmeyen bir kavramı açıklamak için bilinen bir kavramı onun yerine kullanmak anlamına gelir. Aydın’a (2010) göre “metafor kişinin bir kavramı ya da olguyu algıladığı biçimde benzetmeler kullanarak ifade etmesidir” (s.1296). Shuell’in (1990) ifadesiyle “metafor eğer bir resim 1000 kelimeye bedelse, bir metafor da 1000 resme bedeldir. Çünkü bir resim sadece statik bir imge sunarken, bir metafor bir olgu hakkında düşünmek için bir çerçeve sunmaktır” (s.102). Tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere metafor anlatımda etkili bir yöntem olarak görülmektedir.

Metaforlar istenilen konuların açıklanması ya da pekiştirilmesi amacıyla konu üzerine birkaç kelimedenden oluşmaktadır. Böylece anlatılmak istenilen, birkaç kelimelik metafordan yararlanarak güçlendirilmiş olur. Her hangi bir kavrama ilişkin oluşturulan metaforla bireylerin algılarını yansıtılmakta ve bireyler arasındaki düşünce farklılıklarını ortaya çıkarmaktadır. Bireylerdeki kavramsal ifadenin anlatıma dönüşümü metaforlarla gerçekleşir. Anlatılmak istenilenlerin tam olarak ifade edilemediği durumlarda devreye metaforlar girer. Metaforlar burada bir anlatma aracı işlevi görür, konuyu pekiştirir, bilgilerin açıklanmasında istenilen amaca ulaşılmasını sağlar.

Eğitimde metaforlardan sıklıkla yararlanıldığı görülmektedir. Eğitim araştırmalarında az bilinen konuların açıklanmasında ya da bilinen konuların pekiştirilmesinde metaforlara başvurulmaktadır. Metaforlar bu bağlamda üzerinde durulan konuların kavranmasına yardımcı olmaktadır.

Eğitimde son yıllardaki (öğrenci algıları üzerinden) bazı metafor araştırmalarına bakıldığında, Kahyaoğlu’nun (2015) ilkökul öğrencilerinin doğa kavramına ilişkin algılarının metaforlar yoluyla incelenmesi adlı araştırması, Ateş’in (2016) öğrencilerin okul ve öğretmen metaforları adlı araştırması, Ertürk’ün (2017) ilkökul öğrencilerinin öğretmen kavramına ilişkin metaforik algıları adlı araştırması, Akbulut, Özdemir ve

Çıvgın'ın (2017) ortaokul öğrencilerinin kitap ve okumak üzerine metaforik algıları, Doğan'ın (2017) ortaokul öğrencilerinin çevre kavramına ilişkin sezgisel algıları: Bir metafor analizi adlı araştırmaları örnek gösterilebilir.

2.5. İlgili Araştırmalar

Çocuk resmi üzerinden yapılan araştırmalarda çocuk resimleri çeşitli yönleriyle incelenmiştir. Çoğu araştırmada çocuk resimleri bir anlatım aracı olarak görülmüştür. Resimlerdeki anlatımlarla çocukların aile, çevre, okul ya da sanata, eğitime bakışı incelenmiş ve bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

Görsel sanatlar dersine ilişkin algıların belirlenmesi ile ilgili araştırmalarda dersin çocuklar üzerindeki etkisi ortaya konmuştur. Genel olarak dersin çocuklar üzerinde çok önemli bir yere sahip olduğu sonuçları ortaya çıkmaktadır. Konu ile ilgili araştırmalarda görsel sanatlar dersinin uygulamaları üzerinde durulmakta, uygulamalarda karşılaşılan sorunlar, müfredat, zaman ve okul gibi etkenler ön plana çıkmaktadır.

2.4.1. Çocuk Resimleriyle Algıların Belirlenmesine Yönelik Araştırmalar

Ersoy ve Türkkın (2009) "İlköğretim öğrencilerinin resimlerinde internet algısı" adlı araştırmasında ilköğretim öğrencilerinin internet algılarını öğrencilerin yaptıkları resimler yoluyla ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim desenini kullanarak özel bir ilköğretim okulu 4.sınıf öğrencilerinden 23 öğrenci örneklem olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin yaptıkları resimler, resimler üzerine yapılmış yarı yapılandırılmış görüşmeler ve öğrenci görüşleri üzerinden incelenmiştir. Araştırmada öğrencilere önce size göre internet nedir? Sorusu sorulmuştur, daha sonra internete ilişkin resim duygu ve düşüncelerini resim yoluyla ifade etmeleri istenmiştir. Öğrencilerle yaptıkları resimlerle ilgili yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin interneti bilgi kaynağı olarak gördükleri, görüşler ve resimsel anlatımlar arasında benzerlikler olduğunu ortaya koymuşlardır.

Aykaç (2012) "İlköğretim öğrencilerinin resimlerinde öğretmen ve öğrenme süreci algısı" adlı çalışmasında ilköğretim öğrencilerinin yaptıkları resimlere dayalı olarak öğretmen ve öğrenme sürecinin nasıl algılandığını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. İlkokul 4.ve 5.sınıf ile ortaokul öğrencileri arasından 1000 öğrenci örneklem olarak seçilmiştir. Araştırmada öğrencilerden

öğretmen denildiğinde ne anlıyorsunuz? Sorusu sorularak resim yapmaları istenmiştir. Araştırmasının sonucunda öğrencilerde öğretmen algısının benzetilen metaforlar açısından olumlu olarak algılandığı; ancak öğretmenle birlikte çizilen nesne ve figürlere bakıldığında, öğretmenin bilgi aktaran kişi olarak algılandığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Batı (2012) “4-12 yaş çocuk resimleri ve onların iç dünyalarının resimlerine yansımaları” adlı çalışmasında çocuk resimleri üzerinden çocukların iç dünyalarını resim yoluyla nasıl anlattıklarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmasında nitel araştırma yöntemlerinden temel araştırma ve tarama yöntemleri birlikte kullanmıştır. Araştırmasında 4-12 yaş çocukların resimleri örneklem olarak kullanmıştır. Araştırmada önce daha önceki yıllara ait tez ve araştırmalarla ilgili alan yazın taraması yapılmıştır, daha sonra çocuk resimleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda resim eğitiminin ve çocuk resimlerinin yorumlanmasının çocukların duyu ve düşüncelerini ifade etme açısından önemli olduğu, öğretmenlerin resim eğitiminde çocuklara yol gösterici olmaları gerektiği, aynı yaş grubunda yer alan çocukların çizimlerinde benzer özellikler olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

2.4.2. Görsel Sanatlar Dersine İlişkin Çizimlerin Belirlenmesine Yönelik Yapılan Araştırmalar

Karmirloff ve Smith (1990); araştırmasında 4-11 yaş arasındaki elli dört çocuğun katılımıyla çocuklarda ifade etmeye yönelik çizim becerilerini incelemiştir. Bu amaç doğrultusunda her çocuktan ev, adam ve hayvan konularında olmak üzere her konuda ikişer çizim olmak üzere toplam altı çizim yapmalarını istemiştir. Önce çocuklardan gerçekte olan durumları çizmelerini, sonra da anı durumla ilgili hayali çizimleri yapmalarını istemiştir. Veriler gözlem yöntemiyle incelenmiş, hayali çizimlerde gözlenen ebat, şekil, konum, farklı unsurlar ekleme gibi kriterler ele alınarak değerlendirilmiştir. Küçük çocukların hayali karakterler için ebat ve şekilde değişiklikler yaptıkları gözlenirken, büyük çocukların öğelerin konumunda değişiklikler yaptıkları, farklı unsurlar ekledikleri ve böylece ifade etmeye yönelik esnekliği arttırdıkları gözlemlenmiştir.

Tan (2006) “ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin resim-iş dersine yönelik tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişkiler” adlı araştırmasında ortaokul öğrencilerinin Resim-iş dersine yönelik tutumları ile akademik başarılarını bağımsız değişkenler üzerinden ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmasında nitel araştırma

yöntemlerinden durum çalışması kullanmıştır. Araştırmasında ortaokul öğrencileri arasından 439 öğrenciyi örneklem olarak seçmiştir. Araştırmasına Resim-iş dersine yönelik öğrenci tutumlarını ortaya çıkarmak için 28 sorudan oluşan tutum ölçeğini kullanarak başlamıştır. Araştırmasının sonucunda, farklı okullarda okuyan öğrencilerin farklı tutumlar gösterdikleri, cinsiyete göre kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla tutum geliştirdiği, sınıf düzeyinde 6. ve 7. sınıfların 8.sınıflardan daha fazla tutum geliştirdikleri, resim-iş dersi notları yüksek öğrencilerin tutumlarının da yüksek olduğu, genel olarak resim-iş dersine yönelik pozitif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Tütüncü (2006) “ ilköğretim görsel sanatlar dersi çerçevesinde çocuk resminde yaratıcılık kavramının algılanışına yönelik durum çalışması” adlı araştırmasında görsel sanatlar dersi kapsamında çocuk resimlerinde yaratıcılık kavramının nasıl algılandığını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden katılımlı gözlem ve yarı-yapılandırılmış görüşme yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmada 22 Görsel sanatlar öğretmeni örneklem olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlere 9’u kapalı uçlu, 13’ü açık uçlu olma üzere 22 soru sorulmuştur. Daha sonra araştırmada 22 sorudan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, eğitim, çevre ve aile faktörlerinin çocukta yaratıcılık kavramını etkileyen en önemli etkenler olduğu, yaratıcılık kavramının eğitim yoluyla geliştirilebileceği, çocukların yaratıcılıklarını ortaya çıkarmada resim dersinin önemli olduğu, çocukları destekleyen, aktif ders işleyen, yeniliklere açık öğretmen özelliğinin yaratıcı öğretmen özelliği olduğu, resim-iş ders saatinin ve sınıfların kalabalık olmasının öğrencilerin derse ilgisini azalttığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Fidan ve Fidan (2016) “Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersi kavramına ilişkin metaforik algıları” adlı çalışmalarında ortaokul 6.sınıf öğrencilerinin görsel sanatlar dersine ilişkin metaforik algıları metaforlar kullanılarak ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada bir ortaokuldan 6.sınıf öğrencisi örneklem olarak belirlenmiştir. Araştırmada görsel sanatlar dersi..... gibidir, çünkü.....gibi tamamlanmış ifadelerden oluşan yarı-yapılandırılmış bir form kullanılarak öğrencilerden veriler toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine ilişkin 85 farklı metafor geliştirdikleri, öğrencilerin görsel sanatlar dersini en fazla hayallere benzettikleri, öğrencilerin derse ilişkin genel olarak algılarının olumlu olduğu ancak; araştırmanın alt temalarında olumsuz ifade temalarının frekansının fazla olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Güneş (2016) “Ortaokullardaki görsel sanatlar dersini öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi” adlı çalışmasında ortaokullardaki görsel sanatlar dersini öğrenci görüşleri yoluyla ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmada betimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada 4 farklı eğitim düzeyinden 800 öğrenci örneklem olarak belirlenmiştir. Araştırmada betimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada iki bölümden oluşan anket kullanmıştır. Birinci bölümde öğrencilerin demografik bilgileri, ikinci bölümde ise görsel sanatlar dersine ilişkin öğrenci görüşlerine yer vermiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, katılımcıların dörtte üçünden fazlasının görsel sanatlar dersinde bilgisayardan ve internetten yararlandığı, görsel sanatlar dersi uygulamalarının öğrenciler tarafından memnuniyetle karşılandığı, görsel sanatlar derslerinde yapılan çalışmaların sergilenmesi gerektiğini düşündükleri, görsel sanatlar ders süresinin yeterli bulunmadığı, sonuçlarına ulaşmıştır.

Aslan ve Gökdemir (2018) “Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik tutumlarını” çeşitli değişkenler açısından ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırma betimsel bir çalışma niteliğinde olup tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada 412 öğrenci örnek olarak belirlenmiştir. Araştırmada, görsel sanatlar dersine yönelik tutum ölçeği kullanılarak öğrenci tutumları belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, kız öğrencilerin görsel sanatlar dersine yönelik olumlu tutum geliştirdikleri, ortaokul 8.sınıf öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik olumlu tutum geliştirdikleri, çocukların sosyo-ekonomik düzeylerinin görsel sanatlar dersi açısından olumlu ya da olumsuz bir durum ortaya çıkarmadığı, öğrencilerin anne eğitim durumlarının görsel sanatlar dersi açısından olumlu ya da olumsuz bir durum ortaya çıkarmadığı, resim kursuna katılan öğrencilerin olumlu tutum geliştirdiği, ailelerinde görsel sanatlar ile ilgilenen bireyin olup olmamasının öğrencilerin görsel sanatlar dersine yönelik tutumları üzerinde anlamlı derecede farklılaşma yaratmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Görsel sanatlar dersine ilişkin araştırmalara baktığımızda araştırmalarda genel olarak bu dersin bir yönü üzerinde durulmuştur. Araştırmalarda daha çok öğretmen, derse karşı tutum, derse olan ilgi, yaratıcılık kavramları üzerinde durulmuştur. Çocuk resimleri ve çizimlerinin incelendiği araştırmalarda ise daha çok resimlerin ve çizimlerin çocuklar için ne anlama geldiği, resimlerdeki ifadeler gibi çocukların iç dünyaları üzerinde durulmuştur. Bu araştırmada, ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine yönelik

algıları bir bütün olarak öğrenci resimleri ve metaforları aracılığıyla nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılarak ortaya çıkarılmıştır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim desenine göre yürütülmüştür. Yıldırım ve Şimşek (2013), olgubilimi (fenomenoloji) “farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanma” (s.78) olarak tanımlanmaktadır. “Bu tip araştırmalarda insanların fenomeni nasıl algıladıkları, nasıl betimledikleri, hakkında ne hissettikleri, nasıl yargıladıkları, nasıl anımsadıkları, nasıl anlamlandırdıkları ve diğerleri ile onun hakkında nasıl konuştuklarına odaklanılır” (Patton, 2014, s.104). “Olgubilimsel araştırma, birçok bireyin belli bir kavram ya da fenomenle ilgili yaşanmış deneyimlerinin ne anlama geldiğini tanımlamaya çalışır” (Creswell, 2014, s.14).

Tanımlarda da görüldüğü gibi olgubilim araştırmaları belirli bir bağlam içerisinde, deneyime odaklanmaktadır. Deneyimin bilinçte nasıl anlamlandırıldığını betimlemeye çalışarak, anlamayı ve yorumlamayı amaçlamaktadır. Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde yaşadıkları deneyimleri bilinçlerinde nasıl konumlandıkları, nasıl anlamlandırdıklarına odaklanılmıştır. Bu kapsamda öğrencilerin görsel sanatlar ders sürecine ve görsel sanatlar dersinde yapılan (sanatsal) çalışmalara ne tür anlamlar yüklediklerini belirlemek amacıyla metaforlardan ve resimlerinden (çizim) yararlanılmıştır.

“Metaforlar, bir bireyin zihninin belli bir kavrayış biçimine doğru yönelmesini sağlayarak o bireyin belli bir olguyu başka bir olgu olarak görmesine olanak tanır” (Saban, 2009, s.282). Lakoff ve Johnson’a (2005, s.25) göre “aralarında eşdeğerlik ilişkisi bulunan iki farklı öğeden birinin diğerinin yerine kullanılmasıyla oluşturulan dilsel kullanıma metafor denir”. “Metafor, bilinenler yardımıyla bilinmeyeni anlatmak ve bir olgunun benzetmelerinden yola çıkarak olguyu bilinir hale getirilmesini sağlamaktır” (Balcı, 2003, s.30). “Metaforlar, öğrencilerin temel kavramlar, modeller ve konular hakkındaki farkındalıklarını arttırmaya yardımcı olarak eğitimde yararlı bir işlev görürler” (Cortazzi ve Jin, 1999’dan akt. Kılcan, 2019, s.77).

Bu araştırmada metaforlar, eğitimin temel unsurlarından öğrencilerin görsel sanatlar ders sürecini ve derslerde yapılan çalışmalarını nasıl algıladıklarını ortaya çıkarmak için kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilerin görsel sanatlar ders sürecine ve görsel sanatlar dersinde yapılan (sanatsal) çalışmalara dair geliştirdikleri metaforlar ve metaforlar

üzerinden çizdikleri resimler incelenmiştir. Ancak anlamın doğru çözümlenebilmesi ve yorumlanabilmesi için yarı yapılandırılmış görüşmelere de gereksinim duyulmuştur. Bu yolla araştırmada yöntem çeşitlenmesine gidilmiştir. “Çeşitleme, farklı veri kaynakları, farklı veri toplama ve analiz yöntemleri kullanarak araştırma sonuçlarının inandırıcılığını artırmaya yönelik bir stratejidir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s.94).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırma İzmir İli Tire İlçesinde sosyo-ekonomik düzey itibariyle farklılık gösteren üç okulda gerçekleştirilmiştir. Araştırma izninin alınmasından sonra her üç okuldan gönüllük esasına göre toplam 300 öğrenci (6.7. ve 8.sınıf) araştırmanın katılımcılarını oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilere ait bilgiler Tablo 3.1’de belirtilmiştir.

Tablo 3.1.
Çalışma grubuna katılan öğrencilere ilişkin bilgiler

			f	%
Sınıf Seviyesi	6.sınıf	Kız	50	16.6
		Erkek	50	16.6
	7.sınıf	Kız	50	16.6
		Erkek	50	16.6
	8.sınıf	Kız	50	16.6
		Erkek	50	16.6
Toplam			300	100
Sosyo ekonomik düzey		Düşük	150	50
		Orta	100	33.3
		Yüksek	50	16.6
		Toplam	300	100

Araştırmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. “Bu örnekleme yöntemi, araştırma problemi ile ilgili olarak evrende yer alan çok sayıdaki tipik olan bir durumun belirlenerek bu örnek üzerinden bilgi toplanmasını gerektirir” (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011, s.90). Araştırmada bu örnekleme yönteminin tercih edilme sebebi, araştırmacının İzmir ili Tire ilçesinde öğretmen olarak çalışıyor olması ve veri kaynaklarına kolaylıkla ulaşabilecek olmasıdır. Araştırmada ortaokul 5.sınıf öğrencilerinin örnekleme grubuna dahil edilmeme nedeni bir görsel sanatlar öğretmeni tarafından verilen derslere ilişkin deneyimlerinin yeterince olmamasıdır. Araştırmada ayrıca bir iç örnekleme oluşturulmuş ve

gönüllülük esasına göre her üç okuldan belirlenen 9 öğrenci ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu öğrenciler; 5 kız ve 4 erkek öğrencidir.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, doküman incelemesi (Öğrenci resimleri (çizimleri), metafor yazılarının olduğu “Benim Resmim” formu) ve görüşme tekniği birlikte kullanılmıştır. Verilerin toplanmasına resmi araştırma izninin alındığı okulların yöneticileri ve görsel sanatlar öğretmenleri ile iletişime geçerek başlanmıştır. Okul yönetiminin bilgisi ve önerisi doğrultusunda veriler ders dışı ortaklaşa belirlenen zamanda toplanmıştır. Öğrencilere çizim ve metafor yazıları ile ilgili formu doldurmaları için toplam 60 dakika süre verilmiştir. Uygulama sürecinden önce öğrencilere metaforun bir benzetme yaklaşımı olduğu anlatılmıştır. Yapacakları benzetmelerin somut veya soyut bir kavram, canlı veya cansız nesne, ya da herhangi bir şey olabileceği belirtilmiştir. Onları düşünsel olarak sınırlayacak herhangi bir yönlendirici tavırdan kaçınılmıştır. Buna ilaveten her üç okuldan gönüllü 3 öğrenciyle görüşme yapılmıştır. Görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın veri toplama araçları; çocuk resimleri, metafor yazıları ve yarı yapılandırılmış görüşme sorularıdır. Veri toplama araçlarının alt amaçlarla ilişkisi Tablo 3.2’de sunulmuştur.

Tablo 3.2.

Veri Toplama Araçlarının Alt Amaçlarla İlişkisi

Araştırmanın alt amaçları	Veri Toplama Araçları
Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar ders sürecine ilişkin metaforları nelerdir?	Çocuk resimleri (çizimleri), metafor yazıları
Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar ders sürecine ilişkin sahip oldukları metaforlar ortak özellikleri ve çizdikleri resimler bağlamında hangi kategoriler altında toplanmaktadır?	Çocuk resimleri (çizimleri), Benim resmim formu, yarı yapılandırılmış görüşme soruları
Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde yapılan (sanatsal) çalışmalara ilişkin metaforları nelerdir?	Çocuk resimleri (çizimleri), metafor yazıları
Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde	Çocuk resimleri (çizimleri), metafor yazıları,

yapılan (sanatsal) çalışmalara ilişkin sahip oldukları yarı yapılandırılmış görüşme soruları
metaforlar ortak özellikleri ve çizdikleri resimler
bağlamında hangi kategoriler altında toplanmaktadır?

Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine ilişkin Çocuk resimleri (çizimleri), metafor yazıları
ders süreci ve derste yapılan çalışmalara dair sahip
oldukları metaforlar arasında farklılıklar nelerdir?

Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine ilişkin Çocuk resimleri (çizimleri), metafor yazıları
geliştirdikleri metaforlar bağlamında cinsiyetler
arasında farklılıklar nelerdir?

3.4.1. Çocuk resimleri/çizimleri: Çocuk resimleri üzerine yapılan araştırmalara (Yavuzer, 1992; Kehnemuyı, 2001; Büyükkarabacak, 2008; Yaşar ve Aral, 2009, Aksoy ve Baran, 2010; Çankırılı, 2011; Batı, 2012; Halmatov, 2016) göre resim, çocuğu anlamaya, tanımaya olan katkısı ile eğitimin çeşitli kademelerinde önemli bir yere sahiptir. Yavuzer'e (1992, s.12) göre resim çocuğun dış dünyayı algılayışının bir göstergesidir. Çankırılı (2011, s.206) çocuğun çizim yaparken seçtiği ve sıklıkla kullandığı renklerle iç dünyasını, olumlu ve olumsuz duygularını yansıttığını belirtir. Bu araştırmada öğrencilere "Benim için Görsel Sanatlar Dersi" konusu verilmiş istedikleri teknik (pastel boya, kuru boya, karakalem ve sulu boya) ile 35x50 ebadındaki kağıtlara çizimlerini gerçekleştirmişlerdir.

3.4.2. Benim Resmim/ Metafor Formu: Metafor bir şeyi başka bir şeye benzeterek anlatmaktır. "Metaforlar yeni tarzda görmeye, düşündürmeye ve davranmaya özendirir. İç görü ufkunu genişletir ve yeni olasılıkların önünü açar (Kılcan, 2019, s.80). Metaforlar yeni metaforlara yol açarak, rekabet halinde ve tamamlayıcı bir kavrayış mozaiği yaratır" (Morgan, 1998, s.392-397). Metafor çok kelime kullanmadan istenilen şeyi anlatmamızı sağlamaktadır. Bumdan ötürü ortaya yeni bir ifadelerin çıkmasına neden olmaktadır.

Bu araştırmada metafor çalışması için Benim resmim/Metafor Formu kullanılmıştır. Bu form üç bölümden oluşmuştur. İlk bölüm; sınıf, yaş ve cinsiyet bilgilerinin doldurulduğu kişisel bilgiler bölümüdür. İkincisi, metafor bölümüdür. Araştırmada öğrencilere araştırmanın alt amaçları doğrultusunda iki metafor çalışması yapılmıştır.

- 1- Görsel sanatlar ders süreci..... gibidir.
Çünkü.....
- 2- Görsel sanatlar dersinde yapılan (sanatsal) çalışmalar gibidir.
Çünkü.....

Araştırmada bu iki kavrama ilişkin metafor çalışmasının yapılmasının nedeni ise öğrencilerin ders sürecine ilişkin deneyimleri ile derste yapılan çalışmalara ilişkin algı ve deneyimlerinin farklı olabileceğinin düşünülmesidir. Örneğin; öğrenci ders sürecine ilişkin olumlu bir metafor geliştirirken derste yapılan çalışmalara ilişkin olumsuz bir metafora sahip olabilir.

Formun üçüncü bölümü ise öğrencilerin resimleri ile ilgili yazdıkları kısa açıklamaları içermiştir. Bunun için öğrencilere; 1) Resmin bize ne anlatıyor?, 2) Resminde kullandığın figürler neler yapıyor?, 3) Resminde bu renkleri kullanmanın nedeni nedir? soruları yöneltilmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen bu form geçerlik için iki alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Gelen öneriler doğrultusunda metafor forma son şekli verilmiştir (Bkz. EK 1).

3.4.3. Görüşme: Stewart ve Cash (1985) görüşmeyi, ‘önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci’ olarak tanımlamıştır (akt.Yıldırım ve Şimşek, 2017, s.147). Görüşme, araştırmada cevabı aranan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama şeklinde ifade edilebilir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2011, s.161). Görüşme kişiler arasında karşılıklı yapılan ve esnek bir süreci olan iletişim türüdür. Bu araştırmada görüşme tekniği öğrencilerin çizimlerini ve metaforları ile ilişkisel karşılaştırmalar yapmak için yararlanılmıştır.

Görüşme sorularının hazırlanmasında öncelikle araştırmanın amacı göz önünde bulundurulmuş ve konu hakkında alan yazın taraması yapılmıştır. İlgili alan yazın araştırması sonucunda bu çalışma kapsamında yer alabilecek sorular belirlenerek değerlendirilmek üzere iki uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzmanların değerlendirmeleri sonucunda sunulan görüşler dikkate alınarak görüşme sorularına son şekli verilmiştir (Bkz. EK 4).

Form, ortaokul öğrencilerinin Görsel sanatlar dersine ilişkin bilgileri almaya yönelik on soruyu kapsamaktadır. Araştırmada yapılan okulların her birinden üç olmak üzere toplam dokuz öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Görüşmeler 15-30 Mayıs 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşme esnasında öğrencilere araştırmaya ilişkin bilgiler verilmiştir. Katılımcılara görüşmelerde kayıt cihazı kullanılacağı belirtilmiş, ancak yapılan görüşmelerin sonunda tutulan kayıtların katılımcılar tarafından dinlenebileceği, gerektiğinde kayıtlardaki görüşlerin isteğe bağlı olarak kısmen ya da tamamen çıkarılabileceği belirtilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırmada toplam 300 ortaokul öğrencisine ulaşılmış ve metafor geliştirmeleri istenmiştir, ancak; sadece 230 ortaokul öğrencisinin geliştirdiği metaforlar değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Geriye kalan 70 öğrencinin ileri sürdüğü metaforlarda genellikle birden çok fikir ele alındığından veya birden çok benzetme yapıldığından, bu metaforlar araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Analiz kapsamına alınmayan veriler temelde iki nedende toplanmıştır.

1- Aynı metafor içinde birden çok benzetmeyi yapan veya birden çok fikri ele alan öğrencilerin ileri sürdükleri mantıksal dayanaklar ne kadar güçlü olursa olsun bu tür metaforlar araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Örneğin; “ *Görsel sanatlar dersi hayatın renkleri, güzel bir çalışma gibidir. Çünkü ...*” bu metaforu geliştiren öğrenci Görsel sanatlar dersi için birden fazla metafor kullanmıştır.

2- Verilen kavramlar için öne sürülen metaforların mantıksal dayanakları incelenmiş, geliştirilen metaforlar ile uyumayan resimler araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Örneğin; “*Görsel sanatlar dersi rahatlatan bir müzik gibidir. Çünkü bizi dinlendirir.*” Metaforu geliştiren öğrenci metafora uygun resim oluşturmamıştır.

Kapsam dışı bırakılan metaforların tespitinden sonra geriye kalan 230 geçerli metafordan görsel sanatlar ders süreciyle ilişkin olanlar ile görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalara yönelik metaforların bir listesi yapılmış ve her bir metaforu temsil eden öğrenci sayısı (f) ve yüzdesi (%) hesaplanmıştır. Daha sonra metaforlar olumlu ve olumsuz olarak gruplandırılmıştır. Son olarak, ortak özelliklere sahip olan metaforlar kategorilendirilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın alt amaçları doğrultusunda belirlenen kategoriler Tablo 3.3’ te sunulmuştur.

Tablo 3.3:
Araştırmanın Alt Amaçları Doğrultusunda Belirlenen Kategoriler
Araştırmanın alt amaçları

Araştırmanın alt amaçları	Kategoriler
1. Alt amaç: Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar ders sürecine ilişkin sahip oldukları metaforlar ortak özellikleri ve çizdikleri resimler bağlamında hangi kategoriler altında toplanmaktadır?	Olumlu kategoriler 1- Rahatlamaktır. 2- Hayal etmektir. 3- Özgürlüktür. 4- Huzurdur. 5- Keşfetmektir. 6- Mutluluktur. Olumsuz kategoriler

	1- Zor bir uğraştır.
	2- Yarım kalan uğraştır.
	3- Mutsuz eden bir uğraştır.
2. Alt amaç: Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde yapılan (sanatsal) çalışmalara ilişkin sahip oldukları metaforlar ortak özellikleri ve çizdikleri resimler bağlamında hangi kategoriler altında toplanmaktadır?	<p>Olumlu kategoriler</p> <p>1- Heyecan</p> <p>2- Rahatlama</p> <p>3- Başarı</p> <p>4- Sanat eseri</p> <p>5- Hisler</p> <p>6- Eğlenceli</p> <p>7- Hayal</p> <p>8- Hayat</p> <p>9- Özgürlük</p> <p>10- Huzur</p> <p>11- Mutluluk</p> <p>12- Emek</p> <p>Olumsuz kategoriler</p> <p>1- Zor bir uğraş.</p> <p>2- Yarım kalan uğraş.</p> <p>3- Mutsuz eden bir uğraş.</p>

Tablo 3'te de görüldüğü gibi her iki alt amaç doğrultusunda ulaşılan kategoriler/temalar: rahatlama, hayal etmektir, özgürlüktür, huzurdur, keşfetmektir, mutluluktur, heyecan, rahatlama, başarı, sanat eseri, hisler, eğlenceli, hayal, hayat, özgürlük, huzur, mutluluk, emek, zor bir uğraştır, yarım kalan uğraştır ve mutsuz eden uğraştır.

Araştırmada 9 öğrenciyle yapılan görüşmeler ise önce yazıya dökülmüş ve toplam 50 sayfa veri betimsel analize tabi tutulmuştur. "Betimsel analiz, derinlemesine analiz gerektirmeyen verilerin işaretlenmesinde kullanılırken, içerik analizi elde edilen verilerin daha yakından incelenmesini ve bu verileri açıklayan kavram ve temalara ulaşılmasını gerektirir" (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.89).

3.6. Geçerlik ve Güvenirlik

“Bütün araştırmalar, etik ilkeler dahilinde geçerli ve güvenilir bilgi üretmek kaygısı taşır” (Merriam, 2015, s.199). “Geçerlik, nitel araştırmaların güçlü yanlarından biridir ve okuyucu, katılımcı ve araştırmacının bakış açısından bulguların doğru olup olmadığının belirlenmesine dayanmaktadır” (Creswell, 2017, s.201). Araştırma sonuçlarının geçerliğini sağlamak amacıyla, katılımcıların geliştirdikleri metaforların analizi ve yorumlanması sürecinde gerçekleştirilen işlem basamakları detaylandırılarak açıklanmıştır. Bulguların analizi ve yorumlanmasında, öğrenciler tarafından oluşturulan metaforlar temel veri kaynağı olarak kullanılarak, her bir metafor kategorisi, iki katılımcı metafor imgesi ile desteklenmiştir. Bu kategoriler yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile de desteklenmiştir.

“Araştırmacı; görüşme, gözlem ve dokümanlar yoluyla elde ettiği verileri herhangi bir yorum katmadan okuyucuya sunmalı ve yorumunu daha sonraya bırakmalıdır” (Yıldırım ve Şimşek, 2017, s.89). Araştırmanın iç güvenirliliğini sağlamak amacıyla, kod kategorilerinin oluşturulması aşamasında geliştirilen kavramsal kategoriler söz konusu kavramsal kategorileri temsil edip etmediği alan uzmanı öğretim üyeleri tarafından incelenmiştir. İki alan uzmanının yaptığı eşleştirmeler araştırmacının kategorileri ile karşılaştırılmıştır. Araştırmada ayrıca veri toplama araçları için iki uzmandan görüşü alınmıştır. Araştırmada nitel bulguların nasıl oluşturulduğu, veri toplama araçlarının neler olduğu ve bu araçların nasıl geliştirildiği, verilerin nasıl toplandığı, toplanan verilerin nasıl birleştirildiği ve verilerin nasıl analiz edildiği ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Uygulama sonucunda araştırmacı tarafından etik sorunları gidermek ve veri kaybını azaltmak amacıyla ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Kayıtlara ait bilgiler sonucunda elde edilen veriler güvenirliliğini artırmak için analiz edilmiştir. Araştırmada içerik analizinde güvenirliliği sağlamak amacıyla alandan iki uzmanın desteğine başvurulmuştur. Uzman görüşleri ile araştırmacıya ait sonuçlar karşılaştırılmıştır.

4. BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde; ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar ders sürecini ve görsel sanatlar dersinde yapılan sanatsal çalışmalara ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla öğrenciler tarafından oluşturulan metaforların ve yapılan görüşmelerin analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgular ile yorumlara yer verilmiştir. Betimsel analiz ile çözümlenen veriler çerçevesinde metaforlar listelenmiş, metaforlar kategoriler altında toplanarak birleştirilmiştir. Veri analizi sonucu ortaya çıkan bulgular belirli bir bütünlük içinde yansıtılmaya çalışılmıştır.

4.1.Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Ders Sürecine İlişkin Geliştirdikleri Metaforlar

Bu bölümde ortaokul öğrencilerinin “*Görsel sanatlar ders süreci.....gibidir. Çünkü.....*” sorularına verdikleri cevaplardan elde edilen bulgular bulunmaktadır. Öğrencilerin görsel sanatlar ders sürecini zihinlerinde nasıl kavramsallaştırdıklarına ilişkin metaforlar listelenmiştir. Metaforlar yüzde ve frekans değerler ile Tablo 4.1’de gösterilmiştir.

Tablo 4.1.

Ortaokul Öğrencilerinin “Görsel Sanatlar Dersi Sürecine” İlişkin Geliştirdikleri Metaforlar

Sıra	Metafor adı	f	%	Sıra	Metafor adı	f	%
1	Rahatlama	19	8.2	53	Karanlıkta ışık	1	0.4
2	Özgür olma	14	6	54	Bayrağın dalgalanması	1	0.4
3	Mutluluk	13	5.6	55	Bir eşofman takımı	1	0.4
4	Doğadaki huzur	12	5.2	56	Ressamlık	1	0.4
5	Hayal	7	3	57	Güneşli havada gezmek	1	0.4
6	Oyun oynamak	7	3	58	Farklı duygular	1	0.4
7	Gökkuşağı altında ıslanmak	6	2.6	59	Mutlu hissettiğim bir elbise	1	0.4
8	Yağmur damlaları	6	2.6	60	Kolaylıkla ağırlık kaldırmak	1	0.4
9	Dünyayı değiştirmek	5	2.1	61	Sihirli bir küre	1	0.4
10	Su	5	2.1	62	Var olmayan şeyleri düşünmek	1	0.4
11	Büyüteç	4	1.7	63	Dünyadan kopmak	1	0.4
12	Çiçek	4	1.7	64	Yazılmış roman	1	0.4
13	Ormanda resim yapmak	4	1.7	65	Çılgınlık	1	0.4
14	Uçmak	4	1.7	66	Ağacın verdiği oksijen	1	0.4
15	Müzik dinlemek	3	1.3	67	Sabah güneşi	1	0.4
16	Aile	3	1.3	68	Kuşun yumurtadan yeni çıkan yavruları	1	0.4
17	Hazine	3	1.3	69	Çölde bulduğum çiçek	1	0.4
18	Hayatımın bir parçası	3	1.3	70	Hayatın kavramları	1	0.4
19	Heyecan verici	3	1.3	71	Gökyüzünde bir salıncakta sallanmak	1	0.4

20	Okyanus	3	1.3	72	Silgi	1	0.9
21	Rüzgar	3	1.3	73	İdamdan kurtulan adam	1	0.4
22	Uzayda gezinti	3	1.3	74	Balonla peri bacalarında gezinti	1	0.4
23	Uzayda nefes almak	3	1.3	75	Bir kapıdan bambaşka bir dünyaya bakmak	1	0.4
24	Yeni bir dünya	3	1.3	76	Beyin	1	0.4
25	Emojiler	2	0.8	77	Kayan yıldız	1	0.4
26	Gizemli bir ada	2	0.8	78	Bir hayvanla ilgilenmek	1	0.4
27	Hayal edebilmek	2	0.8	79	Tek boynuzlu bir atla dolaşmak	1	0.4
28	Hayatın bir penceresi	2	0.8	80	Atölyeye kavuşan çocuk	1	0.4
29	Keşif yapmak	2	0.8	81	Bir bulutta oturmak	1	0.4
30	Kitap okumak	2	0.8	82	Temiz bir çevre	1	0.9
31	Manzara	2	0.8	83	Balon uçurmak	1	0.4
32	Orman	2	0.8	84	Ruhu temizleyen ses	1	0.4
33	Ormanda hamakta sallanmak	2	0.8	85	Piknik yapmak	1	0.4
34	Şenlik	2	0.8	86	Bir yol	1	0.4
35	Türkiye'yi tanımak	2	0.8	87	Şelale	1	0.4
36	Dinlendiren melodi	1	0.4	88	Kutu	1	0.4
37	Göl kenarında kuşların, böceklerin sessizliğini izlemek	1	0.4	89	Mektup	1	0.4
38	Bilgisayar oyununda birinci olmak	1	0.4	90	Yarım kalan iş	1	0.4
39	Kültür kumbarası	1	0.4	91	İşkence	1	0.4
40	Güzel bir çiçeği seyretmek	1	0.4	92	Fırtınalı bir havada yürümek	1	0.4
41	Karların ortasındaki çiçek	1	0.4	93	Güneşe uzanan karartı	1	0.4
42	Farklı kapıları açan saat	1	0.4	94	Eşkenar şeklinde ağaç	1	0.4
43	Yıldızlı gece	1	0.4	95	Mars'a dokunmak	1	0.4
44	Dağların arasında kaybolmak	1	0.4	96	Uçurtma uçurmak	1	0.4
45	Helezon	1	0.4	97	Matematik dersi	1	0.4
46	Kuşların eve yiyecek götürmesi	1	0.4	98	Çöp adam	1	0.4
47	Noodle	1	0.4	99	Ormanda kaybolmak	1	0.4
48	Masal	1	0.4	100	Yürerken köpek balığı saldırması	1	0.4
49	Karavanla dünyayı gezmek	1	0.4	101	Havaya bırakılan umutsuz balon	1	0.4
50	Bisiklet binmek	1	0.4	102	Küçük bir çocuğun büyük bir taşı kaldırması	1	0.4
51	Çilekli pasta yemek	1	0.4	103	Yarım ekmek	1	0.4
52	Hissettiklerimi resme dökmek	1	0.4				
Toplam				103		230	100

Tablo 4.1.'de ortaokul öğrencilerinin “görsel sanatlar ders sürecine” ilişkin geliştirdikleri metaforlar gösterilmektedir. Araştırmaya katılan öğrenciler bu alanda 103 adet metafor geliştirmişlerdir. Geliştirdikleri metaforlar içerisinde en fazla frekansa sahip

olan 3 metafor: Rahatlama (19), özgür olma (14) ve mutluluk (13)'tür. Öğrencilerin geliştirdikleri metaforları açıklama nedenlerinden bazılarına şöyledir:

'Benim için Görsel sanatlar dersi doğadaki huzur gibidir. Çünkü; resim yaparken kendimi doğada gibi hissediyorum.' (Ö2, K)

'Benim için Görsel sanatlar dersi özgür olmak gibidir. Çünkü; resimleri boyamakta özgürüz, istediğimiz gibi boyayabiliyoruz.' (Ö3, E)

'Benim için Görsel sanatlar dersi hayal gibidir. Çünkü; dünyada bir çok güzellik var ve ben bunları resme dökmek isterim.' (Ö4, K)

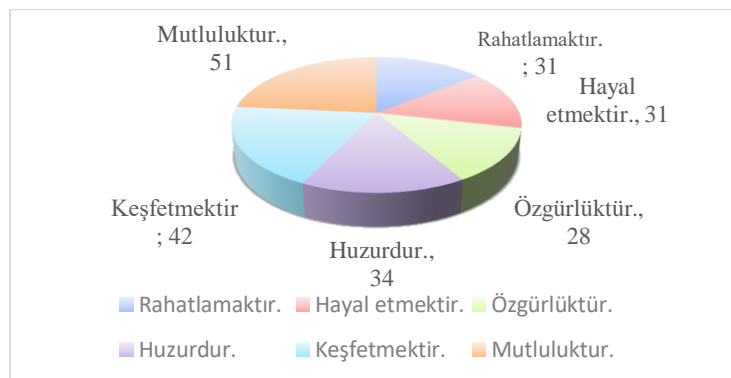
'Benim için Görsel sanatlar dersi su damlaları gibidir. Çünkü; su damlaları nasıl tane tane dökülüyorsa yaptığı resmin de şeffaf ve her biri farklı.' (Ö5, K)

'Benim için Görsel sanatlar dersi uçmak gibidir. Çünkü; uçmak özgürlük olduğuna göre resim dersinde de uçarcasına özgürce çiziyor, boyuyoruz.' (Ö6, E)

Örnek ifadelerde de görüldüğü gibi öğrencilerin görsel sanatlar dersine ilişkin geliştirdikleri metaforlar ve açıklamaları tutarlılık göstermektedir. Geliştirilen metaforlar benzer özellikler göstermese de bu metaforlar öğrenciler tarafından farklı yönlerden açıklandığı görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu Görsel sanatlar dersine ilişkin 'rahatlama' metaforu geliştirmiştir. Bu metafordan sonra en fazla geliştirilen metafor 'özgür olmak' tır. Bu durum öğrencilerin görsel sanatlar ders sürecini; rahatlatan, dinlendiren ve özgür oldukları bir ders olarak gördükleri biçiminde yorumlanabilir.

4.2.Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Ders Sürecine İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Kategorileri

Ortaokul öğrencilerinin görsel Sanatlar ders sürecine ilişkin geliştirdikleri metaforlar öncelikle olumlu ve olumsuz olarak iki kategoriye ayrılmış, daha sonra içerik kategorileri oluşturulmuştur. Geliştirilen metaforların dağılımı Şekil 4.1'de sunulmuştur.

Şekil 4.1. Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar ders sürecine ilişkin geliştirdikleri metaforların kategorileri.

Öğrenciler tarafından oluşturulan metaforlar benzer özellikleri bakımından gruplandırılarak kategorilere ayrılmıştır. Tablo 4.2.'de ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar ders sürecine ilişkin geliştirdikleri metaforların kategorileri görülmektedir.

Tablo 4.2:
Ortaokul Öğrencilerinin "Görsel Sanatlar Ders Sürecine İlişkin Sahip Oldukları Olumlu Metaforların Kategorileri

Kategoriler	Metaforlar	Metafor Sayısı (f)	%
1. Rahatlamaktır.	Rahatlatıcı 19 Dinlendiren bir melodi 1 Bir eşofman takımı 1 Silgi 1 Bir hayvanla ilgilenmek 1 İdamdan kurtulan adam 1 Ağacın verdiği oksijen 1 Karanlıkta ışık 1 Su 5	31	14.2
2. Hayal etmektir.	Hayal edebilmek 3 Dağların arasında kaybolmak 1 Gizemli bir ada 2 Hayal 7 Bir bulutta oturmak 1 Sihirli bir küre 1 Dünyadan kopmak 1 Tek boynuzlu bir atla dolaşmak 1 Uçmak 4 Farklı kapıları açan saat 1 Masal 1 Gökyüzünde bir salıncakta sallanmak 1 Uzayda gezinti 4 Var olmayan şeyleri düşünmek 1 Bir kapıdan bambaşka bir dünyaya bakmak 1 Bir bulutta oturmak 1	31	14.2
3. Özgürlüktür.	Özgür olmak 19 Çılgınlık 3 Balonla peri bacalarında gezinti 1 Çölde bulduğum çiçek 1 Kuşun yumurtadan çıkan yavruları 1 Okyanus 3 Bayrağın dalgalanması 1	28	12.9

4. Huzurdur.	Doğadaki huzur 16 Ormanda hamakta sallanmak 2 Orman 2 Manzara 2 Ruhu temizleyen ses 1 Ormanda resim yapmak 4 Göl kenarında kuşların, böceklerin sessizliğini izlemek 3 Güneşli havada gezmek 1 Temiz bir çevre 1 Ormanda keşif yapmak 1 Rüzgar 1	34	15.6
5. Keşfetmektir.	Farklı kapıları açan saat 1 Uzayda gezinti 3 Bir yol 1 Türkiye'yi tanımak 2 Dünyayı değiştirmek 6 Hazine 4 Uzayda nefes almak 1 Karavanla dünyayı gezmek1 Büyüteç 4 Kutu 1 Yeni bir dünya 3 Beyin 1 Ressamlık 1 Farklı duygular 1 Hayatın kavramları 1 Hayatımın bir penceresi 5 Kültür kumbarası 1 Helezon 1 Heyecan verici 3 Kayan yıldız 1	42	19.3
6. Mutluluktur.	Çiçek 4 Bilgisayar oyununda birinci olmak 1 Güzel bir çiçeği seyretmek 1 Gökkuşağı altında ıslanmak 6 Karlara altındaki çiçek 1 Yağmur damlaları 10 Yıldızlı gece 1 Kuşların eve yiyecek götürmesi 1 Noodle 1 Şenlik 2 Aile 3 Bisiklet binmek 1 Çilekli pasta yemek 1 Balon uçurmak 1 Piknik yapmak 1 Oyun oynamak 7 Şelale 1 Mektup 1 Mutlu hissettiğim bir elbise 1 Sabah güneşi 1 Yazılmış roman 1 Kolaylıkla ağırlık kaldırmak 1 Hissettiklerime resme dökmek1 Emoji 2	51	23.5

Tablo 4.2.'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin geliştirdikleri metaforlar ortak özellikleri bakımından 6 kategori altında toplanmıştır. Öğrencilerin geliştirdikleri her metafor, oluşturdukları metaforun kaynağından atfedilen düşünce kapsamında gruplandırılmıştır. Metafor grupları şöyledir:

Kategori 1: Rahatlamaktır

Tablo 4.2.'de görüldüğü gibi “*rahatlamaktır*” kategorisinde öğrenciler 31 adet metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 14.2'sini oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında en sık kullanılan metafor grubu; rahatlatıcı (f:19) ifadesidir. Öğrencilerin bu kategoride metaforları neden geliştirdiklerine bakıldığında çeşitli açıklamalar görülmektedir. Örneğin;

‘Benim için Görsel sanatlar dersi rahatlatan bir melodi gibidir. Çünkü; müzik dinlemeyi çok seviyorum, beni rahatlatıyor, resim dersi de öyle’ (Ö7, K) cümleleriyle açıklamıştır.

Ö7, kodlu kız öğrenci benim resmim formundaki açıklamasında yaptığı resimde; farklı renklerde boyadığı kulaklık ve nota sembolleri ile çeşitli melodileri anlatmıştır. Resminde bu renkleri bir bütün oluşturmak için kullandığını ve dans ettiklerini açıklayarak müzik dinlemenin kendisini rahatlattığını belirtmiş ve bunu görsel sanatlar dersi ile ilişkilendirmiştir.

Resim 3: ‘Rahatlatan bir melodi’ Ö7,K, 8.sınıf

Resim 4 : ‘Rahatlama’,Ö8, K. 7.Sınıf

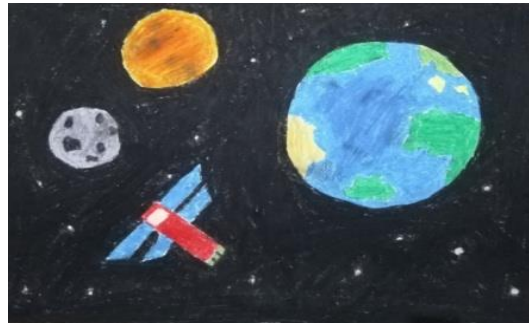
Ö8 kodlu öğrenci ise ‘Benim için Görsel sanatlar dersi rahatlama gibidir. Çünkü; resim yaptıkça rahatlıyorum, beni rahatlatıyor, dinlendiriyor’(Ö8,K) ifadesini kullanmıştır. Ö8 kodlu kız öğrenci benim resmim formundaki açıklamasında yaptığı resimle; çeşitli renklere boyadığı kitaplarla, boya bulutlarıyla, boya kutularıyla rahatlamayı anlatmıştır. Resim yapan bir figür kullanmış ve resminde bu renkleri bir bütün oluşturmak için kullandığını açıklayarak resim yapmanın kendisini rahatlattığını ifade etmiştir.

Kategori 2: Hayal etmektir

“Hayal etmektir” kategorisinde öğrencilerin 31 adet metafor geliştirdikleri görülmektedir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 14.2’sini oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında en sık kullanılan hayal (f:7)’dir. Öğrencilerin bu kategoride geliştirdikleri metaforlardan birkaç örnek incelendiğinde;

‘Benim için Görsel sanatlar dersi uzayda gezinti gibidir. Çünkü; uzayda gezmeyi hayal ediyorum ve resim derslerinde hayallerimi çiziyorum.’ (Ö9,E) cevaplarını vermiştir.

Ö9, kodlu erkek öğrencinin metaforu uzayda gezintidir. Öğrencinin “yaptığı resimde; siyaha boyadığı uzayda dünya, gezegenler ve uzay aracı ile uzayda gezintiyi anlatılmıştır. “Resmindeki figürler uzayda hareket ediyor, resminde bu renkleri gerçek renklerine uygun uzayı anlatmak için kullandığını” açıklayarak görsel sanatlar dersini hayal ile ilişkilendirmiştir.

Resim 5 : ‘Uzayda gezinti’. Ö9, E. 6.sınıf

Ö10 kodlu öğrenci ise ‘Benim için görsel sanatlar dersi hayal gibidir. Çünkü sürekli hayal ediyorum ve resim derslerinde hayallerimi çiziyorum.’ (Ö10,K) açıklamasında bulunmuştur. Öğrenci “Benim Resmim” formunda; “bulutların üzerinde kollarımı açarak manzaraya bakmak” açıklamasında bulunmuştur. Resmindeki figürler bulutların üstünde durmaktadır. Resminde bu renkleri gökyüzünü anlatmak için kullandığını belirtmiştir. Öğrencinin gökyüzünde bulutların üzerinde durma hayalini görsel sanatlar dersi ile ilişkilendirdiği görülmektedir.

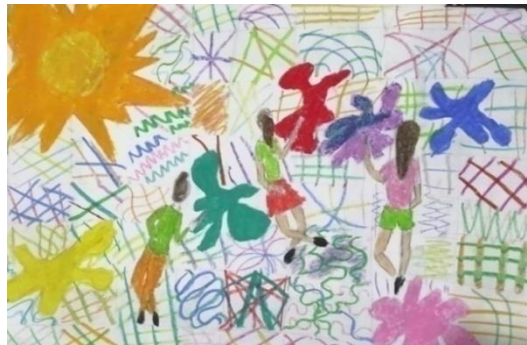

Resim 6 : 'Hayal', Ö10, K. 8.sınıf

Kategori 3: Özgürlüktür

“Özgürlüktür” kategorisinde öğrencilerin 28 adet metafor geliştirdikleri görülmektedir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 12.9’ unu oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında en sık kullanılan özgür olmak (f:19)’ tır. Öğrencilerin bu kategoride metaforları neden geliştirdiklerine bakıldığında; ‘Benim için Görsel sanatlar dersi özgür olmak gibidir. Çünkü; resim dersinde özgürce boyama yapıyorum.’ (Ö11,K) gibi ifadeler dikkat çekmektedir.

Ö11, kodlu kız öğrenci “benim resmim” formundaki açıklamasında yaptığı resimle; özgürce resim yapan çocukları anlatmıştır. “Resmindeki figürler resim yapıyor, resminde bu renkleri resim yaparken boyama özgürlüğüm olduğu için kullandım” şeklinde açıklayarak resim yapma özgürlüğünü görsel sanatlar dersi ile ilişkilendirmiştir.

Resim 7: Özgür olmak, Ö11,K , 8.sınıf

‘Benim için görsel sanatlar dersi balonla peri bacalarında gezinti gibidir. Çünkü; resim dersinde özgürce çizim yapıyorum, sevdiğim yerleri çiziyorum.’ ifadesinde bulunan Ö12, kodlu erkek öğrenci yaptığı resimle; peri bacalarında balonla bir geziyi anlatmıştır. “Resmindeki figürler balonla peri bacalarını gökyüzünden özgürce geziyor”, ifadesi öğrencinin formuna yansımıştır. Öğrenci resmindeki renkleri “resim dersinde özgür

olduğumuzu anlatmak için kullandığını” söylemiştir. Görsel sanatlar dersini istediğini yapma özgürlüğü ile ilişkilendirmiştir.

Resim 8: 'Balonla peri bacalarında gezinti', Ö12,E , 6.sınıf

Kategori 4: Huzurdur

“*Huzurdur*” kategorisinde öğrencilerin 34 adet metafor geliştirdikleri görülmektedir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 15.6’sını oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında en sık kullanılan doğadaki huzur (f:16)’ dır. Öğrencilerin bu kategoride metaforları neden geliştirdiklerine bakıldığında; dikkat çeken cevaplardan biri şöyledir. ‘*Benim için Görsel sanatlar dersi doğadaki huzur gibidir. Çünkü; doğa gibi resim dersi de huzur veriyor.*’ (Ö13,K)

Resim 9: 'Doğadaki huzur', Ö13,K, 7.sınıf

Ö13, kodlu kız öğrenci benim resmim formundaki açıklamasında yaptığı resimle; doğayı, dağları, dağlar arasında akan nehirleri anlattığını ifade etmiştir. Resmindeki figür bir manzara resmi yapmaktadır., Resminde bu renkleri doğayı anlatmak için kullandığını açıklayarak doğayı resmetmeyi görsel sanatlar dersi ile ilişkilendirmiştir.

Bir başka öğrenci ise ‘*Benim için görsel sanatlar dersi ormanda hamakta sallanmak gibidir. Çünkü; doğada hamakta dinlenmek kadar keyifli resim dersleri.*’ (Ö14,E) ifadesini kullanmıştır. Ö14, kodlu erkek öğrenci yaptığı resimde; doğayı, ağaçları, ormanı anlatmıştır. “*Resmindeki figürler ormanı oluşturuyor, hamakta huzuru anlatıyor*”,

ifadesinde bulunmuştur. Öğrenci ormanı ormandaki huzuru görsel sanatlar dersi ile ilişkilendirmiştir.

Resim 10: 'Ormanda hamakta sallanmak', Ö14,E, 6.sınıf

Kategori 5 : Keşfetmektir

“Keşfetmektir” kategorisinde öğrencilerin 42 adet metafor geliştirdikleri görülmektedir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun %19.3'ünü oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında en sık kullanılan *Dünya'yı değiştirmek* (f:6)' tir. Öğrencilerin bu kategoride metaforları neden geliştirdiklerine bakıldığında açıklamalardan biri şöyledir.

Resim 11 : 'Dünya'yı değiştirmek', Ö15,E , 7.sınıf

‘Benim için görsel sanatlar dersi Dünya'yı değiştirmek gibidir. Çünkü; resim yaparak dünyayı değiştiriyorum.’ (Ö15,E) ifadesini kullanmıştır. Ö15, kodlu erkek öğrenci benim resmim formundaki açıklamasında yaptığı resimle; Dünya'yı değiştirebilmeyi umduğunu ifade etmiştir. Öğrencinin “Resmindeki figürler Dünya'yı nasıl değiştirebileceğini düşünüyor” ifadesi öğrencinin görsel sanatları bir düşünce dersi olarak gördüğü biçiminde yorumlanabilir. Resminde kullandığı renkleri tercih etmesinin sebebini “sevdiğim renkler” olarak anlatan öğrenci Dünya'yı değiştirmek gibi düşüncelerini görsel sanatlar dersi ile ilişkilendirmiştir.

Bir başka öğrenci ise görsel sanatlar ders süreci ile ilgili fikrini; ‘Benim için görsel sanatlar dersi büyüteç gibidir. Çünkü; büyüteç gibi bu derste her ayrıntıyı öğreniyorum, resimleri ayrıntılı boyuyorum.’ (Ö16,E) şeklinde açıklamıştır. Ö16, kodlu erkek öğrenci yaptığı resimde büyüteçle Dünya’ya bakmaktadır. Resminde mavi ve yeşil tonlarda dünya, uzay ve büyüteç görülmektedir. Öğrenciye göre görsel sanatlar dersi bir keşif dersidir. Öğrencinin büyüteç metaforuyla görsel sanatlar dersini hassas incelemelerin yapıldığı bir yakını görme dersi olarak değerlendirmiştir.

Resim 12 : ‘Büyüteç’. Ö16,E. 8.sınıf

Kategori 6 : Mutluluktur

“Mutluluktur” kategorisinde öğrencilerin 51 adet metafor geliştirdikleri görülmektedir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 23.5’ ini oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında en sık kullanılan yağmur damlaları (f:10)’ dır. Örneğin; Ö17 kodlu öğrencinin metafor ifadesi şöyledir:

‘Benim için görsel sanatlar dersi yağmur damlaları gibidir. Çünkü; şeffaftır ve istediğimi yapıp aktarabilirim.’ (Ö17,E) şeklinde ifade etmiştir. Ö17, kodlu erkek öğrenci yaptığı resimle; yağmur damlalarını anlatmıştır. Resimde büyük bir yağmur damlası diğer damlalarla düşmektedir. Resminde bu renkleri yağmur damlalarının şeffaf olduğunu göstermek için kullandığını açıklayan öğrenci görsel sanatlar dersini yağmur damlalarına benzetme yoluyla şeffaflıkla ilişkilendirmiştir.

Resim 13: ‘Yağmur damlaları’, Ö17,E, 6.sınıf

Ö18 kodlu öğrenci ise ‘Benim için görsel sanatlar dersi gökkuşağı altında ıslanmak gibidir. Çünkü; resim dersinde rengarenk gökkuşağı gibi boyalarla resimler boyanır, biz hep yağmurda içindeymiş gibi resim yaparız.’ (Ö18,K) ifadesini kullanmıştır. Ö18, kodlu kız öğrenci yaptığı resimde; gökkuşağı altında yağmur damlaları ile ıslanan bir kız figürü çizmiştir. Açıklamasında “Resmindeki kız yağmurda ıslanmayı çok seviyor, resminde bu renkleri su damlalarını ve sevdiğim renkleri anlatmak için kullandım” ifadesine yer vermiştir. Öğrencinin, mutlu olduğu durumları görsel sanatlar dersi ile ilişkilendirdiği görülmüştür.

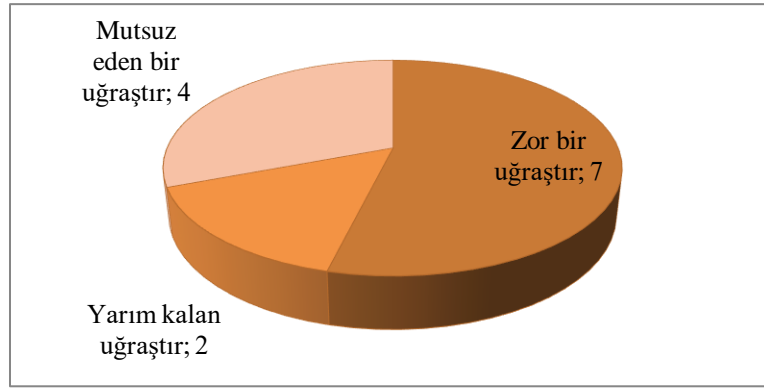

Resim 14: ‘Gökkuşağı altında ıslanmak, Ö18,K, 6.sınıf

Araştırmada, ayrıca ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine ilişkin düşünceleri yarı yapılandırılmış görüşme soruları yoluyla gerçekleştirilen görüşmeler ile de alınmıştır. Görüşme kayıtları incelendiğinde, katılımcılardan görsel sanatlar dersine yönelik; en fazla hayal gücü (f:3), farklı etkinlikler (f:2) ve hislerin yansıması (f:2) cevaplarını verdikleri görülmüştür. Bazı öğrenciler (f:2) görsel sanatlar dersinin sunduğu deneyimleri “mutlu eder” olarak açıklamışlardır. Bu noktada öğrencilerin derse yönelik geliştirdiği metaforlar ile görüşme ifadelerinin birbirine yakın olduğu söylenebilir.

Görsel Sanatlar Ders Sürecine İlişkin Olumsuz Metaforlar:

Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar ders sürecine ilişkin geliştirdikleri olumsuz metaforlar ise 3 kategori altında toplanmıştır. Ortaokul öğrencilerinin görsel Sanatlar ders sürecine ilişkin geliştirdikleri olumsuz metaforların dağılımı Şekil 4.2.’de sunulmuştur.

Şekil 4.2. Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar ders sürecine ilişkin geliştirdikleri olumsuz metaforların kategorileri.

Ortaokul öğrencilerinin geliştirdikleri olumsuz metaforlar 3 kategori altında toplanmıştır. Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar ders sürecine ilişkin geliştirdikleri olumsuz metaforların kategorileri Tablo 4.3.'te gösterilmiştir.

Tablo 4.3.
Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Ders Sürecine İlişkin Olumsuz Metaforların Kategorileri

Kategoriler	Olumsuz Metaforlar	Metafor Sayısı	Yüzde
1. Zor bir uğraştır.	Fırtınalı bir havada yürümek 1 Matematik dersi 1 Mars'a dokunmak 1 Çöp adam 1 Ormanda kaybolmak 1 Yüzerken köpek balığı saldırması 1 Küçük çocuğun büyük bir taş kaldırması 1	7	53.8
2. Yarım kalan uğraştır.	Yarım kalan iş 1 Yarım ekmek 1	2	15.3
3. Mutsuz eden bir uğraştır.	İşkence 1 Güneşe uzanan karartı 1 Eşkenar şeklinde ağaç 1 Havaya bırakılan umutsuz balon 1	4	30.7
Toplam		13	100

Kategori 1: Zor bir uğraştır

Tablo 4.3.'te görüldüğü gibi “zor bir uğraştır” kategorisinde öğrenciler 7 adet metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 53.8'ini oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında bütün metaforlar birer kez geliştirilmiştir. Örneğin; Ö19 kodlu erkek öğrenci ‘Benim için görsel sanatlar

dersi Mars'a dokunmak gibidir. Çünkü; bazı resimleri yapmak çok zordur.' (Ö19,E) ifadesini kullanmıştır. Ö19, kodlu öğrenci yaptığı resimde; bir merdivenin en üst basamadığında Mars'a ulaşamayan bir figür çizmiştir. Figür uzanan ama dokunamayan bir ifadeyi içinde barındırmaktadır. Öğrencinin açıklaması "*Resmindeki figür merdivenlere çıkarak Mars'a dokunmaya çalışıyor, şeklindedir. Öğrenci görsel sanatlar dersinin zorluğunu Mars gezegenine ulaşamama ile ilişkilendirmiştir.*

Resim 15 : 'Mars'a dokunmak'. Ö19, E.7.sınıf

Bir başka öğrenci için ise görsel sanat dersi "*Benim için görsel sanatlar dersi küçük çocuğun büyük bir taş kaldırması gibidir. Çünkü; bazı resimleri yapmak, taş kaldırmak kadar zordur.*" (Ö20,E) şeklindedir. Nitekim öğrenci yaptığı resimde; büyük devasa bir taş ve bir figür kullanmıştır. Öğrenci "*Resmindeki figür büyük bir taşı kaldırmaya çalışıyor, resminde bu renkleri taşın büyüklüğünü anlatmak için kullandım*" ifadesinde bulunmuştur. Öğrenci için görsel sanatlar dersi büyük bir taşı kaldırmakla aynıdır. Öğrenci görsel sanatlar dersini ağır bir taş ile ilişkilendirmiştir.

Resim 16 : 'Küçük çocuğun büyük bir taş kaldırması'. Ö20,E.7.sınıf

Kategori 2: Yarım kalan uğraştır

Tablo 4.3.'te görüldüğü gibi "*yarım kalan bir uğraştır*" kategorisinde öğrenciler 2 adet metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 15.3' ünü oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında bütün metaforlar

birer kez geliştirilmiştir. Öğrencilerin metaforları neden geliştirdiklerine bakıldığında Ö21 kodlu öğrenciden alınan cevap şöyledir:

‘Benim için görsel sanatlar dersi yarım kalan iş gibidir. Çünkü; resim yaparken zaman yetersiz oluyor, resimlerim yarım kalıyor.’ şeklinde ifade etmiştir. Ö21, kodlu kız öğrenci yaptığı resimle; görsel sanatlar dersinde resimlerinin yarım kaldığını anlatmıştır. Resmindeki figürler sevdiği şeyleri yapıyor ancak yarım kalıyor, resminde bu renkleri hoşlandığı şeyleri anlatmak için kullandığını açıklayarak görsel sanatlar dersi ile yarım kalan resimlerini ilişkilendirmiştir.

Resim 17 : ‘Yarım kalan iş’. Ö21,K.7.sınıf

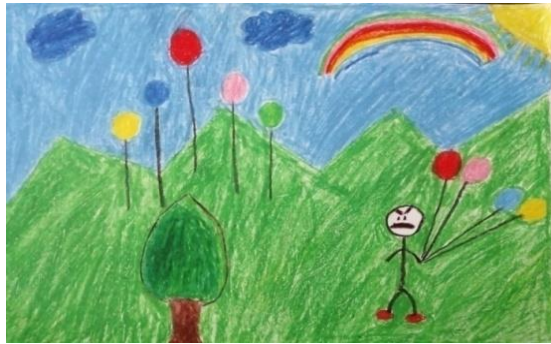
Kategori 3: Mutsuz eden bir uğraştır

Tablo 4.3.’te görüldüğü gibi mutsuz eden bir uğraştır kategorisinde öğrenciler 5 adet metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 38.4’ ünü oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında bütün metaforlar birer kez geliştirilmiştir. Öğrencilerin bu kategoride geliştirdiği metaforlar incelendiğinde belirsizlikten duyulan memnuniyetsizlik göze çarpmaktadır. Örneğin;

‘Benim için görsel sanatlar dersi Güneşe uzanan karartı gibidir. Çünkü; resmin nasıl sonuçlanacağını bilmiyorum.’(Ö22,E) şeklinde ifade etmiştir. Ö22, kodlu kız öğrenci yaptığı resimde; güneşe uzanan karartıyı anlatmıştır. Resmindeki figürler güneşi kapatmaya çalışıyor, resminde bu renkleri görsel sanatlar dersinde mutsuz olduğunu anlatmak için kullandığını açıklayarak görsel sanatlar dersi ile yaptığı resmi ilişkilendirmiştir.

Resim 18: 'Güneş'e uzanan karartı'. Ö23,E. 8.sınıf

Resim 19 : 'Havaya bırakılan umutsuz balon'. Ö24,E. 8.sınıf

Bu kategoride bir başka öğrenci ise 'Benim için görsel sanatlar dersi havaya bırakılan umutsuz balon gibidir. Çünkü; yaptığı resimler bazen güzel oluyor, bazen de çok kötü, düzensiz. (Ö23,E) ifadesini kullanmıştır. Ö23, kodlu erkek öğrenci yaptığı resimde havaya bırakılan umutsuz balonları anlatmıştır. Öğrenci açıklama formunda "Resmindeki figürler havaya renkli balonlar bırakıyor, resminde bu renkleri görsel sanatlar dersinde umutsuz olduğunu anlatmak için kullandım" ifadesine yer vermiştir. Öğrenci görsel sanatlar dersinde sonucun istediği biçimde gerçekleşmemesinin kendisine yarattığı umutsuzluğu havaya bırakılan balonlarla ilişkilendirmiştir.

Öğrencilerle yapılan görüşmeler analiz edildiğinde öğrencilerin; *daha fazla süre gerekli (f:4)*, *atölye ortamında yapılmalı (f:4)*, *serbest çalışmalar olmalı (f:2)* gibi ifadelerine rastlanmıştır. Bu cevaplarla Görsel sanatlar dersine yönelik olumsuz metaforlar arasında benzerlik olduğu bulgularına ulaşılmaktadır. Öğrencilerin oluşturduğu olumsuz metaforlar ve açıklamalarında da zamanın kısıtlı olması, çalışmaların belirli çerçevelerde olması gibi bulgular ortaya çıkmaktadır.

4.3.Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Sanatsal Çalışmalara İlişkin Geliştirdikleri Metaforlar

Ortaokul öğrencileri görsel sanatlar derslerinde yapılan sanatsal çalışmalara yönelik farklı metaforlar geliştirmişlerdir. Bu metaforlar yüzde ve frekans değerleri belirtilerek Tablo 4.4.'te belirtilmiştir.

Tablo 4.4:
Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Sanatsal Çalışmalara Dair Geliştirdikleri Metaforlar

Sıra	Metafor adı	f	%	Sıra	Metafor adı	f	%
1	Eğlence	17	13.1	66	Sevdiğim kişiler	1	0.7
2	Hayal	16	12.4	67	Kültür kumbarası	1	0.7
3	Mutluluk	16	12.4	68	Kalemle dünyayı şekillendirmek	1	0.7
4	Huzur	13	10	69	Dünyayı değiştirmek	1	0.7
5	Rahatlatma	13	10	70	Yemek yemek	1	0.7
6	Hayatın renkleri	8	6.2	71	Gül	1	0.7
7	Özgürce uçmak	4	3.1	72	Hazine bulmak	1	0.7
8	Sanat eseri	4	3.1	73	Ağaçtan düşen yaprak	1	0.7
9	Su	4	3.1	74	Gökkuşağının renkleri	1	0.7
10	Uzayı dolaşmak	4	3.1	75	İlgi çekici	1	0.7
11	Futbol oynamak	3	2.3	76	Karmaşık ve zor	1	0.7
12	Güzel ve etkileyici	3	2.3	77	İçine çeken helezon	1	0.7
13	Tecrübe	3	2.3	78	Stres topu	1	0.7
14	Bal	2	1.5	79	Oyun oynamak	1	0.7
15	Heyecanlandırır	2	1.5	80	Enerjimi kullanmak	1	0.7
16	Lunaparkta eğlenmek	2	1.5	81	Satranç oynamak	1	0.7
17	Saygı duymak	2	1.5	82	Manevi değer	1	0.7
18	Yağmur damlları	2	1.5	83	Renkli şekerler	1	0.7
19	Yapılamayan şey	2	1.5	84	Bütün renkler	1	0.7
20	Araba	1	0.7	85	Meditasyon	1	0.7
21	Başarı	1	0.7	86	Özgün mektup	1	0.7
22	Benden bir parça	1	0.7	87	Eser	1	0.7
23	Çamaşır makinesi	1	0.7	88	Tutku	1	0.7
24	Farklı dünyalar	1	0.7	89	Esirin serbest bırakılması	1	0.7
25	Farklı şeyler	1	0.7	90	İftar zamanı	1	0.7
26	Huzur verici	1	0.7	91	Başarı göstergesi	1	0.7
27	Ağaç büyütme	1	0.7	92	Vaktin az olması	1	0.7
28	Kırlarda oynamak	1	0.7	93	İçimizdekileri dışarı yansıtmak	1	0.7
29	Futbol maçı	1	0.7	94	Duyguların ortaya çıkması	1	0.7
30	Kendini cennette hissetmek	1	0.7	95	Hava durumu	1	0.7
31	Müzik	1	0.7	96	Gülümseme	1	0.7
32	Para bulmak	1	0.7	97	Güzel geçen zaman	1	0.7
33	Varoluş	1	0.7	98	Çok emek verdiğim kardeşim	1	0.7
34	Sanat sevgisi	1	0.7	99	İçimizi yansıtmaması	1	0.7

35	Özgürlük	1	0.7	100	Özgün olmak	1	0.7
36	Kolaylıkla ağırlık kaldırmak	1	0.7	101	Ulaşılamayan yere ulaşmak	1	0.7
37	Kendini temsil etmek	1	0.7	102	Müzik dinlemek	1	0.7
38	Gökkuşağı	1	0.7	103	Gökkuşağının kaybolması	1	0.7
39	Dünya	1	0.7	104	Yeni resim malzemeleri almak	1	0.7
40	Güzellik	1	0.7	105	İtici bir deprem	1	0.7
41	Eğitici bir ders	1	0.7	106	Dinlenmek	1	0.7
42	Ay ve yıldız	1	0.7	107	Yağmurlu havada voleybol oynamak	1	0.7
43	Çilek yemek	1	0.7	108	Gece gökyüzündeki dolunay	1	0.7
44	Serbest resim	1	0.7	109	Günlük	1	0.7
45	Emek	1	0.7	110	Özgür olmak	1	0.7
46	Dikkat çekici	1	0.7	111	Düşünmek	1	0.7
47	Sessizliği dinlemek	1	0.7	112	En mutlu günde ölmek	1	0.7
48	Dünyayı çocukların renklendirmesi	1	0.7	113	Matematik işlemi	1	0.7
49	Yeni açan güller	1	0.7	114	Sessiz bir ortama yürümek	1	0.7
50	Dünya barışı	1	0.7	115	Mutsuzluk	1	0.7
51	Çizgi	1	0.7	116	Hafta sonu etütleri	1	0.7
52	Oyun	1	0.7	117	Gol atmak	1	0.7
53	Sihirli değnek	1	0.7	118	Kelebek	1	0.7
54	Özgür bir kuş	1	0.7	119	Yıldız	1	0.7
55	Tüm ruhu temizleyen bir ses	1	0.7	120	İzlemeye doyum olmayan film	1	0.7
56	Panik oluşturması	1	0.7	121	Yumuşak yastıkta uyumak	1	0.7
57	Mutluluk ve üzüntü	1	0.7	122	İlgi çeken malzemeler	1	0.7
58	Terapi	1	0.7	123	Beklenmedik anda beklenmedik şeyler yapmak	1	0.7
59	İlham	1	0.7	124	Zevkli ve rahatlatıcı	1	0.7
60	Camdan baktığım manzara	1	0.7	125	Savaş ortamında özgürüz sloganını duymak	1	0.7
61	Doğada yürümek	1	0.7	126	Yeni resimler ve düşünceler üretmek	1	0.7
62	Keyif verici	1	0.7	127	Bizi düşündüren bulmacalar	1	0.7
63	Güneş	1	0.7	128	Farklı ayakları olan bir robot	1	0.7
64	Rüya	1	0.7	129	Papağanım	1	0.7
65	Sanat deneyimi	1	0.7				
Toplam				129		230	100

Tablo 4.4.'te ortaokul öğrencilerinin “görsel sanatlar dersinde yapılan sanatsal çalışmalara” yönelik geliştirdikleri toplam metaforlar gösterilmektedir. Araştırmaya katılan öğrenciler bu alanda 129 adet metafor geliştirmişlerdir. Geliştirdikleri metaforlar içerisinde en fazla frekansa sahip ilk üç metafor: Eğlence (17), hayal (16), mutluluk (16)'tur. Öğrencilerden bazılarının geliştirdikleri metaforlara bakıldığında;

' Benim için Görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar eğlence gibidir. Çünkü; Görsel sanatlar dersinde resim yaparken çok eğleniyorum.' (Ö24, K)

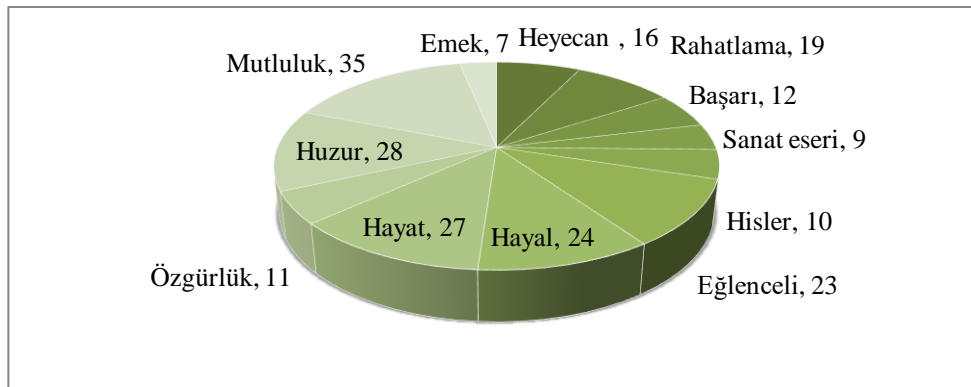
' Benim için Görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar hayal gibidir. Çünkü; Görsel sanatlar dersinde hayal resmi yapabiliyorum.' (Ö25, K)

' Benim için Görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar mutluluk gibidir. Çünkü; Görsel sanatlar dersinde bazı çalışmalar beni çok mutlu eder.' (Ö26, E)

Araştırmaya katılan öğrenciler görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalara ilişkin çeşitli metaforlar geliştirmişlerdir. Öğrencilerin görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalara ilişkin geliştirdikleri metaforlar ve açıklamaları tutarlılık göstermektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu 'eğlence, hayal ve mutluluk' metaforu geliştirmiştir. Bu durum öğrencilerin görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar yoluyla mutlu oldukları, hayallerine yönelik çalışmalar yaptıkları ve bu çalışmalarını yaparken eğlendikleri biçiminde yorumlanabilir.

4.3.1. Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Sanatsal Çalışmalara İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Kategorileri

Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde yapılan sanatsal çalışmalara ilişkin geliştirdikleri metaforlar öncelikle olumlu ve olumsuz olarak iki kategoriye ayrılmış, daha sonra içerik kategorileri oluşturulmuştur. Geliştirilen metafor kategorilerinin dağılımı Şekil 4.3.' te gösterilmiştir.

Şekil 4.3. Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalara ilişkin geliştirdikleri metaforların kategorileri

Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde yapılan sanatsal çalışmalara ilişkin geliştirdikleri metaforların kategorileri Tablo 4.5.'te gösterilmiştir.

Tablo 4.5:

Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Sanatsal Çalışmalara İlişkin Sahip Oldukları Olumlu Metaforların Kategorileri

Kategoriler	Metaforlar	f	%
1.Heyecan	Heyecanlandırır 2 Kalemle dünyayı şekillendirmek 1 Dünyayı değiştirmek 1 Farklı nesnelere 1 Yeni açan güller 1 Sihirli değnek 1 Hazine bulmak 1 İlgi çekici 1 İçine çeken helezon 1 Tutku 3 Beklenmedik şeyler yapmak 1 Gol atmak 1 Yeni resimler ve düşünceler üretmek 1	16	7.2
2.Rahatlama	Rahatlatma 14 Terapi 1 Stres topu 1 Meditasyon 1 İftar zamanı 1 Yumuşak yastıkta uyumak 1	19	8.5
3.Başarı	Kolaylıkla ağırlık kaldırmak 1 Kendini temsil etmek 1 Futbol oynamak 8 Satranç oynamak 1 Başarı göstergesi 1	12	5.4
4.Sanat eseri	Sanat sevgisi 1 Dikkat çekici 1 Etkileyici ve güzel 1 İlham 1 Bütün renkler 1 Eser 4	9	4
5. Hisler	İçimizin yansıması 4 Duyguların ortaya çıkması 1 Günlük 1 Benden bir parça 1 Özgün mektup 1 Özgün olmak 1 Düşünmek 1	10	4.5
6.Eğlenceli	Müzik 1 Eğlence 17 Oyun 2 Lunaparkta eğlenmek 2 Araba sürmek 1	23	10.4
7.Hayal	Hayal etmek 16 Farklı dünyalar 1 Rüya 1 Ulaşılamayan yere ulaşmak 1 Farklı ayakları olan robot 1 Uzayı dolaşmak 4	24	10.8

8.Hayat	Hayatın renkleri 8 Varoluş 1 Dünya 1 Dünya barışı 1 Güneş 1 Tecrübe 4 Enerjimi kullanmak 1 Su 4 Hava durumu 1 Yıldız 1 Yağmur damlaları 4	27	12.2
9.Özgürlük	Özgür olmak 1 Serbest resim 1 Dünyayı çocukların renklendirmesi 1 Özgür bir kuş 1 Özgürce uçmak 4 Esirin serbest bırakılması 1 Kelebek 1 Savaşta özgürüz sloganı duymak 1	11	4.9
10.Huzur	Huzur verir 14 Gökkuşağı 2 Ay ve yıldız 1 Sessizliği dinlemek 1 Tüm ruhu temizleyen ses 1 Camdan dışarı manzara 1 Doğada yürümek 1 Güller 1 Ağaçtan düşen yaprak 1 Manevi değer 1 Müzik dinlemek 1 Dinlenmek 1 Gece gökyüzündeki dolunay 1 Zevkli ve rahatlatıcı 1	28	12.6
11.Mutluluk	Mutluluk 16 Kırılarda oynamak 1 Kendini cennette hissetmek 1 Para bulmak 1 Güzellik 1 Ağaç büyütmek 1 Çilek yemek 1 Çizgi 1 Mutlu bir gülüş 1 Keyif verici 1 Yemek yemek 1 Sevdiğim kişiler 1 Bal 2 Renkli şekerler 1 Gülümseme 1 Güzel geçen zaman 1 Yeni resim malzemeleri almak 1 İzlemeye doyum olmayan film 1 Papağanım 1	35	15.8

12.Emek	Çamaşır makinesi 1 Saygı duymak 1 Eğitici bir ders 1 Emeklerimiz 1 Kültür kumbarası 1 Çok emek verdiğim kardeşim 1 Bizi düşündüren bulmaca 1	7	3.1
Toplam		221	100

Tablo 4.5.'te ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalara yönelik sahip oldukları metafor kategorileri gösterilmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin geliştirdikleri metaforlar; ortak özellikleri bakımından 12 kategori altında toplanmıştır. Öğrencilerin geliştirdikleri her metafor, oluşturdukları metaforun kaynağından atfedilen düşünce kapsamında gruplandırılmıştır. Metafor gruplarına bakıldığında:

Kategori 1: Heyecan verici

Tablo 4.5.'te görüldüğü gibi heyecan verici kategorisinde öğrenciler 16 adet metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun (221), % 7.2'sini oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında en sık kullanılan uzayı dolaşmak (f:4)' dir.

Ö29 kodlu öğrenci bu kategoride '*Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar uzayı dolaşmak gibidir. Çünkü; resim yaparken uzayı dolaşırçasına çeşitli maceralar yaşıyorum.*' açıklamasında bulunmuştur. Kız öğrenci yaptığı resim ile ilgili; "*benim resmim uzayı dolaşmayı anlatıyor, resmindeki figürler Dünya'dan yükselerek uzaya çıkıyor, uzayda gezinti yapıyor, açıklamasını yapmıştır. Öğrenci görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalarını bilinmeyende yeni maceralar olarak değerlendirmiştir.*

Resim 20 : 'Uzayı dolaşmak'. Ö29,K.7.sınıf

Resim 21 : 'Hazine bulmak'. Ö30,E.8.sınıf

Ö30 no'lu erkek öğrenci ise ' Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar hazine bulmak gibidir. Çünkü; yaptığım çalışmaları tamamladığımda hazine bulmuş kadar seviniyorum .' (Ö30,E) ifadesinde bulunmuştur. Ö30, kodlu erkek öğrenci "Benim Resmim" formundaki açıklamasında yaptığı resim ile ilgili; "hazine bulmayı anlatıyor, resmindeki figürler hazine arayarak büyük bir hazine buluyor", açıklamada bulunmuştur. Öğrenciye göre görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar hazine bulmanın yarattığı heyecana benzemektedir.

Kategori 2: Rahatlama

"Rahatlama" kategorisinde öğrenciler 19 adet metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 8.5'ini oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında en sık kullanılan rahatlatıcı (f:21)' dir. Öğrencilerin bu kategoride metaforları neden geliştirdiklerine bakıldığında;

Resim 22 : 'Rahatlatıcı', Ö31,K, 6.sınıf

Ö 31 kodlu öğrenci "Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar rahatlatıcı gibidir. Çünkü; resim yaparak çok rahatlıyorum"(Ö31,K) açıklamasını yapmıştır. Öğrenci yaptığı resimde; çeşitli renklere boyadığı dağlar ve mavi gökyüzüyle rahatlamayı anlatmıştır. Resmindeki renkleri görsel sanatlar dersi ile ilişkilendirdiğini belirten öğrenci Görsel sanatlar dersi ile rahatlamayı ilişkilendirmiştir.

Resim 23 : 'Terapi', Ö32,E, 8.sınıf

Ö32 kodlu öğrenciden ise 'Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar terapi gibidir. Çünkü; resim yaparak çok rahatlıyorum, terapi gibi geliyor.' (Ö32,E) yanıtları alınmıştır.

Öğrenci, resminde dört parçaya bölünmüş bir çoklu alan yaratmıştır. Bu alanlarda Görsel sanatlar dersinde zamanın hızla aktığını ve kendisi için resim yapmanın terapi gibi olduğunu anlatmıştır. Resmindeki şemalar saat, kum saati, kalp ve manzardır. Görsel sanatlar dersi yapılan çalışmalar öğrenciye zamanın hızla aktığı, bir manzara ferahlığının hissedildiği bir terapi sunmaktadır.

Kategori 3: Başarı

"Başarı" kategorisinde öğrenciler 12 adet metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 5.4'ünü oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında en sık kullanılan futbol oynamak (f:8)' dir. Öğrencilerin bu kategoride metaforları incelendiğinde Ö33 kodlu öğrencinin "Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar futbol oynamak gibidir. Çünkü; resmim bitince futbol oynarken gol atmış gibi gururlu hissediyorum" (Ö33,E) açıklamasını yaptığı görülmektedir.

Ö33, kodlu erkek öğrencinin "Benim Resmim" formundaki açıklamasına göre resminde futbol oynayan çocuklar vardır. Figürlerin bir kısmı final maçı oynuyor, bir kısmı da gökyüzünden izliyor, resminde bu renkleri futbolu ve futboldaki başarılarını anlatmak için kullandığını açıklayarak futbolda hissettiği başarıları görsel sanatlar dersi ile ilişkilendirmiştir.

Resim 24 : 'Futbol oynamak', Ö33,E, 8.sınıf

Bu kategoride bir diğer öğrencinin ifadesi ise şöyledir: “Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar kendini temsil etmek gibidir. Çünkü; resim yarışmalarına katılıyorum, kendimi temsil ediyorum.” (Ö34,K) şeklinde ifade etmiştir. Ö34, kodlu kız öğrenci için resim çalışmaları kendini temsil etmenin bir yoludur. Öğrenci “Benim Resmim” formundaki açıklamasında resim yarışmalarında kendini temsil ettiğini ve başarıyı hissettiğini belirtmiştir. Öğrenci resminde çok katlı pasta üzerinde kendini en üst noktada mutlu ve kendinden emin bir tavırla resimlemiştir. Öğrenci için görsel sanatlar dersi kendi başarılarının bir karşılığıdır.

Resim 25 : 'Kendini temsil etmek', Ö34,K, 6.sınıf

Kategori 4: Sanat eseri

“Sanat eseri” kategorisinde öğrenciler 9 adet metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 4’ünü oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında en sık kullanılan ‘eser’ (f:4)’dir.

Öğrencilerin bu kategoride metaforları incelendiğinde; Ö35 kodlu öğrenci “Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar eser gibidir. Çünkü; yapılan her resim değerlidir, bir eserdir.” (Ö35,K) açıklamasını yapmıştır. Öğrenci “Benim Resmim” formundaki açıklamasında yaptığı resimle; yapılan resimlerin bir sanat eseri olduğunu

anlatmıştır. Resmindeki figür resim yapan bir ressamı anlatmaktadır, Öğrenci görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmaları sanat eserleri ile ilişkilendirmiştir.

Resim 26 : 'Eser' , Ö35,K , 7.sınıf

Ö36 kodlu öğrenci ise görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmaları bir sanatsal kavram üzerinden açıklamaya çalışmıştır. *“Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar bütün renkler gibidir. Çünkü; yaptığım her resimde bütün renklerden yararlanırım.”* (Ö36,K) açıklamasını yapmıştır. Kız öğrenci yaptığı resimde; bütün renkleri içinde barındıran bir gökkuşağı çizmiştir. *“Benim resmim”* formuna göre resminde bütün renklerden oluşan gökkuşağı altındaki mutluluğu anlatmaktadır. Öğrenci görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmaları; renk ve renkli boyama ile ilişkilendirmiştir.

Resim 27 : 'Bütün renkler' , Ö36,K , 7.sınıf

Kategori 5: Hisler

Tablo 4.5.'te görüldüğü gibi *“Hisler”* kategorisinde öğrenciler 10 adet metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun (221), % 4.5'ini oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında en sık kullanılan içimizin yansıması (f:4)' dir. Öğrencilerin bu kategoride metaforları neden geliştirdiklerine bakıldığında; *‘Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar içimizin yansıması gibidir. Çünkü; resim yaparken içimizden geçenleri yansıtırız.’* (Ö37,K) örneğindeki gibi

ifadelere rastlanmıştır. Öğrenci resim çalışmasında da çeşitli sevdiği nesnelere yer vermiştir.

Resim 28 : 'İçimizin yansıması', Ö37,K, 7.sınıf

Bir başka öğrenci için ise görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar duyguların anlatımıdır. 'Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar günlük gibidir; Çünkü resim yaparken o gün neler hissediyorsak, neler yaşamışsak resimlerimizi de o duygularla yaparız.' (Ö38,K) ifadesiyle açıklamıştır. Ö38 kodlu kız öğrenci, görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalarını hem metaforunda hem de resminde bir günlüğe benzetmiştir. Yaptığı çalışmada günlük yaşamından bazı anları resimleştirdiği görülmektedir.

Resim 29 : 'Günlük', Ö38,K, 7.sınıf

Kategori 6: Eğlenceli

"Eğlenceli" kategorisinde öğrenciler 23 adet metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 10.4'ünü oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında en sık kullanılan eğlence (f:17)' dir. Örneğin; "Benim için Görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar eğlence gibidir. Çünkü resim yaparken eğleniyoruz." (Ö39,E) cümleleriyle ifade etmiştir. Öğrenci benim resmim formundaki açıklamasında yaptığı resimle; renkli balonlar satarak çocukları eğlendiren bir adamı anlatmıştır. "Resmindeki figür renkli balonlar satıyor, resminde bu renkleri gökyüzünü ve balonları anlatmak için kullandım" açıklamasında bulunmuştur. Öğrencinin

görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalarını nitelendirme yaklaşımı renkli bir eğlence şeklindedir.

Resim 30 : 'Eğlence', Ö39,E, 7.sınıf

Benzer bir yanıtta Ö40 kodlu öğrenciden gelmiştir. ' Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar lunaparkta eğlenmek gibidir. Çünkü resim yaparken sanki lunaparkta oyuncaklara biniyormuşuz gibi eğleniyoruz;' (Ö40,K) şeklinde ifade etmiştir. Ö40, kodlu kız öğrenci benim resmim formundaki açıklamasında yaptığı resimle; lunaparkta eğlendiğini anlatmıştır. Resmindeki figürler gondola binerek eğleniyor, resminde bu renklerle boyama yapmanın kendisini mutlu ettiği, eğlendirdiği için kullandığını açıklayarak görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalarla lunaparkta eğlenmeyi ilişkilendirmiştir.

Resim 31: 'Lunaparkta eğlenmek', Ö40,K, 7.sınıf

Kategori 7: Hayal

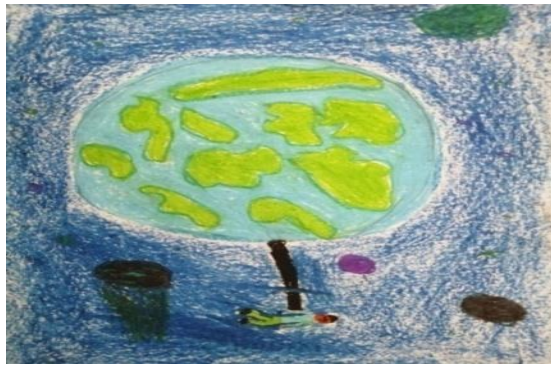
"Hayal" kategorisinde öğrenciler 24 adet metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 10.8'ini oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında en sık kullanılan hayal etmek (f:16)' dir. Öğrencilerin bu kategoride geliştirdiği metaforlar açıklamalarına bakıldığında;

Ö41 kodlu öğrencinin 'Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar hayal etmek gibidir. Çünkü hayal ederiz ve sonra hayallerimizi çizeriz.' (Ö41,K) ifadesi görülmektedir. Ö41, kodlu kız öğrenci benim resmim formundaki açıklamasında yaptığı

resimle; renkli şeker şeklindeki balonlarla uçmayı hayal ettiğini anlatmıştır. Resmindeki figürler renkli balonlarla uçuyor, resminde bu renklerle hayallerini çizdiğini ifade etmiştir. Ona görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar hayallerini çizmek fırsatı sunmaktadır.

Resim 32 : 'Hayal etmek', Ö41,K, 6.sınıf.

Resim 33 : 'Uzayı dolaşmak', Ö42,E, 6.sınıf.

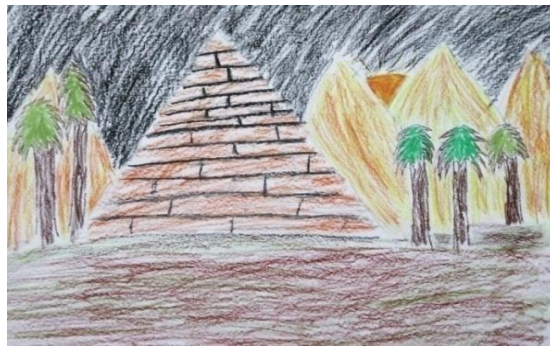
Ö42 kodlu öğrencinin bu kategoride cevabı ise şöyledir: '*Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar uzayı dolaşmak gibidir. Çünkü ben hayallerimde uzayı dolaşırım, görsel sanatlar dersinde de uzay gibi hayallerimi çizerim.*' şeklinde ifade etmiştir. Ö42, kodlu erkek öğrenci benim resmim formundaki açıklamasında yaptığı resimle; uzayda dolaşma hayallerini anlatmıştır. Öğrencinin uzayda dolaşma arzusunu görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar ile ilişkilendirdiği görülmektedir.

Kategori 8: Hayat

"Hayat" kategorisinde öğrenciler 27 adet metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 12.2'sini oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında en sık kullanılan hayatın renkleri (f:8) metaforudur. Öğrencilerin

bu kategoride metaforları neden geliştirdiklerine bakıldığında Ö43 kodlu öğrenci şöyle bir açıklamada bulunmuştur.

‘ Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar hayatın renkleri gibidir. Çünkü; hayatta birçok renk vardır, yaptığı resimlerde de öyle’ (Ö43,E) ifadeleriyle açıklamıştır. Ö43, kodlu erkek öğrenci benim resmim formundaki açıklamasında yaptığı resimle; hayatın sürekli devam ettiğine Mısır Piramitlerini örnek vererek anlatmıştır. *“Resmi ile ilgili piramitler, palmye ağaçları ve dağlarda batan güneş var. Resminde bu renkleri hayattaki renklere benzetmek için kullandım”* açıklamasında bulunmuştur. Öğrenci için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar hayatın renkleri ile eş değerdir.

Resim 34 : ‘Hayatın renkleri’, Ö43,E, 8.sınıf.

Ö44 kodlu öğrenci ise *Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar su gibidir. Çünkü; hayatta en önemli şeylerden birisi sudur. Resim dersi de benim için su kadar önemlidir, bana hayatla ilgili deneyimler sunar* ’ (Ö44,K) açıklamasında bulunmuştur. Ö44, kodlu kız öğrenci yaptığı resimle; hayattaki en büyük vazgeçilmez olarak düşündüğü su ve denizi anlatmıştır. Resmini su ve gökyüzü ve kuşlar ile yapılandırmıştır. Öğrenci kuşların suda balık aradığını belirtmiştir. Öğrenciye göre görsel sanatlar dersi sunduğu deneyimler nedeniyle su kadar değerlidir.

Resim 35 : ‘Su’, Ö44,K, 8.sınıf

Kategori 9: Özgürlük

“Özgürlük” kategorisinde öğrenciler 11 adet metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 4.9’unu oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında en sık kullanılan metafor “özgürce uçmak” (f:4)’ dır. Ö45 kodlu öğrencinin açıklaması şöyledir:

‘ Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar özgürce uçmak gibidir. Çünkü; resim yaparken özgürüz, istediğimiz gibi boyayabiliyoruz resmi.’ (Ö45,K) olarak açıklamıştır. Ö45, kodlu kız öğrenci “Benim Resmim” formunda resminde bir kuşun özgürce uymasını anlatmıştır. *“Resmindeki figürler baharda bir dalda uçmaya hazırlanıyor, resminde bu renkleri özgürlüğü anlatmak için kullandım”* sözleriyle görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalarını bir kuşun özgürce uyması ile ilişkilendirdiği görülmektedir.

Resim 36 : ‘Özgürce uçmak’ , Ö45,K , 7.sınıf

Ö46 kodlu öğrenci ise; *‘ Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar özgür olmak gibidir. Çünkü; resim çalışmalarında özgürce renk, boya gibi malzemeler seçebiliyorum.’* (Ö46,K) açıklamasında bulunmuştur. Ö46, kodlu kız öğrenci benim resmim formundaki açıklamasında yaptığı resimle; görsel sanatlar dersinde özgür olduğunu anlatmıştır. *‘Resmindeki figürler zincirlerini kırıyor, görsel sanatlar dersi boyalarla ona yardım ediyor, resminde bu renklerin kendisini özgürleştirdiği için kullandığını’* açıklayarak görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalarla özgür olma ve zincirleri kırmayla ilişkilendirdiği görülmektedir.

Resim 37 : ‘ Özgür olmak’ , Ö46,K , 7.sınıf

Kategori 10 : Huzur

“*Huzur*” kategorisinde öğrenciler 28 adet metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 12.6’sını oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında en sık kullanılan huzur verir (f:13)’dir. Öğrencilerin bu kategoride metaforları neden geliştirdiklerine bakıldığında;

‘Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar huzur gibidir. Çünkü; resmi bitirdikten sonra uzaktan baktığımda huzurlu oluyorum.’ (Ö47,E) gibi ifadeler dikkat çekmektedir. Ö47, kodlu erkek öğrenci benim resmim formundaki açıklamasında yaptığı resimle; görsel sanatlar dersinde resim yapmanın bir manzara gibi huzur verdiğini anlatmıştır. Resminde güneşin batışının denize yansıması ile huzuru anlatmaya çalışmıştır. Öğrenci resminde bu renklerle boyama yapmanın kendisine huzur verdiği için kullandığını açıklayarak görsel sanatlar dersinde çalışmaların kendisine huzur verdiğini ifade etmiştir.

Resim 38 : ‘Huzur verir’, Ö47,E, 8.sınıf.

Ö48 kodlu öğrenci bu kategori kapsamında *‘Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar dinlenmek gibidir. Çünkü; resim çalışmaları beni dinlendiriyor, günün yorgunluğunu atıyorum’* (Ö48,E) cevabını vermiştir. Ö48, kodlu erkek öğrenci benim resmim formundaki açıklamasında yaptığı resimle; manzaraya bakarak dinlendiğini anlatmıştır. Resminde *dağdan akan sular denize dökülüyor, resminde bu renkleri dağları,*

denizleri ve nehirleri boyayarak dinlendiği için kullandığını açıklayarak görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalarla dinlendiğini ifade etmiştir.

Resim 39 : ‘Dinlenmek, Ö48,E, 7.sınıf.

Kategori 11: Mutluluk

“Mutluluk” kategorisinde öğrenciler 35 adet metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 15.8’ini oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında en sık kullanılan “mutluluk verir” (f:16) metaforudur. Öğrencilerin bu kategoride metaforları neden geliştirdiklerine bakıldığında;

‘ Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar mutluluk gibidir. Çünkü; bana en çok mutluluk verenlerden birisi resim yapmaktır.’ (Ö49,K) gibi ifadeler görülmektedir. Ö49, kodlu kız öğrenci “Benim Resmim” formundaki açıklamasında yaptığı resimle; görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmaların kendisini mutlu ettiğini anlatmıştır. Bu mutluluğu kendini mutlu eden renkli dondurmalarla ilişkilendirmiştir.

Resim 40: ‘Mutluluk verir’, Ö49,K , 8.sınıf

Ö50 kodlu öğrenciden ‘ Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar güzel geçen zaman gibidir. Çünkü; resim dersinde yaptığım çalışmalarda zamanım dolu dolu geçiyor.’ (Ö50,E) cevabı alınmıştır. Ö50, kodlu erkek öğrenci benim resmim formundaki açıklamasında yaptığı resimle; görsel sanatlar dersinde resim yaparken

zamanın çok güzel geçtiğini anlatmıştır. Resmin bir adada güneşli bir günde geçen zamanı anlatıyor, resminde bu renklerle boyama yapmanın kendisini mutlu ettiği, eğlendirdiği için kullandığını açıklayarak görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalarla lunaparkta eğlenmeyi ilişkilendirmiştir.

Resim 41: ‘Güzel geçen zaman, Ö50, E , 8.sınıf

Kategori 12: Emek

“Emek” kategorisinde öğrenciler 7 adet metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 3.1’ini oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında bütün metaforlar birer kez geliştirilmiştir. Öğrencilerin bu kategoride metaforları neden geliştirdiklerine bakıldığında;

‘ Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar kültür kumbarası gibidir. Çünkü; resim dersi kültürümüzü geliştirir, birçok bilgi öğreniriz.’ (Ö51,E) cümleleriyle açıklamıştır. Ö51, kodlu erkek öğrenci benim resmim formundaki açıklamasında yaptığı resimle; kültür biriktiren kumbarayı anlatmıştır. Resmindeki figürler kumbaradan oluşuyor, resminde bu renklerden maviyi sonsuzluk gibi olduğu için kullandığını açıklayarak görsel sanatlar dersinde kültürü geliştiren resimler yapmayı ilişkilendirmiştir.

Resim 42 : ‘Kültür kumbarası’, Ö51,E , 7.sınıf

Ö52 kodlu öğrenci; ‘ Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar emek gibidir. Çünkü; Görsel sanatlar derslerinde her resme emek veriyoruz.’ (Ö52,K) yanıtını vermiştir. Ö52, kodlu kız öğrenci benim resmim formundaki açıklamasında yaptığı resimle; her resme emek verdiğini anlatmıştır. Resmindeki figürler emek vererek yeni resimler yapıyor, resminde bu renklerle boyama yapmanın kendisini mutlu ettiği, renklerin bütünüyle emeğinin sonucunun ortaya koyduğunu açıklayarak görsel sanatlar dersinde yapılan resimlerin emek sonucu oluştuğunu dile getirmiştir. Öğrenci için görsel sanatlar dersi çeşitli deneyimlere imkan yaratan bir alandır.

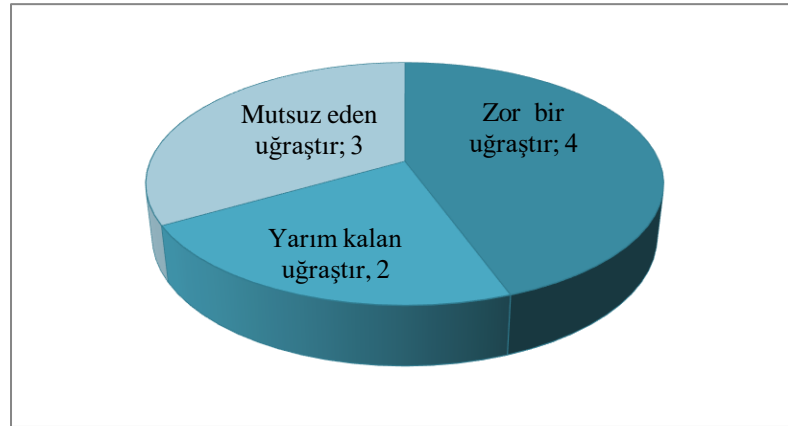

Resim 43 : ‘Emek’, Ö52,K , 7.sınıf

Öğrencilerle yapılan görüşmeler incelendiğinde; ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde en fazla yapmaktan hoşlandıkları etkinlikler; tuval resmi (f:3), çizim etkinlikleri(f:3) ve kolaj (f:2) çalışmalarıdır. Bu kapsamdaki en fazla metafor olan mutluluk kategorisindeki öğrenci görüşleri ve resimleri incelendiğinde de benzer bulgular ortaya çıkmaktadır.

Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Çalışmalara İlişkin Geliştirdikleri Olumsuz Metaforlar:

Görsel sanatlar dersinde yaptıkları sanatsal çalışmalara ilişkin metaforlar ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar ders sürecine ilişkin geliştirdikleri olumsuz metaforlar 3 kategori altında toplanmıştır. Ortaokul öğrencilerinin görsel Sanatlar ders sürecine ilişkin geliştirdikleri olumsuz metaforların dağılımı şekil 4.4.’te sunulmuştur.

Şekil 4.4: Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalara ilişkin geliştirdikleri olumsuz metaforların kategorileri.

Ortaokul öğrencilerinin Görsel Sanatlar dersinde yapılan çalışmalara ilişkin olumsuz metaforları 3 kategori altında toplanmıştır. Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalara ilişkin geliştirdikleri olumsuz metaforların kategorileri Tablo 4.6’da ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 4.6.

Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Çalışmalara Dair Geliştirdiği Olumsuz Metaforların Kategorileri

Kategoriler	Olumsuz Metaforlar	f	%
1. Zorlu bir uğraş	Karmaşık ve zor 1 Hafta sonu etütleri 1 Matematik işlemi 1 Yağmurlu havada voleybol oynamak 1	4	44.4
2. Yarım kalan uğraş	Vaktin az olması 1 Panik olmak 1	2	22.2
3. Mutsuz eden bir uğraş	Sessiz bir ortama yürümek 1 En mutlu günde ölmek 1 İtici bir deprem 1	3	33.3
Toplam		9	100

Kategori 1: Zorlu bir uğraş

Tablo 4.6.’da görüldüğü gibi zorlu bir uğraştır kategorisinde öğrenciler 4 adet metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 44.4’ünü oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında bütün metaforlar

birer kez geliştirilmiştir. Öğrencilerin bu kategoride metaforları neden geliştirdiklerine bakıldığında Ö53 kodlu öğrencinin “Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar matematik işlemi gibidir. Çünkü; matematik işlemleri gibi zordur. ”(Ö53,E) ifadesi dikkat çekmektedir. Ö53, kodlu erkek öğrenci yaptığı resimle; görsel sanatlar dersinin matematik kadar zor olduğunu ifade etmiştir. Resminde matematik işlemleri ile resim dersini eşit ağırlıkta yan yana getirmiştir. Öğrenciye göre görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar matematik problemlerini çözmek kadar zordur.

Resim 44 : ‘Matematik işlemi’ , Ö53,E , 7.sınıf

Bir başka öğrenci ise ‘Benim için Görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar karmaşık zorluklar gibidir. Çünkü; resim derslerinde zorlanıyorum, sürekli resmimi değiştirip yeniden yapıyorum. ’(Ö54,K) ifadesini kullanmıştır. Ö54 kodlu öğrenci görsel sanatlar dersinde yapılan resimlerin karmaşık ve zor olduğunu, resmini sürekli değiştirdiğini anlatmıştır. “Benim resmim” formuna göre “Resmim karmaşıklığı anlatıyor, resminde bu renklerin karmaşayı anlatmak için kullandım” ifadesine yer vermiştir. Öğrenci için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar kolaylıkla yapılamayan, sürekli denemelerin yapıldığı zorlu bir derstir.

Resim 45 : ‘Karmaşık ve zor , Ö54,K , 6.sınıf

Kategori 2: Yarım kalan uğraş

“Yarım kalan bir uğraş” kategorisinde öğrenciler 2 adet metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 22.2’ sini oluşturmaktadır. Metafor

kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında bütün metaforlar birer kez geliştirilmiştir. Ö55 kodlu öğrenci için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar sürekli yarıda kalmakta, tamamlanamamaktadır. *‘Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar vaktin az olması gibidir. Çünkü; ne zaman derste resim yapsam bir türlü bitmez, zaman yetmez’* (Ö55,E) cümleleriyle ifade etmiştir. Ö55, kodlu erkek öğrenci “Benim Resmim” formunda görsel sanatlar dersinde yaptığı resimlerin vaktin az olması nedeniyle yarım kaldığını ifade etmiştir. Resminde büyük alan üzerinde küçük bir alanı kullanarak kısıtlı renklerden oluşan bir şema oluşturmuştur. Bir ağaç şeması kullanan öğrenci bunu yaptığı açıklamada *“büyümeye çalışan ama büyüemeyen bir bitki”* olarak ifade etmiştir. Öğrenciye göre Görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar yarım kalan resimleri ifade etmektedir.

Resim 46 : ‘Vaktin az olması’, Ö55,E, 6.sınıf.

Kategori 3: Mutsuz eden bir uğraş

“Mutsuz eden bir uğraş” kategorisinde öğrenciler 3 adet metafor geliştirmişlerdir. Bu metaforlar bu alandaki toplam metaforun % 33.3’ ünü oluşturmaktadır. Metafor kategorisinde frekans değerlerine bakıldığında bütün metaforlar birer kez geliştirilmiştir.

Ö56 kodlu öğrenci için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar mutsuzluğa neden olmaktadır. Öğrenci mutsuzluğu şöyle dile getirmiştir; *‘Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar sessiz bir ortama yürümek gibidir. Çünkü; derste resmim istediğim gibi olmazsa çok mutsuz olurum.* (Ö56,E) cümleleriyle açıklamıştır. Ö56, kodlu erkek öğrenci benim resmim formundaki açıklamasında yaptığı resimle; mutsuz bir şekilde sessiz bir ortama yürüdüğünü anlatmıştır. *“Resmindeki figürler ağaçtaki yaprakların yere düşmesi kadar sessiz bir ortamdan oluşuyor”* açıklamasında bulunan öğrenci görsel sanatlar dersinde yaptığı çalışmada istediği sonuca ulaşmayınca mutsuz olduğunu

belirtmiştir. Mutsuzluğunu da sessizlikle ve rüzgarda savrulan yapraklarla ilişkilendirmiştir.

Resim 47 : ‘Sessiz bir ortama yürümek, Ö56,E, 7.sınıf.

Bu başka öğrencinin ifadesi şöyledir. ‘Benim için görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar en mutlu günde ölmek gibidir. Çünkü; dersler hep çabuk bitiyor, en güzel resimlerim ya yarım kalıyor ya da istediğim gibi olmuyor.’(Ö57,E) ifadeleriyle açıklamıştır. Görüşme kayıtları incelendiğinde görsel sanatlar dersinde hoşlanılmayan etkinliklere verilen cevapların farklı resim bulmak (f:1), boyama (f:1), röprodüksiyon (f:1), ressamlarla ilgili konular (f:1) ve malzemelerle el işi (f:1) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin görsel sanatlar dersinde yapılan sanatsal çalışmalara yönelik metaforları ile benzer olduğu bulguları ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin geliştirdikleri olumsuz metaforlarda da yapılan çalışmalarda zorlandıkları, mutsuz oldukları, boyama ve farklı etkinliklere zaman bulamadıkları bulgularına ulaşılmıştır.

4.4. Ortaokul Öğrencilerinin Ders Süreci ve Derste Yapılan Sanatsal Çalışmalara Dair Sahip Oldukları Metaforların Karşılaştırılması

Ortaokul öğrencilerinin ders süreci ve derste yapılan sanatsal çalışmalara yönelik sahip oldukları metaforlar olumlu ve olumsuz özelliklerine göre tablo 4.4.’te karşılaştırılmıştır.

Tablo 4.7.

Ortaokul Öğrencilerinin Ders Süreci ve Derste Yapılan Sanatsal Çalışmalara Dair Sahip Oldukları Metaforların Karşılaştırılması

Sıra	Ders Sürecine İlişkin Geliştirilen Metafor Kategorileri				Derste Yapılan Çalışmalara İlişkin Geliştirilen Metafor Kategorileri			
	Olumlu	f	Olumsuz	f	Olumlu	f	Olumsuz	f
1	Rahatlamaktır.	31	Zor bir uğraştır.	7	Heyecan	16	Zor bir uğraş	4
2	Hayal etmektir.	31	Yarım kalan bir uğraştır.	2	Rahatlama	19	Yarım kalan bir uğraş	2
3	Özgürlüktür.	28	Mutsuz eden bir uğraştır.	4	Başarı	12	Mutsuz eden bir uğraş	3

4	Huzurdur.	34	Sanat eseri	9
5	Keşfetmektir.	42	Hisler	10
6	Mutluluktur.	51	Eğlenceli	23
7			Hayal	24
8			Hayat	27
9			Özgürlük	11
10			Huzur	28
11			Mutluluk	35
12			Emek	7
Toplam: Olumlu : 6 f: 217 Olumsuz: 3 f:13 Olumlu : 12 f: 221 Olumsuz: 3 f: 9				

Tablo 4.7. incelendiğinde görsel sanatlar ders sürecinde öğrencilerin 6 olumlu metafor kategorisi (f: 217) geliştirdiği, görsel sanatlar dersinde yapılan sanatsal çalışmalara yönelik de 12 olumlu metafor kategorisi (f:221) geliştirdiği görülmektedir. Öğrenciler ders sürecine yönelik 3 olumlu metafor kategorisi (f:13) ve derste yapılan çalışmalara yönelik de 3 olumsuz metafor kategorisi (f:9) geliştirmişlerdir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formları incelendiğinde, katılımcıların görsel sanatlar ders sürecine yönelik geliştirdikleri ortak temalar; hayal gücü (f:3), farklı etkinlikler (f:2) ve hislerin yansımaları (f:2)'dir. Katılımcıların görsel sanatlar dersinde yapılan sanatsal çalışmalara yönelik açıklamaları sonucunda oluşan temalar ise; tuval resmi (f:3), çizim etkinlikleri (f:3) ve kolaj (f:2) temalarının olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Hoşlanılmayan etkinliklere verilen cevaplarla oluşan temalar; farklı resim bulmak (f:1), boyama (f:1), röprodüksiyon (f:1), ressamlarla ilgili (f:1) ve malzemelerle el işi (f:1) olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

4.5.Ortaokul Öğrencilerinin Geliştirdikleri Metaforların Cinsiyetlere Göre Karşılaştırılması

Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar ders süreci ve görsel sanatlar derslerinde yapılan sanatsal çalışmalara yönelik metaforları cinsiyet durumuna göre değerlendirilmiştir. Ortaokul öğrencileri cinsiyete göre kız öğrenciler 139, erkek öğrenciler ise 91 adet metafor geliştirmişlerdir. Cinsiyet durumuna göre oluşturulan metaforlar tablo 4.5.1 ve tablo 4.5.2.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.8:

Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersine İlişkin Cinsiyet Bazında Geliştirdikleri Metaforlar

Sıra	K (f)	K (%)	E (f)	E (%)	Sıra	K (f)	K (%)	E (f)	E (%)
1	Rahatlama	12	8.6	7	7.6	53	Bir bulutta oturmak	1	0.7
2	Özgür olmak	6	4.3	8	8.7	54	Temiz bir çevre	1	0.7

3	Doğadaki huzur	7	5	5	5.4	55	Balon uçurmak	1	0.7		
4	Mutluluk	7	5	6	6.5	56	Ruhu temizleyen ses	1	0.7		
5	Oyun oynamak	1	0.7	6	6.5	57	Piknik yapmak	1	0.7		
6	Gökkuşağı altında ıslanmak	6	4.3			58	Bir yol			1	1
7	Hayal	4	2.8	3	3.2	59	Şelale			1	1
8	Yağmur damlaları	4	2.8	2	2.1	60	Kutu	1	0.7		
9	Büyüteç	4	2.8			61	Mektup	1	0.7		
10	Çiçek	4	2.8			62	Karanlıkta ışık	1	0.7		
11	Ormanda resim yapmak	4	2.8			63	Bayrağın dalgalanması	1	0.7		
12	Dünyayı değiştirmek	3	2.1	2	2.1	64	Bir eşofman takımı	1	0.7		
13	Su	2	1.4	3	3.2	65	Ressamlık			1	1
14	Heyecan verici	3	2.1			66	Güneşli havada gezmek			1	1
15	Hazine	3	2.1			67	Farklı duygular	1	0.7		
16	Uzayda nefes almak			3	3.2	68	Mutlu hissettiğim bir elbise	1	0.7		
17	Uçmak	2	1.4	2	2.1	69	Kolaylıkla ağırlık kaldırmak	1	0.7		
18	Rüzgar	2	1.4	1	1	70	Manzara	1	0.7	1	1
19	Uzayda gezinti	2	1.4	1	1	71	Sihirli bir küre	1	0.7		
20	Hayatımın bir parçası	2	1.4	1	1	72	Var olmayan şeyleri düşünmek	1	0.7		
21	Müzik dinlemek	2	1.4	1	1	73	Dünyadan kopmak			1	1
22	Aile	1	0.7	2	2.1	74	Yazılmış roman	1	0.7		
23	Okyanus	1	0.7	2	2.1	75	Çılgınlık	1	0.7		
24	Yeni bir dünya	1	0.7	2	2.1	76	Ağacın verdiği oksijen	1	0.7		
25	Kitap okumak	2	1.4			77	Sabah güneşi			1	1
26	Hayal edebilmek			2	2.1	78	Orman	1	0.7	1	1
27	Gizemli bir ada			2	2.1	79	Kuşun yumurtadan yeni çıkan yavruları	1	0.7		
28	Keşif yapmak	2	1.4			80	Çölde bulduğum çiçek	1	0.7		
29	Emojiler	2	1.4			81	Hayatın kavramları			1	1
30	Türkiyeyi tanımak			2	2.1	82	İdamdan kurtulan adam			1	1
31	Bilgisayar oyununda birinci olmak			1	1	83	Balonla peri bacalarında gezinti			1	1
32	Kültür kumbarası	1	0.7			84	Bir kapıdan bambaşka bir dünyaya bakmak	1	0.7		
33	Güzel bir çiçeği seyretmek	1	0.7			85	Beyin	1	0.7		
34	Karların ortasındaki çiçek	1	0.7			86	Kayan yıldız			1	1
35	Farklı kapıları açan saat	1	0.7			87	Bir hayvanla ilgilenmek	1	0.7		
36	Yıldızlı gece			1	1	88	Tek boynuzlu bir atla dolaşmak	1	0.7		
37	Dağların arasında kaybolmak	1	0.7			89	Atölyeye kavuşan çocuk			1	1
38	Helezon	1	0.7			90	Yarım kalan iş	1	0.7		
39	Göl kenarında kuşların, böceklerin sessizliğini izlemek	1	0.7			91	İşkence			1	1

				1	1						
40	Kuşların eve yiyecek götürmesi					92	Fırtınalı bir havada yürümek	1	0.7		
41	Noodle	1	0.7			93	Güneşe uzanan karartı		1 1		
42	Ormanda hamakta sallanmak	1	0.7	1	1	94	Eşkenar şeklinde ağaç	1	0.7		
43	Masal	1	0.7			95	Mars'a dokunmak		1 1		
44	Hayatın bir penceresi	1	0.7	1	1	96	Uçurtma uçurmak		1 1		
45	Rahatlatan bir melodi	1	0.7			97	Matematik dersi	1	0.7		
46	Karavanla dünyayı gezmek	1	0.7			98	Çöp adam		1 1		
47	Şenlik	1	0.7	1	1	99	Ormanda kaybolmak		1 1		
48	Bisiklet binmek			1	1	100	Yüzerken köpek balığı saldırması		1 1		
49	Çilekli pasta yemek	1	0.7			101	Havaya bırakılan umutsuz balon	1	0.7		
50	Hissettiklerimi resme dökmek	1	0.7			102	Küçük bir çocuğun büyük bir taşı kaldırması	1	0.7		
51	Gökyüzünde bir salıncakta sallanmak	1	0.7			103	Yarım ekmek		1 1		
52	Silgi	1	0.7								
Toplam								139	100	91	100

Tablo 4.8.'de Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine ilişkin cinsiyet bazında geliştirdikleri metaforlar görülmektedir. Tabloya göre kız öğrencilerin geliştirdikleri 139 metafor içerisinde ilk üç metafor; rahatlama (f:12, % 8.6), doğadaki huzur (f:7, % 5) ve mutluluk(f:7, % 5)'tur. Erkek öğrencilerin bu kapsamda geliştirdikleri 91 metafor içerisinde ilk üç metafor; özgür olmak (f:8, % 8.7), rahatlama (f: 7, % 7.6) ve mutluluk (f:6, % 6.5)'tur.

Tablo 4.9:

Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersinde Yapılan Sanatsal Çalışmalara İlişkin Cinsiyet Bazında Geliştirdikleri Metaforlar

Sıra	K (f)	K (%)	E (f)	E (%)	Sıra	K (f)	K (%)	E (f)	E (%)
1	8	5.7	9	9.8	66	1	0.7		
2	8	5.7	8	8.7	67	1	0.7		
3	9	6.4			68	1	0.7		
4	10	7.1	7	7.6	69				
5	8	5.7	3	3.2	70	1	0.7	1	1
6	3	2.1	5	5.4	71			1	1
7	1	0.7	3	3.2	72			1	1
8	4	2.8			73			1	1
9	1	0.7	3	3.2	74	1	0.7		
10	1	0.7	3	3.2	75	1	0.7		

11	Futbol oynamak			3	3.2	76	Karmaşık ve zor			1	1
12	Güzel ve etkileyici	2	1.4	1		77	İçine çeken helezon			1	1
13	Tecrübe	1	0.7	2	2.1	78	Stres topu	1	0.7		
14	Bal			2	2.1	79	Oyun oynamak			1	1
15	Heyecan verici	1	0.7	1	1	80	Enerjimi kullanmak			1	1
16	Lunaparkta eğlenmek	1	0.7	1	1	81	Satranç oynamak			1	1
17	Saygı duymak	2	1.4			82	Manevi değer			1	1
18	Yağmur damlaları	2	1.4			83	Renkli şekerler	1	0.7		
19	Yapılamayan şey			2	2.1	84	Bütün renkler			1	1
20	Araba			1	1	85	Meditasyon	1	0.7		
21	Başarı	1	0.7			86	Özgün mektup	1	0.7		
22	Benden bir parça	1	0.7			87	Eser	1	0.7		
23	Çamaşır makinesi	1	0.7			88	Tutku	1	0.7		
24	Farklı dünyalar	1	0.7			89	Esirin serbest bırakılması	1	0.7		
25	Farklı şeyler	1	0.7			90	İftar zamanı	1	0.7		
26	Huzur	1	0.7			91	Başarı göstergesi	1	0.7		
27	Ağaç büyütmek	1	0.7			92	Vaktin az olması			1	1
28	Kırlarda oynamak	1	0.7			93	İçimizdekileri dışarı yansıtmak	1	0.7		
29	Futbol maçı			1	1	94	Duyguların ortaya çıkması	1	0.7		
30	Kendini cennette hissetmek			1	1	95	Hava durumu			1	1
31	Müzik			1	1	96	Gülümseme	1	0.7		
32	Para bulmak			1	1	97	Güzel geçen zaman	1	0.7		
33	Varoluş	1	0.7			98	Çok emek verdiğim kardeşim	1	0.7		
34	Sanat sevgisi	1	0.7			99	İçimizi yansıtmaması			1	1
35	Özgürlük	1	0.7			100	Özgün olmak			1	1
36	Kolaylıkla ağırlık kaldırmak	1	0.7			101	Ulaşılamayan yere ulaşmak			1	1
37	Kendini temsil etmek	1	0.7			102	Müzik dinlemek			1	1
38	Gökkuşağı	1	0.7			103	Gökkuşağının renkleri	1	0.7		
39	Dünya	1	0.7			104	Yeni resim malzemeleri almak	1	0.7		
40	Güzellik	1	0.7			105	İtici bir deprem			1	1
41	Eğitici bir ders	1	0.7			106	Dinlenmek	1	0.7		
42	Ay ve yıldız			1	1	107	Yağmurlu havada voleybol oynamak			1	1
43	Çilek yemek	1	0.7			108	Gece gökyüzündeki dolunay	1	0.7		
44	Serbest resim	1	0.7			109	Günlük			1	1
45	Emek	1	0.7			110	Özgür olmak	1	0.7		
46	Dikkat çekici			1	1	111	Düşünmek	1	0.7		
47	Sessizliği dinlemek	1	0.7			112	En mutlu günde ölmek	1	0.7		
48	Dünyayı çocukların renklendirmesi	1	0.7			113	Matematik işlemi	1	0.7		
49	Yeni açan güller	1	0.7			114	Sessiz bir ortama yürümek	1	0.7		
50	Dünya barışı			1	1	115	Mutsuzluk			1	1
51	Çizgi	1	0.7			116	Hafta sonu etütleri	1	0.7		
52	Oyun	1	0.7			117	Gol atmak	1	0.7		

53	Sihirli değnek	1	0.7			118	Kelebek	1	0.7		
54	Özgür bir kuş	1	0.7			119	Yıldız	1	0.7		
55	Tüm ruhu temizleyen bir ses	1	0.7			120	İzlemeye doyum olmayan film	1	0.7		
56	Panik oluşturmaları	1	0.7			121	Yumuşak yastıkta uyumak	1	0.7		
57	Mutluluk ve üzüntü	1	0.7			122	İlgi çekici			1	1
58	Terapi	1	0.7			123	Beklenmedik anda beklenmedik şeyler yapmak	1	0.7		
59	İlham			1	1	124	Zevkli ve rahatlatıcı	1	0.7		
60	Camdan baktığım manzara	1	0.7			125	Savaş ortasında özgürüz sloganını duymak	1	0.7		
61	Doğada yürümek	1	0.7			126	Yeni resimler ve düşünceler üretmek	1	0.7		
62	Keyif verici	1	0.7			127	Bizi düşündüren bulmacalar	1	0.7		
63	Güneş			1	1	128	Farklı ayakları olan bir robot			1	1
64	Rüya	1	0.7			129	Papağanım	1	0.7		
65	Tecrübe	1	0.7								
Toplam								139	100	91	100

Tablo 4.9.'da Ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde yapılan sanatsal çalışmalara ilişkin cinsiyet bazında geliştirdikleri metaforlar görülmektedir. Tabloya göre kız öğrencilerin geliştirdikleri 139 metafor içerisinde ilk üç metafor huzur (f:10, % 7.1), mutluluk (f:9, % 6.4) ve eğlence (f:8, % 5.7)'dir. Erkek öğrencilerin bu kapsamda geliştirdikleri 91 metafor içerisinde ilk üç metafor; eğlence (f:9, % 9.8), hayal (f: 8, % 8.7) ve mutluluk (f:7, % 7.6)'tur.

Kız öğrencilerin daha fazla metafor geliştirdikleri tespit edilmiştir. Kızlarda geliştirilen metafor sayısı 139, erkeklerde ise 91'dir. Ortaokul öğrencilerinin cinsiyet durumuna göre sahip oldukları metaforlar kızlarda benzer özellikler göstermektedir. Her iki tabloda da rahatlama, huzur ve mutluluk metaforları kız öğrenciler arasında fazla tercih edilen metaforlar olmuştur. Bu bulgular kız öğrencilerinin görsel sanatlar ders sürecinde ve derste yapılan sanatsal çalışmalarda rahatladıkları, huzurlu ve mutlu oldukları şeklinde yorumlanabilir. Erkek öğrenciler de ise durum ders süreci ile yapılan çalışmalarda farklılıklar olduğunu göstermektedir. Görsel sanatlar ders sürecinde erkek öğrenciler özgür olduklarına yönelik metaforlar geliştirmişler, rahatlama ve mutluluk da fazla tercih edilen metaforlar olmuştur. Yapılan çalışmalarda ise erkek öğrenciler daha çok eğlence, hayal ve mutluluk metaforlarını tercih etmişlerdir. Bu durum erkek öğrencilerin yapılan çalışmalarda eğlendikleri, hayallerini çalışmalara yansıttıkları ve mutlu oldukları şeklinde yorumlanabilir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde elde edilen bulguların sonuçlarına ve önerilere yer verilmiştir. Araştırma sonuçları aynı konu üzerine farklı araştırmalardan elde edilen bilgilerle tartışılarak değerlendirilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, ortaokul (6-7 ve 8. Sınıf) öğrencilerinin görsel sanatlar dersini nasıl kavramsallaştırdıklarını çizdikleri resimler ve metaforlar yoluyla anlamayı amaçlanmıştır. Bu kapsamda İzmir iline Tire ilçesine bağlı üç ortaokulda 300 ortaokul öğrencisi ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler kapsamında aşağıda belirtilen sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemini oluşturan ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar ders sürecine ilişkin metaforları, sahip oldukları metaforların ortak özellikleri ve çizdikleri resimler bağlamında oluşturulan kategoriler hakkında çıkan sonuçlar şunlardır:

Görsel sanatlar ders sürecinin bir bütün olarak açıklanabilmesi için çok fazla metafora ihtiyaç duyulmaktadır. “Metaforlar, öğrencilerin temel kavramlar, modeller ve konular hakkındaki farkındalıklarını artırmaya yardımcı olarak eğitimde yararlı bir işlev görürler” (Cortazzi ve Jin, 1999, s.150 akt. Kılcan, 2019, s.77). Bu araştırma bulgularına göre ortaokul öğrencileri görsel sanatlar ders sürecine yönelik 129 farklı metafor geliştirmişlerdir. Bu araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin geliştirdikleri metaforlar değerlendirildiğinde en fazla rahatlama, özgür olma ve mutluluk metaforları belirlenmiştir. Fidan’ın (2016) ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersi kavramına ilişkin metaforik algıları üzerine yaptığı araştırmada görsel sanatlar dersine yönelik en fazla frekansa sahip metaforlar hayaller, özgürlük, hayat, sıkılma, duygular, eğlenceli bir şey ve müzik dersi şeklinde ifade edilmiştir. Ortaokul öğrencilerinin resimleri analiz edildiğinde daha çok kendilerini rahatlatan renkler olarak mavi ve yeşil renklerini kullandıkları, renkleri açık tonlarda kullanmaya özen gösterdikleri görülmektedir. Öğrencilerin ders sürecinde boya, figür ve obje seçimlerinde uygulama özgürlüğüne sahip oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin görsel sanatlar ders sürecinde hayallerini çizme imkânı bulduğu, bu süreçte oyun oynamak kadar tatmin oldukları sonuçları ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin oluşturdukları metaforların ortak özellikleri ve oluşturulan kategoriler incelendiğinde mutluluk, keşfetmek ve huzur kategorilerine giren metaforların fazla olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre; öğrencilerin güncel ve popüler olan sanat ve sanat

üretimleri hakkında farkındalıkları görülmektedir. Oluşturulan bu kategorilerden mutlulukla ilgili öğrenci resimlerinde yağmur damlaları, gökkuşağı gibi figürler olduğu belirlenmiştir. Keşfetmek kategorisinde oluşturulan resimlerde dünya, uzay gibi objeler kullandıkları görülmektedir. Huzur kategorisi ile ilgili resimlerde ise doğa ve orman çizimleri, yeşil renklerin yoğun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerle yapılan görüşmelerde öğrencilerin ders sürecinde en istekli oldukları etkinliklerin farklı uygulama gerektiren etkinlikler olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bunlar arasında kolaj, üç boyutlu tasarımlar, grafiti, duvar boyaması, kabartma resimler olduğu görülmektedir. Öğrencilerle yapılan görüşmelerin bulgularına göre görsel sanatlar ders sürecinin; öğrencilerin kendilerini ifade edebildikleri, hislerini çalışmalarına yansıttıkları, bu süreçte kendilerini özgür olarak ifade ettikleri görülmektedir.

Bu alt problem altında ortaya çıkan olumsuz metaforlar ise; zor bir uğraş, yarım kalan bir uğraş ve mutsuz eden bir uğraş olarak kategorilendirilmiştir. Görsel sanatlarla ilgili Fidan'ın (2016) yaptığı çalışmada da benzer bir şekilde olumsuz metaforlara rastlanmıştır. Öğrencilerin derse dair algılarının belirlenmesine yönelik farklı disiplinlerde gerçekleştirilen metafor çalışmalarında da öğrencilerin sıklıkla olumsuz metafor geliştirdikleri görülmüştür. Örneğin; matematik dersi ile ilgili Şahin (2013), fen ve Teknoloji ile ilgili Güler (2012), Türkçe ile ilgili Akkaya ve Karadağ (2012) gibi araştırmacılar derslere yönelik sahip olunan olumsuz tutumlar nedeniyle öğrencilerin olumsuz metaforlar geliştirdiklerini belirlemişlerdir. Bu çalışmada olumsuz metaforların nedeninin ders süresinin kısıtlı olması ve ders işlenen ortamın uygun olmamasından dolayı öğrencilerin doyuma ulaşamayıp mutsuz olmasına neden olduğu etrafında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Olumsuz metaforlar incelendiğinde üzerinde çok düşünülmesi gereken bir ders olduğundan öğrencilerin çok zorlandığı sonucuna da ulaşılmıştır. Bunun yanında olumsuz metaforların oluşturulmasında öğrenciler tarafından düşüncelerini kâğıda aktaramama ve bu yaş döneminin doğası gereği (ergenlik) beğenilmeme kaygısı da görülmektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemini oluşturan ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde yapılan sanatsal çalışmalara ilişkin metaforları, sahip oldukları metaforların ortak özellikleri ve çizdikleri resimler bağlamında oluşturulan kategoriler hakkında çıkan sonuçlar şunlardır:

Bu araştırma bulgularına göre ortaokul öğrencileri görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalara yönelik 129 farklı metafor geliştirmişlerdir. Araştırma bulgularına göre öğrenciler yapılan çalışmalarla kendilerini ifade etmekte ve hayallerini çizmektedirler. Ders sürecinde yapılan uygulama çalışmaları sonucunda öğrenciler mutlu olmakta ve bu çalışmalar onları rahatlatıp bakış açılarını genişletmektedir. Öğrenciler yapılan çalışmaları etkileyici bulmakta ve sanatsal bir bakış açısıyla değerlendirmektedir. Bu bulguya göre görsel sanatlar öğretim programında temel beceriler kapsamındaki amaçlara yönelik sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin oluşturdukları metaforların ortak özellikleri ve oluşturulan kategoriler incelendiğinde daha çok mutluluk, huzur ve hayat metaforları kullanılmıştır. Çizmiş olduğu resimlerde daha çok figürlerden yararlanmışlardır. Aynı zamanda tüm renkleri de kullanarak hayatı ifade etmişlerdir. Örneğin bir öğrenci, çizdiği resminin sonucunu hazine bulmakla eşdeğer olarak vurgulamıştır. Diğer dikkat çeken çizimlerden biri ise öğrencinin hayat metaforunda bir adadaki suyu kullanmasıdır. Su onun için nasıl vazgeçilmezse resim dersi ve hayat da vazgeçemediklerindedir.

Yapılan sanatsal çalışmalara yönelik metaforlarda, her türlü sanatsal çalışmanın öğrenciler üzerinde çoğunlukla olumlu etkiler yarattığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Öğrencilere göre sanatsal çalışmalar kendilerini ifade etmenin en önemli yollarından biridir. Öğrenciler yapılan çalışmalarda rahatlarak yaptıkları çalışmaların sonuçlarını görmek öğrencilere başarı hazzının yaşanmasını sağlamıştır. Öğrenciler yapılan çalışmalarda hayallerini çizmekte ve bu çizimlerde de belli bir çerçevede sınırlı kalmamaktadır. Bu durumun da öğrencileri mutlu ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlardan biri de yapılan çalışmalarda hayatın çeşitli yönlerinin resimlere yansıtılmasıdır. Öğrenciler ders süreci ile hayatla ilgili unsurları ilişkilendirmiş ve resimlerde ya da çizimlerde hayatla ilgili objeler sıklıkla yer almıştır.

Öğrencilerle yapılan görüşmelere göre görsel sanatlar dersinde onları mutlu eden, rahatlatan çalışmalar; tuval üzerine resim, çeşitli çizim etkinlikleri ve kolaj çalışmalarıdır. Öğrenciler yaptıkları resimleri tamamladıklarında kendilerini ifade etmenin, ortaya sanatsal bir ürün koymanın mutluluğunu yaşadıkları sonuçlarına ulaşılmaktadır. Öğrenciler yapılan çalışmalarda renkli boyalar kullanmaktan, tuval üzerine resim çizmekten ya da farklı malzemelerle etkinlikler yapmaktan keyif almaktadır. Görsel sanatlarla ilgili çalışmalar öğrencilerin sanatsal yönünü geliştirmekte ve kendilerini resim ya da çizim yoluyla anlatmalarına imkân vermektedir. Görsel sanatlar öğretim programının

amaçlarından estetik ihtiyacını karşılamaya yönelik sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Estetik ihtiyacı karşılanan çocuklar dünyaya daha güzel bakmaya başlamakta ve bu bakış açısını hayat anlayışına yansıtarak yaşamı paylaştığı dönemlerine örnek teşkil ettiği sonucu çıkmıştır.

Araştırmanın üçüncü alt problemini oluşturan olan ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine ilişkin ders süreci ve derste yapılan sanatsal çalışmalara dair sahip oldukları metaforlar arasında farklılıklar ile geliştirdikleri metaforlar bağlamında cinsiyetler arasında farklılıklar hakkında çıkan sonuçlar şunlardır:

Araştırma bulgularına göre ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersine ilişkin ders süreci ve derste yapılan sanatsal çalışmalara dair sahip oldukları olumsuz metaforlarda en fazla zorlu bir uğraş olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Zor olduğunu matematik dersiyile ilişkilendirerek çizimini yapan öğrenci matematik ve görsel sanatlar dersini aynı defterin sayfaları olarak çizip matematiksel işlemler ve palet resmiyle bunu bizlere anlatmıştır. Ayrıca bu alt problem altında metaforlar kategorilerinden birisi de yarım kalan bir uğraştır. Öğrencilerden biri altıgen bir çizim içinde büyümeye çalışan ama bir türlü sınırları olduğu için büyüemeyen bir ağacı resmederek sürenin kısıtlı olmasına dikkat çekmiştir.

Araştırma bulgularına göre ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar ders sürecinde 117 olumlu metafor ve yapılan çalışmalara ilişkin 121 olumlu metafor geliştirildiği görülmektedir. Olumlu metaforların oranı olumsuz metaforlara göre oldukça fazladır. Görsel sanatlar ders sürecine yönelik 13, yapılan sanatsal çalışmalara yönelik de 9 olumsuz metafor geliştirmişlerdir. Bu durum öğrencilerin genel olarak ders sürecine ve çalışmalara katılma konusunda istekli oldukları sonuçlarını göstermektedir. Olumlu metaforlar, öğrencilerin kendilerini ifade etme biçimlerinin farklı sonuçlarını göstermektedir. Hayallerini çizen, hayatla ilgili yaşantılarını resimlerine yansıtan ve bu çalışmalardan mutlu olan öğrencilerin olumlu metaforlar geliştirdikleri sonuçları ortaya çıkmaktadır. Olumsuz metaforlar geliştiren öğrencilerin ise görsel sanatlar ders süreci sonunda ya da yapılan çalışmalar sonucunda resimlerin kendileri tarafından beğenilmeme kaygısı, ders süresinin kısıtlı olması sorunlarına bağlamış oldukları görülmektedir.

Araştırma bulgularına göre görsel sanatlar ders süreci ve yapılan çalışmalara ilişkin kız öğrenciler 139, erkek öğrencilerin ise 91 metafor geliştirdiği görülmektedir. Bu bulgulara göre kız öğrencilerin erkeklerden daha fazla metafor geliştirdiği ortaya çıkmıştır. Bu durumla ilgili kız öğrencilerin metaforları oluşturma nedenleri ile ilgili ifadelerinde

sanatsal çalışmalara katılma konusunda daha istekli olduklarını, estetik kaygıyı daha yüksek hissettikleri ve farklı tekniklerle resimler oluşturmaktan keyif aldıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Kız öğrenci resimlerinde daha çok canlı renklerle yapılmış kız figürleri daha fazla dikkat çekmiştir. Kız öğrenciler metaforların nitelikleri bakımından da genel olarak olumlu metaforlar geliştirmişlerdir. Bu durum da kız öğrencilerin görsel sanatlar dersine ve bu derste yapılan çalışmalara olumlu yaklaştıkları, yapılan çalışmalardan ve ders sürecinde mutlu oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularına göre erkek öğrencilerinin 91 metafor geliştirerek kız öğrencilerden daha az metafor geliştirmişlerdir. Bu durumla ilgili erkek öğrencilerin metaforları ve resimleri ile ilgili ifadelerinde sanatsal çalışmalara, görsel sanatlar ders süreci ve etkinliklerine kız öğrenciler kadar ilgili ve güdülenmiş olmadıklarını, göstermektedir. Resimlerde ve metaforlar açıklamalarında erkek öğrencilerin kız öğrenciler kadar estetik kaygı taşımadıkları ortaya çıkmaktadır. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla olumsuz metaforlar geliştirmesi de bu durumun bir göstergesidir. Erkek öğrenciler görsel sanatlar dersini havaya bırakılan umutsuz balon, küçük bir çocuğun büyük bir taş kaldırması, matematik işlemi gibi metaforlarla ilişkilendirmişlerdir. Erkek öğrencilerin resimlerinde ve metaforlarında görsel sanatlar dersine ve çalışmalara yönelik sanatsal bir çalışma oluşturamama kaygısı ve ayrıntı üzerinde yoğunlaşamama nedenleri de erkek öğrencilerin sanatsal çalışmalara ve görsel sanatlar dersine olumsuz bakmalarına neden olmaktadır. Araştırma bulgularına göre erkek öğrenciler daha çok kendilerini mutlu eden futbol oynamak gibi aktivitelerini resimlerine yansıtmışlardır. Başarı kategorisinde erkek öğrenciler futbol oynama ile ilgili 8 metafor geliştirmişlerdir.

Araştırmanın sonuçlarına göre; öğrencilerin kendilerini resim yoluyla ifade ettikleri, görsel sanatlar ders süresinin yetersiz olduğu ve öğrencilerin ders sürecinde özgür olmaları gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Büyükkarabacak (2008), Yaşar ve Aral (2009), Batı (2012), Tekin Karagöz (2014), Halmatov (2016)'da yaptıkları araştırmalarda bu sonuçlara yer vermiştir. Bu araştırma, diğer araştırmalardan farklı olarak ortaokul (6-7 ve 8.sınıf) öğrenci metaforları aracılığıyla çizdikleri resimler bağlamında görsel sanatlar ders süreci ve etkinlikleri ile ilgili öğrencilerin daha fazla ilgisini çekecek farklı etkinliklere yer verilmesi gerektiği, öğrencilerin derse karşı olumsuz tutumunun ders sürecine ve etkinliklerine katılmasını etkilediği sonuçlarını ortaya çıkarmıştır.

5.2. Öneriler

Ulaşılan sonuçlar bağlamında öneriler; “Görsel Sanatlar Yönelik Öneriler” ve “Araştırmacılara Yönelik Öneriler” olarak iki başlık altında maddeler halinde sunulmuştur.

5.2.1. Görsel Sanatlara Yönelik Öneriler

- 1- Ortaokul öğrencileri, içinde buldukları yaş döneminin özelliklerinden dolayı görsel sanatlar derslerinde farklı etkinlikler yapmaktan, farklı teknikleri denemekten mutlu olmaktadır. Görsel sanatlar ders ortamları ve etkinlikleri öğrencilerin sanatsal bakış açılarını geliştirecek, kendilerini ifade edebilecek şekilde düzenlenmelidir. Eğitim sürecinin karmaşası, haftalık toplam ders sürelerinin yoğunluğu, sınavlar gibi etkenler öğrenciler üzerinde büyük bir stres ve kaygıya neden olmaktadır. Bu nedenlerle görsel sanatlar ders süreçleri öğrencileri kendilerini ifade edebilecekleri sanat kampı, sanat festivali, sanatla terapi günü gibi etkinliklerle düzenlenebilir.
- 2- Öğrencilerin görsel sanatlar dersine ilişkin geliştirdikleri olumsuz metaforların nedeninin ders süresinin yeterli (haftalık zaman dilimi 40 dakika) olmaması ile ilişkisi belirlenmiştir. Ders etkinlikleri kısıtlı ders süresinde tamamlanamamakta çalışmalar yarım kalmaktadır. Öğrencilerde yarım kalan çalışmalarda başarısızlık duygusu, yapılan işten uzaklaşma hissi oluşmaktadır. Bu araştırmadaki öğrenci görüşmeleri ve olumsuz metafor oluşturan öğrencilerin açıklamaları da bu durumu ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle ortaokul görsel sanatlar dersleri için ders süresinin artırılması gerekmektedir.
- 3- Görsel sanatlar derslerinde yapılan sanatsal çalışmalar farklılaştırılmalıdır. Öğrenciler görsel sanatlar derslerini sadece resim kağıdı ya da resim defteri üzerine yapılan resimler (çizimler) olarak görmemektedir. Bu derslerde farklı malzemeler üzerine resim yapmak ya da farklı teknikler kullanmak, farklı sanatçıları ve eserlerini incelemek öğrencilerin ilgisini daha çok çekmektedir. Eğitimin programlarının ilkelerinden biri de öğrenciye görelilik olduğuna göre öğrencilerin algısını geliştiren bir ders süreci ve ders etkinlikleri dersin amaçlarına ulaşılmasını sağlayabilir. Görsel sanatlar derslerinde farklı malzemelerle farklı projeler yapmaya, atık malzemelerle üç boyutlu çalışmalara, geleneksel ve modern sanatın birleştirilmesi (ebru yapımı gibi) etkinliklere yer verilebilir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- 1- Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin görsel sanatlar dersini nasıl kavramsallaştırdıklarını ortaya çıkarmak için geliştirdikleri metaforlar ve öğrenci resimleri değerlendirilmiştir. Bu yöntem görsel sanatlar dersine ilişkin öğrenme alanları ve kazanımlar bağlamında araştırılabilir.
- 2- Bu araştırma, İzmir İlinin Tire İlçesi'nde üç farklı sosyoekonomik yapıya sahip öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Bu konuda daha kapsamlı veriler elde edilmesi için Türkiye genelinde farklı şehirlerde farklı sosyoekonomik yapıya sahip öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilebilir.
- 3- Bu araştırma ortaokul (6.7. ve 8.sınıf) öğrencilerinin katılımıyla metaforlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu konuda eğitimin farklı düzeyindeki öğrenci metaforların değerlendirilmesi ile de yapılabilir.
- 4- Bu araştırma görsel sanatlar dersinin nasıl kavramsallaştırıldığını ortaya çıkarmak için ortaokulda görevli öğretmenlerin katılımıyla da yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Afşaroğlu, E. (2017). Çocuğun kendi dili içinden resmini değerlendirmek, duyu ve renk çemberi ile çocuk resimlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3 (2), 158-182.
- Akbulut, S. Özdemir, E. E. Çıvğın, H. (2017). Ortaokul öğrencilerinin kitap ve okumak kavramları üzerine metaforik algıları. *Turkish Journal of Primary Education*, 2 (1), 30-43.
- Alakuş, A. O. ve Mercin, L. (2009). *Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi*, Ankara, Pegem Akademi.
- Aral, N. (1999). Sanat eğitimi ve yaratıcılık etkileşimi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı-15, Sayfa 11-17.
- Artut, K. (2004). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*, (Geliştirilmiş Üçüncü Baskı) , Ankara, Anı Yayıncılık.
- Aslan, S. Gökdemir, M. (2018). Ortaokul öğrencilerinin Görsel sanatlar dersine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *SDU İnternational Journal of Educational Studies*, 5 (2), 53-63.
- Aşılıoğlu, E. (2012). İlköğretim ikinci kademe Görsel sanatlar dersi programının sanat eğitimi ilkelerinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 231-240.
- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler Dergisi (KUYEB)*, 10 (3), 1313-1322.
- Balcı, A. (2003). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler* (6.baskı), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Batı, D. (2012). *4-12 yaş çocuk resimleri ve onların iç dünyalarının resimlerine yansımaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Başbuğ, F. Başbuğ, Z. (2016). Görsel sanatlar eğitimi üzerine notlar. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 9, 85.
- Baykul, Y. (1999). *İstatistik: Metodlar ve uygulamalar*, Ankara, Anı Yayıncılık.
- Buyurgan, S ve Buyurgan, U.(2007). *Sanat eğitimi ve öğretimi*, Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık.
- Buyurgan, S ve Buyurgan, U.(2012). *Sanat eğitimi ve öğretimi* (3.baskı), Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (4), 693-712.

- Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Siyasal Kitabevi.
- Çankırılı, A. (2012). *Çocuk resimlerinin dili*. İstanbul: Zafer Kitabevi.
- Çöteli, S . (2017). Okul çağı çocuklarının (6-12 Yaş) internet ile ilişki düzeyleri. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 7 (3), 57-66.
- Daniel, V. (1998). *Art Express*, Harcourt Brace&Company. London
- Demirel, Ö. (1993). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Denzin, N. K. & Lincoln, Y.S. (2005). *The sage handbook of qualitative research*. (3rd Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Diğler, M. (2017). *Okul öncesinde resim eğitimi*. Pegem Akademi Yayıncılık
- Doğan, Y . (2007). İlköğretim çağındaki 10-14 yaş grubu öğrencilerinin gelişim özellikleri. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (13), 155-187.
- Eisner, E. W. (2002). From epistemophones to artistry in the study and improvement of teaching. *Teaching and Teacher Education*, 18 (4), 375-385.
- Ergün, M. (2008). Cumhuriyet dönemi eğitim tarihi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (12), 321-348.
- Erişti, S.Duygu. (2012). Üstün yetenekli öğrencilerin görsel anlatımlarında geleceğin dünyasına ve teknolojisine ilişkin algıları. *Türk Üstün Zeka ve Eğitim Dergisi*, 2 (2), 102-117.
- Gander, M. J. Gardner, H. W. (1995) Çocuk ve ergen gelişimi. Çeviren: Onur, B. Ankara: İmge Kitabevi.
- Geçen, F . (2018). Çocuğun gelişim basamaklarına göre figürü ele alma biçimi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5 (10), 60-83.
- Güneş, A . (2016). Ortaokullardaki Görsel sanatlar dersinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6 (2/1), 303-318.
- Güneş, N. (2015). Çok alanlı sanat eğitimi yönteminin çağdaş sanat dersi öğretiminde kullanılmasının kalıcılığa etkisi. *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13, 365-380.
- Gürtuna, S. (2003). Çocuk ve sanat eğitimi “çocuğum sanatla tanışıyor”. İstanbul: Morpa Yayınevi
- Güven, G. (2009). *Okul öncesi çocuklarının insan ve aile resmi çizimlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Güveli, E. İpek, A. Atasoy, E. Güveli, H. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının matematik kavramına yönelik metafor algıları. *Türk Bilgisayar ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 2 (2), 140-159.
- Halmatov, S. (2016). Çocuk resimleri analizi ve psikolojik resim testleri. *Pegem Atıf İndeksi*, 2016 (1), 1-160.
- İnanç, B. Y. Bilgin, M. Atıcı, M. K. (2007). *Gelişim psikolojisi: Çocuk ve ergen gelişimi*. 3. baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Karataş, Z. (2017). Sosyal bilim araştırmalarında paradigma değişimi: Nitel yaklaşımın yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68-86.
- Karayağmurlar, B. (1990). *Sanatta yaratıcılık ve eğitim* (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Karmiloff-Smith, A. (1990). Constraints on representational change: Evidence from children's drawing. *Cognition*, 34 (1), 57-83.
- Kehnemuyi, Z. (1995). *Çocuğun sanat eğitimi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kılcan, B. (2017). *Metafor ve eğitimde metaforik çalışmalar için bir uygulama rehberi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Kındap, Y. Sayıl, M. (2005). Çocuk çizimlerinde temsil ve ifade: Doğrusal ve doğrusal olmayan gelişim. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20 (56), 25-39.
- Kırıçoğlu, O. (1991). *Sanatta eğitim (görmek, anlamak, yaratmak)*. Ankara: Demircioğlu Matbaacılık.
- Kırıçoğlu, O. T. (1993). Görsel sanatlarda öğrenme süreçleri ve bu süreçlerin sanatın üretimine katkısı. Eğitim Bilimleri Birinci Kongresi, *Güzel Sanatlar Eğitimi Eğitim Programları ve Öğretim*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 53-62.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (2005) *Philosophy in the flesh: The embodied mind and its challenge to western thought*. New York: Basic Books
- Malchiodi, C. A. (1998). *Çocukların resimlerini anlamak*. Epsilon Yayıncılık. İstanbul
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. Nobel Yayınları. Ankara
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook* (2. ed). Sage Publications, California.
- Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü. (2011). *MEB İngiltere*. Araştırma raporu. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2013). Görsel sanatlar dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 1-8.sınıf), Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2013). Okul öncesi öğretim programı, Ankara.

- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). Görsel sanatlar dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 1-8.sınıf), Ankara.
- Nalncı, G. Z. (2015). Görsel sanatlar dersi öğretim programının yaratıcılık açısından değerlendirilmesi, *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (3), 1-18.
- Özmen, K. R. (2010). Güzel sanatlar ve spor liselerinde okutulan grafik tasarım dersine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Özsoy, V. (1996). Türkiye’de resim-iş eğitimi (sanat eğitimi) tarihine kısa bir bakış. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 109 - 122
- Özsoy, V. (2003). *Görsel sanatlar eğitimi: Resim-iş eğitiminin tarihsel ve düşünsel temelleri*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Özsoy, V. (2007). *Görsel sanatlar eğitimi*. (2.Baskı) Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Patton, H. J., (2014). Seismic moment estimation and the scaling of the long-period explosion source spectrum. *Explosion Source Phenomenology*, 65, 171-183.
- Piaget, J. (2004). *Çocuklukta zihinsel gelişim*. Çeviren: Hüsen Portakal. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 281-326.
- San, İ. (1979). *Sanatsal yaratma ve çocukta yaratıcılık* (ilk baskı) Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- San, İ. (1983). Kültür aktarımı ve çağdaş kültür sorunu içinde sanat eğitiminin yeri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16 (2), 137-145.
- Sayın, Ş. (1990). Çağdaş eğitimde amaç ve yöntem. *Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim Dergisi*, 25-36.
- Senemoğlu, N. (2005). *Kuramdan uygulamaya gelişim, öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Shuell, T. J. (1990). Phases of meaningful learning. *Review of educational research*, 60 (4), 531-547.
- Solomon, J., & George, C.,(1999). Bebeklik ve çocukluk döneminde bağlanma güvenliğinin ölçülmesi. *Bağlanma el kitabı: Teori, araştırma ve klinik uygulamalar*, 2, 383-416.
- Şahin, D. (2015). Zihinsel engelli bireylerde sanat eğitiminin önemi. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 3(2), 25-37.
- Tamimi, Y. (2005). Örgüt kültürünün metaforlarla analizi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

- Tekeli, İ. (2002). *Yaratıcı ve çağdaş bir tarih eğitimi için*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Tarihsel Toplum Vakfı.
- Tekin-Karagöz, C. (2014). Risk altındaki kız çocukların gelecek ve meslek algılarının çizdikleri resimlere yansıma biçimleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Türkdoğan, Galip. (1982). *Sanat Eğitimi Yöntemleri*, Ankara: Kadioğlu matbaası.
- Türkkan, B. (2008). İlköğretim görsel sanatlar dersi bağlamında görsel kültür çalışmaları: Bir eylem araştırması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilen nitel bir araştırma tekniği: Görüşme, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 6 (4), 543-559.
- Yaşar, M. C. Aral, N.(2009). Sanat ürünü olarak çocuk resimleri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 365, 24-31.
- Yavuzer H. (2017). *Resimleriyle çocuk* (21.Baskı), İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9.Baskı), Ankara. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2017). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11.Baskı), Ankara. Seçkin Yayıncılık.
- Yolcu, E. (2004). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yörükoğlu, A. (1998). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul. Özgür Yayıncılık.

EKLER

Ek 1: Araştırma İzni

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 12018877-604.01.02-E.9100872
Konu :Arife SOYUPAK YALÇINKAYA
Araştırma İzni

08/05/2019

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22/08/2017 tarihli ve 355862610.06-E.12607291 sayılı yazısı (Genelge 2017/25)
b) Pamukkale Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 19/04/2019 tarihli ve 7830 sayılı yazısı.

Pamukkale Üniversitesi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Eğitimi Programı tezli yüksek lisans öğrencisi Arife SOYUPAK YALÇINKAYA'nın Öğr.Üy. Doç. Dr. Nuray MAMUR'un danışmanlığında : "Ortaokul Öğrencilerinin Resimlerinde Görsel Sanatlar Dersine İlişkin Algıları" konulu tez çalışması için kullanacağı ölçekleri, Müdürlüğümüz Tire Şehit Burhan Aktürk Ortaokulu, Tire Fatih Ortaokulu, Tire Özel Kocatürk Ortaokulu'nda uygulama isteği ilgi (b) yazı ile belirtilmektedir.

Söz konusu ölçeklerin uygulanmasının, yukarıda adı geçen okullarda 2018-2019 Eğitim öğretim yılında eğitim öğretimi aksatmayacak ve eğitim kurumu yöneticilerinin uygun gördüğü şekilde yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Ömer YAŞI
Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1-Araştırma Değerlendirme Formu
2-Anket Formları

OLUR
08/05/2019
Nihat KAYNAR
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek 2: Tablo-1: Ortaokul Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Dersine İlişkin Görüşleri

Tema	kod	f	%
Benim için Görsel Sanatlar dersi			
hayal gücü	K1, K3, K9	3	23
farklı etkinlikler	K4, K7	2	15.3
hislerin yansıması	K5, K6	2	15.4
sevdiğim renkler	K7	1	7.6
özgürlük	K1	1	7.6
sanat	K1	1	7.6
başarı	K1	1	7.6
renkli bir sınıf	K8	1	7.6
zamanın akıp gitmesi	K3	1	7.6
Toplam		13	100
Hoşlanılan etkinlikler			
tuval resmi	K2, K3, K9	3	25
çizim etkinlikleri	K6, K7, K8	3	25
kolaj	K4, K5	2	16.6
bütün etkinlikler	K1	1	8.3
ebru	K2	1	8.3
hikaye resmi	K4	1	8.3
duvar resmi	K2	1	8.3
Toplam		12	100
Hoşlanılmayan etkinlikler			
farklı resim bulmak	K2	1	20
boyama	K3	1	20
röprodüksiyon	K4	1	20
ressamlarla ilgili	K5	1	20
malzemelerle el işi	K6	1	20
Toplam		5	100
İlgi çeken malzemeler			
renkli boyalar	K3, K5, K6, K4	4	23.5
ebru malzemeleri	K1, K2	2	11.17
tuval	K1, K3	2	11.17
akrilik boyalar	K2, K9	2	11.17
çini mürekkebi	K4, K6	2	11.17
boya kalemleri	K4	1	5.8
kağıt parçaları	K5	1	5.8
çeşitli fırçalar	K7	1	5.8
palet	K7	1	5.8
keçeli kalem	K9	1	5.8

Sunduğu deneyimler	Toplam		17	100
	Mutlu eder	K6, K7	2	20
	Düşüncelerimi geliştirir	K1	1	10
	Poster, resim yapmamı sağlıyor	K1	1	10
	Kaygılarımdan uzaklaştırır	K2	1	10
	Rahatlatır	K3	1	10
	Bakış açımı genişletir	K4	1	10
	Kendimi ifade ederim	K5	1	10
	Hayal gücümü geliştirir	K8	1	10
	Zamanın güzel geçmesini sağlar	K9	1	10
Verdiği katkılar	Toplam		10	100
	Düşüncelerimi değiştirerek geliştirir.	K4, K5	2	20
	El becerimi geliştirir	K6, K8	2	20
	Yetenek ve becerilerimi geliştirir.	K1	1	10
	Stresten uzaklaştırır.	K2	1	10
	Kendimi daha iyi ifade ederim	K3	1	10
	Uzamsal düşünme, boyut algısını geliştiriyor	K4	1	10
	Hayal gücümü geliştirir	K7	1	10
Eğlenceli zamanlar geçirmemi sağlar	K9	1	10	
Kendini ifade etme	Toplam		10	100
	Renkli çalışmalar yaparak	K3, K5, K6	3	33.3
	Yeteneklerimi ortaya çıkarıyorum	K1, K7	2	22.2
	Zamanın kısıtlı olması engel oluyor	K2, K4	2	22.2
	İçimden geçenleri resmediyorum	K5	1	11.1
	Kişiliğimi yansıtıyorum	K9	1	11.1
Diğer derslerle ilişkiler	Toplam		9	100
	Boyutlu düşünme ve perspektifi matematik derslerinde kullanıyorum	K2, K6, K7, K5	4	44.4
	Bütün derslere katkı sağlıyor	K3	1	11.1
	Öğrendiklerimi diğer derslerde kullanmıyorum	K8	1	11.1
	Matematik ve fen derslerinde tablo ve çizim tekniklerine katkısı oluyor	K9	1	11.1
Ders	Toplam		9	100
	Daha fazla süre gerekli	K1, K2, K3, K5, K6	4	30.8

	Atölye ortamında yapılmalı	K3, K4, K5, K6	4	30.8
	Serbest çalışmalar olmalı	K3,K5	2	15.4
	Eğlenceli olmalı	K7	1	7.6
	Daha çok uygulamalı çalışmalar olmalı	K8	1	7.6
	Rahatlatıcı çalışmalar olmalı	K9	1	7.6
	Toplam		13	100
Öneriler	Öğretmen			
	Hoşgörülü	K1, K2, K8	3	25
	İlgili	K7, K9	2	16.6
	Sabırlı	K1	1	8.3
	Becerikli	K1	1	8.3
	Yöneltici	K3	1	8.3
	Samimi	K4	1	8.3
	İş birliğine önem veren	K5	1	8.3
	Kendini iyi ifade eden	K5	1	8.3
	Öğrenci görüşlerine önem veren	K6	1	8.3
	Toplam		12	100

Ek 3: Alt Amaçlarla Görüşme Analiz Verilerinin Karşılaştırılması

1. Alt amaç	Metafor Kategorisi	Kod	Kod	f	%
	Olumlu kategoriler	hayal gücü	K1, K3, K9	3	23
	1- Rahatlamaktır.	farklı etkinlikler	K4, K7	2	15.3
	2- Hayal etmektir.	hislerin yansıması	K5, K6	2	15.4
	3- Özgürlüktür.	sevdiğim renkler	K7	1	7.6
	4- Huzurdur.	özgürlük	K1	1	7.6
	5- Keşfetmektir.	sanat	K1	1	7.6
	6- Mutluluktur.	başarı	K1	1	7.6
	Olumsuz kategoriler	renkli bir sınıf	K8	1	7.6
	1- Zor bir uğraştır.	zamanın akıp gitmesi	K3	1	7.6
	2- Yarım kalan uğraştır.				
	3- Mutsuz eden bir uğraştır.				
Toplam	9	9		13	100
2. Alt amaç	Metafor Kategorisi	Kod	Kod	f	%
	Olumlu kategoriler	tuval resmi	K2, K3, K9	3	25
	1- Heyecan	çizim etkinlikleri	K6, K7, K8	3	25
	2- Rahatlama	kolaj	K4, K5	2	16.6
	3- Başarı	bütün etkinlikler	K1	1	8.3
	4- Sanat eseri	ebru	K2	1	8.3
	5- Hisler	hikaye resmi	K4	1	8.3
	6- Eğlenceli	duvar resmi	K2	1	8.3
	7- Hayal				
	8- Hayat				
	9- Özgürlük				
	10- Huzur				
	11- Mutluluk				
	12- Emek				
	Olumsuz kategoriler				
	1- Zor bir uğraştır.				
	2- Yarım kalan uğraştır.				
	Mutsuz eden bir uğraştır.				
Toplam	15	7		12	100
2. Alt amaç	Metafor Kategorisi	Kod	Kod	f	%
	Olumlu kategoriler	farklı resim bulmak	K2	1	20
	1- Heyecan	boyama	K3	1	20
	2- Rahatlama	röprodüksiyon	K4	1	20
	3- Başarı	ressamlarla ilgili	K5	1	20
	4- Sanat eseri	malzemelerle el işi	K6	1	20
	5- Hisler				
	6- Eğlenceli				

- 7- Hayal
 8- Hayat
 9- Özgürlük
 10- Huzur
 11- Mutluluk
 12- Emek
 Olumsuz kategoriler
 1- Zor bir uğraştır.
 2- Yarım kalan uğraştır.
 Mutsuz eden bir uğraştır.

Toplam	10	5	5	100
2. Alt amaç	Metafor Kategorisi	Kod	Kod	f %
	Olumlu kategoriler	renkli boyalar	K3, K5, K6, K4	4 23.5
	1- Heyecan	ebru malzemeleri	K1, K2	2 11.17
	2- Rahatlama	tuval	K1, K3	2 11.17
	3- Başarı	akrilik boyalar	K2, K9	2 11.17
	4- Sanat eseri	çini mürekkebi	K4, K6	2 11.17
	5- Hisler	boya kalemleri	K4	1 5.8
	6- Eğlenceli	kağıt parçaları	K5	1 5.8
	7- Hayal	çeşitli fırçalar	K7	1 5.8
	8- Hayat	palet	K7	1 5.8
	9- Özgürlük	keçeli kalem	K9	1 5.8
	10- Huzur			
	11- Mutluluk			
	12- Emek			
	Olumsuz kategoriler			
	1- Zor bir uğraştır.			
	2- Yarım kalan uğraştır.			
	Mutsuz eden bir uğraştır.			
Toplam	9	10	17	100
1. Alt amaç	Metafor Kategorisi	Kod	Kod	f %
	Olumlu kategoriler	Mutlu eder	K6, K7	2 20
	1- Rahatlamaktır.	Düşüncelerimi geliştirir	K1	1 10
	2- Hayal etmektir.	Poster, resim yapmamı sağlıyor	K1	1 10
	3- Özgürlüktür.	Kaygılarımdan uzaklaştırır	K2	1 10
	4- Huzurdur.	Rahatlatır	K3	1 10
	5- Keşfetmektir.	Bakış açımı genişletir	K4	1 10
	6- Mutluluktur.	Kendimi ifade ederim	K5	1 10
	Olumsuz kategoriler	Hayal gücümü geliştirir	K8	1 10
	1- Zor bir uğraştır.	Zamanın güzel geçmesini sağlar	K9	1 10
	2- Yarım kalan uğraştır.			
	3- Mutsuz eden bir uğraştır.			
Toplam	9	9	10	100

1. Alt amaç	Metafor Kategorisi	Kod	Kod	f	%
	Metafor	Düşüncelerimi değiştirerek geliştirir.	K4, K5	2	20
	Olumlu kategoriler	El becerimi geliştirir	K6, K8	2	20
	1- Rahatlamaktır.	Yetenek ve becerilerimi geliştirir.	K1	1	10
	2- Hayal etmektir.	Stresten uzaklaştırır.	K2	1	10
	3- Özgürlüktür.	Kendimi daha iyi ifade ederim	K3	1	10
	4- Huzurdur.	Uzamsal düşünme, boyut algısını geliştiriyor	K4	1	10
	5- Keşfetmektir.	Hayal gücümü geliştirir	K7	1	10
	6- Mutluluktur.	Eğlenceli zamanlar geçirmemi sağlar	K9	1	10
	Olumsuz kategoriler				
	1- Zor bir uğraştır.				
	2- Yarım kalan uğraştır.				
	3- Mutsuz eden bir uğraştır.				
Toplam	9	8		10	100

1. Alt amaç	Metafor Kategorisi	Kod	Kod	f	%
	Olumlu kategoriler	Renkli çalışmalar yaparak	K3, K5, K6	3	33.3
	1- Rahatlamaktır.	Yeteneklerimi ortaya çıkarıyorum	K1, K7	2	22.2
	2- Hayal etmektir.	Zamanın kısıtlı olması engel oluyor	K2, K4	2	22.2
	3- Özgürlüktür.	İçimden geçenleri resmediyorum	K5	1	11.1
	4- Huzurdur.	Kişiliğimi yansıtıyorum	K9	1	11.1
	5- Keşfetmektir.				
	6- Mutluluktur.				
	Olumsuz kategoriler				
	1- Zor bir uğraştır.				
	2- Yarım kalan uğraştır.				
	3- Mutsuz eden bir uğraştır.				
Toplam	10	5		9	100

1. Alt amaç	Metafor Kategorisi	Kod	Kod	f	%
	Olumlu kategoriler	Boyutlu düşünme ve perspektifi	K2, K6, K7, K5	4	44.4
	1- Rahatlamaktır.	matematik derslerinde kullanıyorum			
	2- Hayal etmektir.	Bütün derslere katkı sağlıyor	K3	1	11.1
	3- Özgürlüktür.	Öğrendiklerimi bütün derslerde	K8	1	11.1
	4- Huzurdur.	kullanıyorum	K9	1	11.1
	5- Keşfetmektir.	Matematik ve fen derslerinde tablo ve			
	6- Mutluluktur.	çizim tekniklerine katkısı oluyor			
	Olumsuz kategoriler				
	1- Zor bir uğraştır.				
	2- Yarım kalan uğraştır.				
	3- Mutsuz eden bir				

uğraştır.

Toplam	9	4	9	100
1. Alt amaç	Metafor Kategorisi	Kod Öneriler (Ders)	Kod	f %
	Olumlu kategoriler	Daha fazla süre gerekli	K1, K2, K3, K5, K6	4 30.8
	1- Rahatlamaktır.	Atölye ortamında yapılmalı	K3, K4, K5, K6	4 30.8
	2- Hayal etmektir.	Serbest çalışmalar olmalı	K3,K5	2 15.4
	3- Özgürlüktür.	Eğlenceli olmalı	K7	1 7.6
	4- Huzurdur.	Daha çok uygulamalı çalışmalar olmalı	K8	1 7.6
	5- Keşfetmektir.	Rahatlatıcı çalışmalar olmalı	K9	1 7.6
	6- Mutluluktur.			
	Olumsuz kategoriler			
	1- Zor bir uğraştır.			
	2- Yarım kalan uğraştır.			
	3- Mutsuz eden bir uğraştır.			
Toplam	9		13	100
1. Alt amaç	Metafor Kategorisi	Kod Öneriler (Öğretmen)	Kod	f %
	Olumlu kategoriler	Hoşgörülü	K1, K2, K8	3 25
	1- Rahatlamaktır.	İlgili	K7, K9	2 16.6
	2- Hayal etmektir.	Sabırlı	K1	1 8.3
	3- Özgürlüktür.	Becerikli	K1	1 8.3
	4- Huzurdur.	Yöneltici	K3	1 8.3
	5- Keşfetmektir.	Samimi	K4	1 8.3
	6- Mutluluktur.	İş birliğine önem veren	K5	1 8.3
	Olumsuz kategoriler	Kendini iyi ifade eden	K5	1 8.3
	1- Zor bir uğraştır.	Öğrenci görüşlerine önem veren	K6	1 8.3
	2- Yarım kalan uğraştır.			
	3- Mutsuz eden bir uğraştır.			
Toplam	9	9	12	100

Ek 4: Benim Resmim Metafor Formu

Kişisel Bilgiler

1- Cinsiyeti:()Kız ()Erkek

2- Rumuz:

3- Yaşı: ()9- 10 ()11-12 ()13-14 ()14-15

4- Sınıfı: ()6.sınıf ()7.sınıf ()8.sınıf

5- Benim için Görsel sanatlar dersigibidir.

Çünkü
.....

6-Benim için Görsel sanatlar dersinde yapılan çalışmalar

.....gibidir.

Çünkü
.....

7- Yaptığım resim.....

.....
.....anlatıyor.

8-Resmimde kullandığım figürler.....

.....
.....yapıyor.

9-Resmimde bu renkleri.....

.....
.....için kullandım.

Ek 5: Yarı-yapılandırılmış Görüşme Soruları

- 1- Görsel sanatlar dersi senin için ne ifade ediyor?
- 2- Görsel sanatlar dersinde hangi etkinlikleri yapmaktan hoşlanıyorsun?
- 3- Görsel sanatlar derslerinde neler ilgini çekiyor?
- 4- Görsel sanatlar dersinde hangi şeyleri merakla yapmaktan hoşlanırsın?
- 5- Görsel sanatlar dersi sanat yönünden sana ne gibi yaşantılar katmaktadır?
- 6- Görsel sanatlar dersinin sana göre eğitimdeki yeri nedir?
- 7- Görsel sanatlar dersini hangi kavramlarla ilişkilendirirsin?
- 8- Görsel sanatlar dersi hangi ortamlarda yapılmalıdır?
- 9- Görsel sanatlar dersinde kendini nasıl ifade ediyorsun?
- 10- Görsel sanatlar dersinin başka derslerle ilişkisi nedir?

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı	Arife
Soyadı	SOYUPAK YALÇINKAYA
Doğum Yeri ve Tarihi	DENİZLİ/1984
Uyruğu	T.C.
İletişim Adresi ve E-Mail Adresi	Tire/İZMİR / arife_denizli@hotmail.com
Eğitim	
İlköğretim	Denizli Gözler İlköğretim Okulu
Ortaöğretim	Denizli Cumhuriyet Lisesi
Yükseköğretim (Lisans)	Süleyman Demirel Üniversitesi GSF Geleneksel Türk El Sanatları Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim Öğretmenliği Bölümü
Yükseköğretim (Yüksek Lisans)	
Yabancı Dil	
Yabancı Dil Adı	İngilizce
Sınav Adı	YDS
Sınavın Yapıldığı Ay ve Yıl	2015
Alınan Puan	
(Varsa) Mesleki Deneyim	
Yıl (lar)	Mesleki Deneyim
2015 / 2020	MEB Görsel Sanatlar Öğretmeni